

Ex-postevaluatie van het Belgisch operationeel programma van het EFMZV

Ontwerp eindrapport | November 2024

In opdracht van
Agentschap Landbouw en Zeevisserij

IDEA
CONSULT thinking ahead

member of

IDEAGROUP

Deze studie werd uitgevoerd door:

Steven Knotter
steven.knotter@ideaconsult.be
Dagmar Croes
Elke Thurman

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

Inhoud

Lijst van afkortingen	3
Nederlands	3
Français	3
1 / Context en aanpak van deze evaluatie	4
1.1. Het Belgisch OP EFMZV	4
1.2. Kader en aanpak van de evaluatie	7
2 / Evaluatie van het Vlaamse deelprogramma	14
2.1. UP1: ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij	14
2.2. UP2: ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur	22
2.3. UP3: De uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) stimuleren	27
2.4. UP5: Afzet en verwerking bevorderen	29
2.5. UP6: De uitvoering van het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB) bevorderen	33
3 / Evaluation du sous-programme Wallon	36
3.1. PU1: une pêche écologiquement durable, efficace dans l'utilisation des ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance	36
3.2. PU2: une aquaculture écologiquement durable, efficace dans l'utilisation des ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance	38
3.3. PU3: La mise en œuvre de la Politique Commun de la Pêche (PCP)	41
3.4. PU5: Promotion de la commercialisation et de la transformation	42
3.5. PU6: La mise en œuvre de la Politique Maritime Intégrée (PMI)	43
4 / Impact en bijdrage aan EU2020 (slimme, duurzame, inclusieve groei) Impact et contribution à la UE2020 (croissance intelligente, durable, inclusive)	45
4.1. Impactevaluatie/ Evaluation de l'impact	45
4.2. Bijdrage aan EU2020 (slimme, duurzame en inclusieve groei)	50
5 / Aanbevelingen/ Recommandations	54
5.1. Aanbevelingen voor het Vlaamse deelprogramma	54
5.2. Recommandations pour le sous-programme Wallon	61

BIJLAGEN	64
B.1 Overzicht van de interventielogica van het Belgisch EFMZV-programma	65
B.2 Overzicht van geïnterviewde stakeholders	70
B.3 Casestudie 1: Z.19 Brigitte (jong vaartuig)	73
B.4 Casestudie 2: Z.39 Zuiderzee (oud vaartuig)	79

Lijst van afkortingen

Nederlands

CI	Contextindicator
CLLD	Community-Led Local Development
EC	Europese Commissie
EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
EFMZVA	Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur
EFV	Europees Visserijfonds
GMB	Geïntegreerd Maritiem Beleid
GMO	Gemeenschappelijke Marktordening
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
MRP	Marien Ruimtelijk Plan
NDGP	National data gathering programme
OI	Outputindicator
OP	Operationeel Programma
PMP	Productie- en marketingplan
PO	Producentenorganisatie
RI	Resultaatsindictaor
SD	Specifieke doelstelling
UP	Unieprioriteit

Français

L'Apacq-W	Agence Wallonne pour la Promotion d'une Agriculture de Qualité
CE	Commission Européenne
FEP	Fond Européen de la Pêche
FEAMP	Fond Européen des Affaires Maritimes et de la Pêche
FEAMPA	Fond Européen des Affaires Maritimes, de la Pêche et de l'Aquaculture
IC	Indicateur de contexte
IO	Indicateur d'output
IR	Indicateur de résultat
OCM	Organisation Commune des Marchés
OS	Objectif stratégique
PCP	Politique Commun de la Pêche
PMI	Politique Maritime Intégrée
PO	Programme Opérationnel
PU	Priorité de l'Union
QEE	Question d'évaluation de l'efficacité
SOCOPRO	Asbl, structure d'appui logistique au Collège des Producteurs avec une filière pour l'aquaculture

1 / Context en aanpak van deze evaluatie

De Europese Commissie vraagt van elke lidstaat een onafhankelijke en externe ex post evaluatie van het nationale Operationeel Programma opgemaakt in het kader van het beheer van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). Hierbij verwacht de Commissie dat de evaluatie met nadruk in gaat op de effectiviteit, de impact en de bijdrage van het programma aan de EU2020 prioriteiten van slimme, duurzame en inclusieve groei. In geval van België betreft het een evaluatie van de twee deelprogramma's voor Vlaanderen en Wallonië.

We schetsen hieronder eerst de context van de evaluatie wat nader en gaan in op het kader en de aanpak die we hanteerden om deze uit te voeren, voordat we in de hoofdstukken erna de evaluatieve bevindingen beschrijven voor de twee deelprogramma's.

1.1. Het Belgisch OP EFMZV

Het EFMZV

Het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) is ingevoerd in 2014 en is de opvolger van het Europees Visserijfonds (EVF). Het ondersteunt lidstaten om de doelstellingen van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) en de Gemeenschappelijke Marktordening (GMO) te behalen. Het beoogt een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur te bevorderen.

Het EFMZV is opgebouwd uit zes Unieprioriteiten (UP's) die elk een aantal specifieke doelstellingen (SD's) omvatten:

- UP1. Bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnenefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij;
- UP2. Bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnenefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur;
- UP3. De uitvoering van het GVB stimuleren;
- UP4. De werkgelegenheid en de territoriale cohesie bevorderen (niet van toepassing in België);
- UP5. Afzet en verwerking bevorderen;
- UP6. De uitvoering van het geïntegreerd maritiem beleid (GMB) bevorderen.

Tabel 1. Overzicht Unieprioriteiten en specifieke doelstellingen van het EFMZV

Unieprioriteit	Specifieke doelstelling
UP1: Bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij	SD1. Vermindering van de effecten van de visserij op het mariene milieu, met inbegrip van het zoveel mogelijk vermijden en verminderen van ongewenste vangsten
	SD2. Bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen
	SD3. Evenwicht tussen vangstcapaciteit en beschikbare vangstmogelijkheden bewaren
	SD4. Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van visserijondernemingen, waaronder van de kleinschalige kustvisserij, en verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden
	SD5. Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie, met inbegrip van het vergroten van de energie-efficiëntie, en kennisoverdracht
UP2: Bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur	SD1. Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht
	SD2. Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van aquacultuurondernemingen, met inbegrip van de verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden, met name van kleine en middelgrote bedrijven
	SD3. Bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en de versterking van de aan aquacultuur verbonden ecosystemen en bevordering van een efficiënt gebruik van hulpbronnen bij de aquacultuur
	SD4. Bevordering van een aquacultuur die wordt gekenmerkt door een hoog niveau van milieubescherming, en de bevordering van diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid en veiligheid
	SD5. Ontwikkeling van beroepsopleiding en nieuwe beroepsvaardigheden en een leven lang leren
UP3: De uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) stimuleren	SD1. Verbetering en het beschikbaar stellen van wetenschappelijke kennis en de verzameling en het beheer van gegevens
	SD2. Bieden van ondersteuning voor monitoring, controle en handhaving, versterking van de institutionele capaciteit en de efficiëntie van overheidsdiensten, zonder de administratieve lasten te vergroten
UP4: De werkgelegenheid en de territoriale cohesie bevorderen	
UP5: Afzet en verwerking bevorderen	SD1. Verbetering van de organisatie van de markt voor visserij- en aquacultuurproducten
	SD2. Aanmoediging van investeringen in de sectoren verwerking en marketing
UP6: De uitvoering van het geïntegreerd maritiem beleid (GMB) bevorderen	SD1. Ontwikkeling en implementatie van het Geïntegreerd Maritiem Beleid

Het Belgisch programma

In dit kader werd in 2015 het Operationeel Programma voor de Belgische visserij- en aquacultuursector 2014-2020 "Vooruitziend en voortvarend" goedgekeurd door de Europese Commissie. Het bestaat uit twee grote

deelprogramma's voor Vlaanderen en Wallonië. (het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft geen eigen deelprogramma, zoals ook het geval is voor de GLB-programma's.)

Alle unieprioriteiten, behalve UP4, werden in één van beide of beide deelprogramma's opgenomen, waarbij Vlaanderen zich richt op de visserij, aquacultuur en het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB), terwijl dit voor Wallonië bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen en de aquacultuur betreft.

Het totale uitbesteedde EFMZV-budget van het Belgische programma bedraagt € 42.162.878,80. De Europese middelen worden in het OP besteed over de unieprioriteiten (UP) en maatregelen zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 2: Uitbesteding van het EFMZV-budget over de prioriteiten en maatregelen

UP	Specifieke doelstelling	Besteedde EFMZV uitgaven	%	
1	Duurzame en kennisgebaseerde visserij	1 - Vermindering van de effecten van de visserij op het mariene milieu, met inbegrip van het zoveel mogelijk vermijden en verminderen van ongewenste vangsten	€ 351.160,67	0,83%
		2 - Bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen	€ 4.441.874,08	10,54%
		4 - Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van visserijondernemingen, waaronder van de kleinschalige kustvisserij, en verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden	€ 7.794.028,62	18,49%
		5 - Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie, met inbegrip van het vergroten van de energie-efficiëntie, en kennisoverdracht	€ 4.150.155,11	9,84%
2	Duurzame en kennisgebaseerde aquacultuur	1 - Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht	€ 2.191.179,89	5,20%
		2 - Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van aquacultuurondernemingen, met inbegrip van de verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden, met name van kleine en middelgrote bedrijven	€ 1.061.564,54	2,52%
		3 - Bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en de versterking van de aan aquacultuur verbonden ecosystemen en bevordering van een efficiënt gebruik van hulpbronnen bij de aquacultuur	€ 9.000,00	0,02%
		4 - Bevordering van een aquacultuur die wordt gekenmerkt door een hoog niveau van milieubescherming, en de bevordering van diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid en veiligheid	€ 0,00	0,00%
		5 - Ontwikkeling van beroepsopleiding en nieuwe beroepsvaardigheden en een leven lang leren	€ 46.771,13	0,11%
3	Uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB)	1 - Verbetering en het beschikbaar stellen van wetenschappelijke kennis en de verzameling en het beheer van gegevens	€ 10.391.985,67	24,65%
		2 - Bieden van ondersteuning voor monitoring, controle en handhaving, versterking van de institutionele capaciteit en de efficiëntie van overheidsdiensten, zonder de administratieve lasten te vergroten	€ 4.703.179,24	11,15%
4	Werkgelegenheid en territoriale cohesie	-	-	
5	Afzet en verwerking	1 - Verbetering van de organisatie van de markt voor visserij- en aquacultuurproducten	€ 2.372.833,60	5,63%
		2 - Aanmoediging van investeringen in de sectoren verwerking en marketing	€ 2.500.088,10	5,93%
6	Toepassing van het geïntegreerd maritiem beleid (GMB)	1 - Ontwikkeling en tenuitvoerlegging van het geïntegreerd maritiem beleid	€ 932.725,57	2,21%
7	Technische bijstand	01 - Artikel 78 Technische bijstand op initiatief van de lidstaten	€ 1.216.332,58	2,88%
		Totaal	€ 42.162.878,80	100%

Het monitoringsysteem

Voor de uitvoering van het Belgische OP werden er voor elke Unieprioriteit een aantal specifieke doelstellingen (SD) opgesteld. Vervolgens werden binnen elke SD een aantal maatregelen geselecteerd, gebaseerd op artikels uit de EFMZV-verordening. De uitvoering van deze maatregelen moet leiden tot het behalen van de SD en zo de UP. Een overzicht van de interventielogica per UP wordt gegeven in de bijlagen (B.1). Om de uitvoering en de prestaties van het OP te kunnen opvolgen worden er vier soorten indicatoren gehanteerd:

CONTEXTINDICATOREN

De contextindicatoren geven de uitgangssituatie in de lidstaat weer. Er werden een 20-tal CI vastgelegd in het OP aan het begin van de programmaperiode.

OUTPUT- EN FINANCIËLE INDICATOREN

Per maatregel werden in het OP streefdoelen vastgelegd voor het aantal beoogde projecten en de financiële middelen hiervoor beschikbaar. De OI worden uitgedrukt in het aantal acties rond een thema, de FI worden uitgedrukt in Euro. Aan de hand van de OI en FI rapporteert de beheersautoriteit jaarlijks naar het Monitoringcomité en de Europese commissie hoeveel projecten en middelen er besteed zijn in het afgelopen jaar.

RESULTAATSINDICATOREN

Om de effectiviteit van het OP in zijn geheel te kunnen opvolgen en te kwantificeren ("het bruto-effect") werden er voor elke SD een aantal algemene resultaatindicatoren vastgelegd. Het voordeel van kwantitatieve gegevens is dat er op EU-niveau gerapporteerd kan worden en tussen lidstaten vergeleken kan worden. De bijdragen van een project aan de gekoppelde RI wordt opgenomen in de projectaanvraag door de indiener. Deze inschatting wordt na voltooiing van het project geverifieerd door de beheersautoriteit.

INFOSYS

De indicatoren worden bijgehouden in de Infosys-database. Deze database werd door de Europese Commissie in het leven groepen om robuuste monitoringgegevens te garanderen op het niveau van afzonderlijke acties. Zo wordt er in Infosys, naast de bijgehouden indicatoren, ook per project informatie bijgehouden over de begunstigde (bv. geslacht, grootte van het bedrijf) en de concrete actie (bv. soort activiteiten, aantal betrokken vissers).

1.2. Kader en aanpak van de evaluatie

Hieronder overlopen we het methodisch kader en stapsgewijze aanpak die we hanteerden voor deze evaluatie.

1.2.1 *Onderdelen van de evaluatie*

De ex-postevaluatie bouwt voort op de tussentijdse evaluatie (2019). De tussentijdse evaluatie bestond uit een procesevaluatie en een evaluatie van de effectiviteit. In de ex-postevaluatie werd de evaluatie van de effectiviteit geactualiseerd en werd bijkomend een impactevaluatie en een evaluatie van slimme, duurzame en inclusieve groei uitgevoerd. Onderstaande tabel beschrijft de onderdelen van de evaluatie.

IDEA voerde de evaluatie uit conform de Europese Verordening nr. 508/2014 en de methodologie die door de FAME Support Unit werd uitgewerkt (working paper en toolbox).

Tabel 3: onderdelen van de ex-post evaluatie (o.b.v. de FAME working paper en toolbox)

Onderdelen evaluatie	Inhoud
Evaluatie van de effectiviteit	<p>De evaluatie van de effectiviteit en de efficiëntie richt zich op de specifieke doelstellingen en maatregelen in het OP</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In welke mate zijn de maatregelen effectief en dragen ze bij aan het behalen van de doelstellingen uit het OP? <p>De evaluatie van de effectiviteit bestaat uit een kwantitatieve evaluatie op basis van output-, financiële en resultaatindicatoren aangevuld met een kwalitatieve evaluatie op basis van de interviews. Deze informatie voedt de fiches voor de impactevaluatie.</p>
Impactevaluatie	<p>De impactevaluatie rage van het programma tot de unieprioriteiten en de uitdagingen binnen de visserij- en maritieme sector.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ In welke mate kunnen veranderingen in de sector en het beleidsdomein toegeschreven worden aan de activiteiten die onder het EFMZV gesubsidieerd werden? <p>Binnen dit onderdeel voorzien we een kwalitatieve reflectie over de impact van het programma in relatie tot de uitdagingen van de visserij- en aquacultuursector.</p>
Slimme, duurzame en inclusieve groei	<p>De middelen van het EFMZV moeten bovendien gericht worden ingezet voor de verwezenlijking van de doelstellingen en streefdoelen van de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei. Dit gaat in het bijzonder over thema's als werkgelegenheid, klimaatverandering en duurzaamheid van energie, de armoedebestrijding en sociale insluiting.</p> <p>Binnen dit onderdeel brengen we de resultaten van de evaluatie van de effectiviteit en de impact op basis van een geaggregeerde analyse samen onder drie clusters:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slimme groei 2. Duurzame groei 3. Inclusieve groei <p>We nemen ook reflecties mee in het kader van meer recente ontwikkelingen en aanhoudende crisissen en marktverstoringen, onder meer Brexit, Covid-19, maar ook klimaatverandering.</p>

1.2.2 Evaluatiekader

Figuur 2 geeft een overzicht van het evaluatiekader en de samenhang van de onderdelen van de evaluatie en toont van links naar rechts op basis van welke analytische input en vanuit welk hiërarchisch kader we achtereenvolgens de effectiviteit, impact en bijdrage aan Europa 2020 evalueren.

De evaluatie van de effectiviteit gebeurt op het niveau van de Specifieke Doelstellingen (SD's) van het programma aan de hand van de output-, financiële en resultaatindicatoren. De analyse op het niveau van de SD zal inzicht geven in de geboekte resultaten binnen de 6 categorieën (Figuur 1) waartoe de maatregelen bijdragen. Dit zal ons leren in welke mate de maatregelen effectief zijn en bijdragen aan het behalen van de doelstellingen uit het OP.

De informatie uit de evaluatie van de effectiviteit wordt in de impactevaluatie aangevuld met een analyse op UP-niveau van 11 beoordelingscriteria op basis van contextindicatoren. Dit laat ons toe te analyseren in welke mate de veranderingen in de sector en het beleidsdomein toegeschreven kunnen worden aan de activiteiten die onder het EFMZV gesubsidieerd werden.

Figuur 1. Categorieën voor de evaluatie van de effectiviteit (bron: FAME Toolbox)

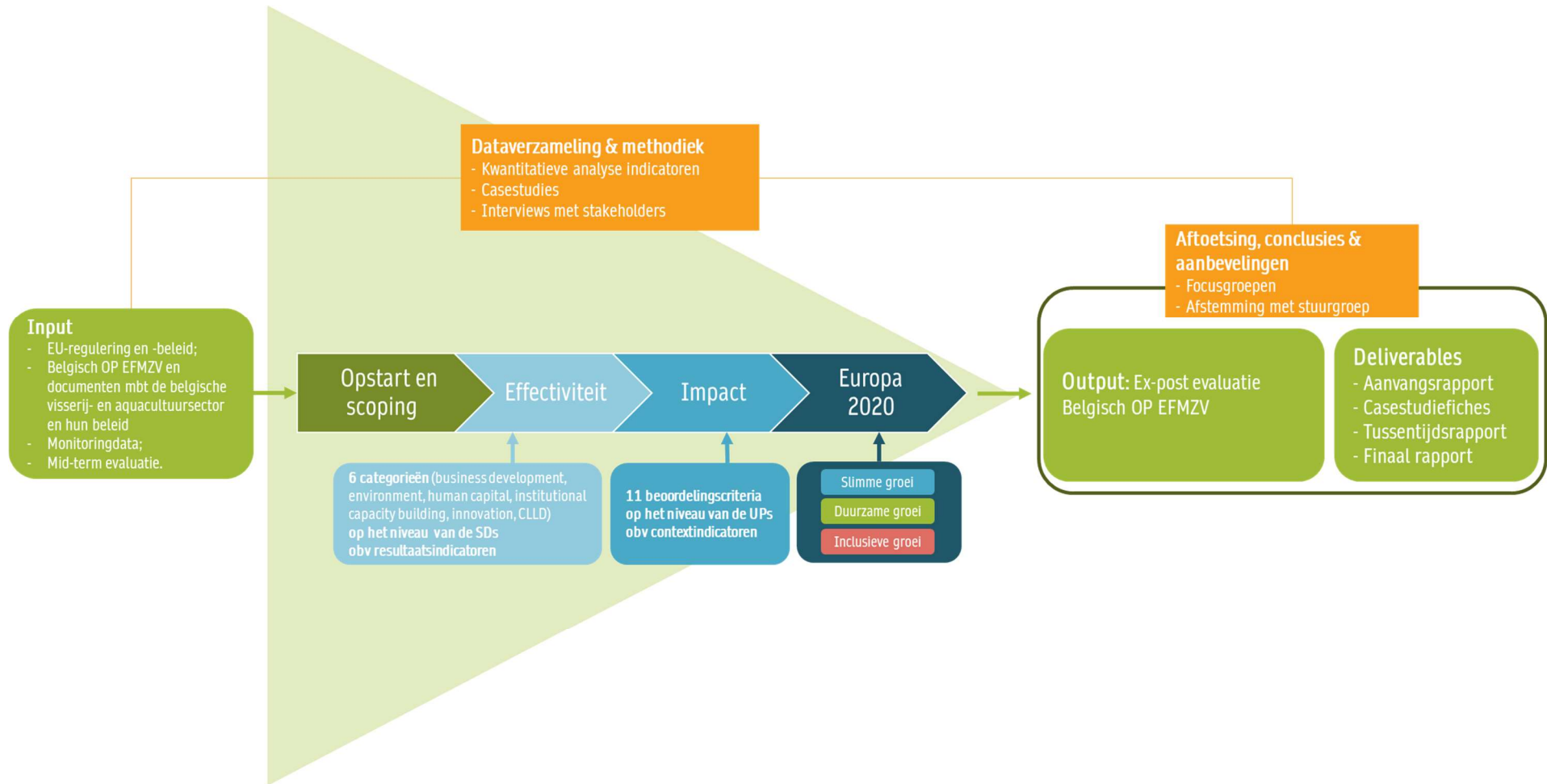
Tot slot zal de informatie uit de evaluatie van de effectiviteit en van de impact ook bekeken worden in het kader van de drie clusters van slimme, duurzame en inclusieve groei die aan zullen geven in welke mate de middelen van het EMFZV hebben bijgedragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen en streefdoelen van de Europa 2020-strategie.

Tabel 4. Clusters slimme, duurzame en inclusieve groei

Cluster slimme groei	Cluster duurzame groei	Cluster inclusieve groei
<ul style="list-style-type: none"> • Technologie & innovatie • Onderwijs & levenslang leren • Digitalisering 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaat, energie en mobiliteit • Concurrentievermogen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgelegenheid en vaardigheden • Armoedebestrijding

Figuur 2. Overzicht van de onderdelen van de evaluatie

1.2.3 Evaluatievragen

Binnen de drie onderdelen van deze tussentijdse evaluatie (effectiviteit, impact en slimme, duurzame & inclusieve groei) zal IDEA antwoord geven op de evaluatievragen die in de working paper en toolbox van FAME worden vooropgesteld:

- ▶ Voor de effectiviteit zijn er 14 evaluatievragen;
- ▶ Voor de impact zijn er 5 evaluatievragen;
- ▶ Voor slimme, duurzame en inclusieve groei zijn er 7 evaluatievragen.

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de evaluatievragen die we binnen elk onderdeel zullen beantwoorden.

Effectiviteit (14 evaluatievragen)

UP	Evaluatievragen effectiviteit
UP1: Duurzame en kennisgebaseerde visserij	<ol style="list-style-type: none"> 1. EV1.1: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "vermindering van de impact van de visserij op het mariene milieu, inclusief het zoveel mogelijk vermijden en verminderen van ongewenste vangsten"? 2. EV1.2: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "bescherming en herstel van aquatische biodiversiteit en ecosystemen"? 3. EV1.3: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van visserijbedrijven, inclusief van de kleinschalige kustvloot en de verbetering van de veiligheid en arbeidsomstandigheden"? 4. EV1.4: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van de technologische ontwikkeling en innovatie, inclusief verhoging van de energie-efficiëntie en kennisoverdracht"?
UP2: Duurzame en kennisgebaseerde aquacultuur	<ol style="list-style-type: none"> 5. EV2.1: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "versterking van de technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht in de aquacultuur"? 6. EV2.2: In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van aquacultuurbedrijven, waaronder verbetering van de veiligheid of de arbeidsomstandigheden, voornamelijk van de KMO's"? 7. EV2.3: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "bescherming en herstel van de biodiversiteit in het water en verbetering van ecosystemen in verband met de aquacultuur en bevordering van hulpbronnenefficiënte aquacultuur"? 8. EV2.4: In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan "aquacultuur met een hoog niveau van milieubescherming en de bevordering van diergezondheid en dierenwelzijn en van volksgezondheid en veiligheid"? 9. EV2.5: In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan "de ontwikkeling van beroepsopleiding, nieuwe professionele vaardigheden en levenslang leren"
UP3: Uitvoering van het GVB	<ol style="list-style-type: none"> 10. EV3.1: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "verbetering en levering van wetenschappelijke kennis en verzameling en beheer van gegevens"? 11. EV3.2: In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan betere "controle en handhaving"?
UP5: Afzet en verwerking	<ol style="list-style-type: none"> 12. EV5.1: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "de verbetering van de marktorganisatie voor visserij- en aquacultuurproducten"? 13. EV5.2: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "het aanmoedigen van investeringen in de verwerkings- en marketingsector"?
UP6: Toepassing van het GMB	<ol style="list-style-type: none"> 14. EV6.1: In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot het "Geïntegreerd maritiem beleid"?

Impact (5 evaluatievragen)

UP	Evaluatievragen impact
UP1: Duurzame en kennisgebaseerde visserij	1. Wat is de impact van het EFMZV in het bevorderen van ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij?
UP2: Duurzame & kennisgebaseerde aquacultuur	2. Wat is de impact van het EFMZV in het bevorderen van ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur?
UP3: Uitvoering van het GVB	3. Wat is de impact van het EFMZV in het ondersteunen van datacollectie en controle en handhaving?
UP5: Afzet en verwerking	4. Wat is de impact van het EFMZV op vlak van afzet en verwerking voor visserij- en aquacultuurproducten?
UP6: Toepassing van het GMB	5. Wat is de impact van het EFMZV op vlak van het verbeteren van kennis over de staat van het mariene milieu en de bescherming van biodiversiteit en mariene beschermde gebieden?

Slimme, duurzame en inclusieve groei (7 evaluatievragen)

Cluster	Evaluatievragen slimme, duurzame en inclusieve groei
Slimme groei, met een op kennis en innovatie gebaseerde ontwikkeling	<ol style="list-style-type: none"> 1. Technologie en innovatie: Hoe heeft het EFMZV technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie ondersteund? 2. Onderwijs: Hoe heeft het EFMZV onderwijs en toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren in de Belgische visserij- en aquacultuursectoren verbeterd? 3. Digitale maatschappij: Hoe heeft het EFMZV digitalisering ondersteund?
Duurzame groei, gebaseerd op een groenere, competitievere economie waarin efficiënter met hulpbronnen wordt omgesprongen	<ol style="list-style-type: none"> 4. Klimaat en energie: Hoe heeft het EFMZV bijgedragen aan de Europese klimaat- en energiedoelstellingen en aan efficiënter gebruik van hulpbronnen? 5. Concurrentievermogen: Op welke manier heeft het EFMZV het ondernemingsklimaat, met name voor kmo's, verbeterd?
Inclusieve groei, voor een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie	<ol style="list-style-type: none"> 6. Werkgelegenheid en vaardigheden: Op welke manier heeft het EFMZV bijgedragen aan de werkgelegenheid, een modernere arbeidsmarkt en levenslang leren? 7. Armoedebestrijding: Hoe heeft het EFMZV de sociale en territoriale cohesie versterkt?

1.2.4 Ondernomen stappen

Na de opstart en oplevering van het scoping en tussentijds rapport hebben we volgende stappen ondernomen om de input voor dit rapport te verzamelen en verwerken:

- ▶ Een interventielogica voor het Belgisch operationeel programma (OP) werd opgesteld en een algemene screening van het Belgisch OP onder het EFMZV en de beschikbare monitoringdata vond plaats om met een geactualiseerd beeld aan de ex-post evaluatie te kunnen beginnen;
- ▶ Een grondige analyse van de monitoringdata – financiële, output- en resultaatsindicatoren – per UP en SD;
- ▶ Exploratieve gesprekken met zowel de Vlaamse als de Waalse de programmaverantwoordelijken;
- ▶ (Groeps)interviews werden georganiseerd met sleutelfiguren uit het Belgische programma. In totaal vonden 7 interviews plaats langs Vlaamse kant en 2 interviews langs Waalse kant (zie bijlage B.1);

- ▶ Op basis van bovenstaande werden twee casestudies van de investeringen in vaartuigen onder UP1 geselecteerd en uitgevoerd op basis van documentanalyse en gesprekken met de reders.

Om de effectiviteit en impact van de investeringen op beide vaartuigen te kunnen vergelijken, werd gekozen voor investeringen op een jong en een oud vaartuig. Gezien de uniformiteit van de Belgische vloot, gebruikten we voor de verdere selectie van de casestudies hoofdzakelijk de kenmerken van de investering als criteria, om met de twee cases zoveel mogelijk verschillende aspecten af te dekken die inzicht bieden in de impact van deze investeringen:

- Budgettair gewicht;
  - Maatregel(en) waarbinnen de investering plaatsvindt;
  - Doelstelling en soort attributen waarin geïnvesteerd wordt;
  - Eerdere investeringen onder het EVF die aan boord van het oude vaartuig plaatsvonden.
- ▶ Tot slot, werden 2 focusgroepen georganiseerd met stakeholders uit respectievelijk de visserijsector (via de SALV Technische Werkcommissie Visserij) en de aquacultuursector (via de Strategische stuurgroep aquacultuur). In deze focusgroepen werden de conclusies uit de evaluatie voorgelegd om tot aanbevelingen te komen die in de bredere context van deze sectoren inpassen. Voor meer informatie over de focusgroepen, zie bijlage 0.

Disclaimer: De analyse in dit rapport werd gemaakt op basis van de laatst beschikbare gerapporteerde data uit Infosys dd. 09 september 2024. Het bevat nog niet de finale data zoals die aan de Europese Commissie gerapporteerd zal worden in het kader van het Belgisch operationeel programma onder het EFMZV.

2 / Evaluatie van het Vlaamse deelprogramma

Hieronder gaan we in op de evaluatie van de effectiviteit van de verschillende UP's van het Vlaamse deelprogramma. We beschrijven telkens eerst de realisaties en resultaten per SD op basis van de project- en monitoringgegevens (indicatoren), en gaan daarna nader in op de effectiviteit en beantwoording van de evaluatievragen met behulp van aanvullend vergaarde kwalitatieve informatie (interviews)

2.1. UP1: ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij

Voor UP1, de bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde visserij, zet Vlaanderen in op vier van de vijf door Europa geformuleerde specifieke doelstellingen (SD):

- SD1. Vermindering van de effecten van de visserij op het mariene milieu, met inbegrip van het zoveel mogelijk vermijden en verminderen van ongewenste vangsten;
- SD2. Bescherming en herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen;
- SD4. Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van visserijondernemingen, waaronder van de kleinschalige kustvisserij, en verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden;
- SD5. Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie, met inbegrip van het vergroten van de energie-efficiëntie, en kennisoverdracht.

2.1.1 Realisaties en resultaten programma

Tabel 6, 7 en 8 geven respectievelijk een overzicht van het aantal uitgevoerde projecten, de financiële gegevens en de resultaatindicatoren. Per SD lichten we de verschillende indicatoren toe.

Met een EFMZV-budget van € 19.387.395,76 is UP1 de grootste prioriteit binnen het Belgische programma, gevolgd door UP3 met een budget van € 18.563.449,08. Vlaanderen kreeg voor UP1 een bedrag van € 14.749.308,36 aan EFMZV middelen toebedeeld waarvan uiteindelijk € 12.410.650,69 besteed is.

SD1. VERMINDERING VAN DE IMPACT VAN DE VISSERIJ OP HET MARIENE MILIEU, INCLUSIEF HET ZOVEEL MOGELIJK VERMIJDEN EN VERMINDEREN VAN ONGEWENSTE VANGSTEN

We zien dat onder SD1 de outputdoelstellingen voor iedere maatregel gerealiseerd zijn en dat het grootst aantal projecten en toegekende budget zich bevinden onder de maatregel omtrent de beperking van de impact op het

mariene milieu en de bescherming van soorten (art 38). Er zijn 12 projecten uitgevoerd onder deze maatregel (streefdoel 10).

Het betreffen vooral investeringen aan boord gericht op het verbeteren van de overlevingskansen van teruggegooide vissen (ongewenste bijvangst) door middel van aanpassingen in de visverwerkingsinstallaties en visbehandelingsmethoden en het toepassen van alternatieve visserijtechnieken met een lagere impact op het mariene milieu.

Vier goedgekeurde projecten zijn uiteindelijk niet gerealiseerd, waaronder twee projecten voor de omschakeling naar de duurzame vangstechniek Twinrig, een project voor de overstap naar mandenvisserij, en een project gericht op de modernisering van een machinekamer.

Artikel 39 betreffende de maatregel voor innovatie in verband met de instandhouding van mariene biologische hulpbronnen leidde tot 2 wetenschappelijke projecten waarbij biologisch onderzoek werd gevoerd naar de toestand van de Ierse Zee, het modelleren van de overlevingsproblematiek en 1 project van de Rederscentrale rond afzetmaatregelen voor stabiele aanvoer. Het grootste gedeelte van het budget werd toegekend aan ILVO (€ 131.424) voor het onderzoek naar de toestand van de Ierse Zee, als relevant visgebied voor België¹.

Artikel 40.1.a omvat een project van VVC Equipment genaamd *samenwerken aan een propere zee* dat uiteindelijk € 41.942 EFMZV subsidie heeft ontvangen.

De resultaatindicatoren vertonen weinig inzicht in de effectiviteit van de projecten, met lichte gerapporteerde verbetering op vlak van de ongewenste bijvangst en brandstofefficiëntie. We moeten hierbij ook opmerken voor wetenschappelijke projecten, die voornamelijk door ILVO worden uitgevoerd, geen verwachting of aanduiding van specifieke resultaatindicatoren, gezien hun indirecte invloed op deze indicatoren.

Over het algemeen beschouwen we de goedgekeurde en uitgevoerde projecten als relevante inspanningen, hoewel het jammer is dat vier goedgekeurde projecten die potentieel positief bijdragen aan de beoogde resultaten uiteindelijk niet uitgevoerd werden.

SD2. BESCHERMING EN HERSTEL VAN AQUATISCHE BIODIVERSITEIT EN ECOSYSTEMEN

Binnen de maatregel gericht op het betere beheer van de mariene biodiversiteit en ecosystemen (art 40.1.b-g,i), is er één Vlaams project uitgevoerd, namelijk Geovis, onder leiding van ILVO. GeoVis is een applicatie die visserij-gerelateerde gegevens en mariene ruimtelijke planning visueel weergeeft op geografische kaarten. Dit maakt het eenvoudiger om complexe informatie te begrijpen en ondersteunt vissers, beleidsmakers en andere belanghebbenden bij het nemen van weloverwogen beslissingen over visserijgebieden, vangstlimieten en het beheer van maritieme activiteiten. Dit project ontving uiteindelijk € 115.306,29 aan EFMZV-subsidie. Wat betreft de resultaatindicatoren, was er voor wetenschappelijke projecten zoals deze geen verwachting of aanduiding van specifieke resultaatindicatoren, gezien hun indirecte invloed op deze indicatoren.

SD4. VERSTERKING VAN HET CONCURRENTIEVERMOGEN EN DE LEVENSVATBAARHEID VAN VISSERIJBEDRIJVEN EN DE VERBETERING VAN DE VEILIGHEID EN ARBEIDSONSTANDIGHEDEN

Het zwaartepunt binnen UP1 ligt duidelijk in SD4, met 132 projecten die meer dan de helft van het totale aantal projecten onder UP1 vertegenwoordigen. Veiligheid, leef- en werkomstandigheden aan boord zijn overduidelijk prioriteit voor België. Onder artikel 32 dat de maatregel omtrent gezondheid en veiligheid omvat zien we dat hiervoor 80 projecten zijn verwezenlijkt, dit ligt sterk boven het streefdoel van 45. Dit is ook zichtbaar in het bestede EFMZV-budget van € 6.275.712,92 voor deze projecten.

De projecten binnen de visserijsector richten zich op diverse aspecten van modernisering en verbetering aan boord van vissersvaartuigen. Er wordt geïnvesteerd in nieuwe technologieën, zoals de installatie van VSAT-

---

¹ 8% van de Belgische aanvoer in binnenlandse en buitenlandse havens komt uit de Ierse Zee (2022)

satellietsystemen en vislieren, evenals in het verbeteren van de leefomstandigheden en veiligheid van de bemanning, bijvoorbeeld door het aanbrengen van antislipvloeren, het moderniseren van kombuizen en het aanpassen van slaapruides. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de optimalisatie van vangstverwerkings-systemen en de efficiëntie van de werkzaamheden aan boord. Al deze investeringen dragen bij aan een veiliger, comfortabeler en efficiënter werkklimaat op de schepen. 10 projecten die middelen zijn toegekend onder deze maatregel zijn uiteindelijk niet uitgevoerd.

Ook onder artikel 33 'steun voor tijdelijke beëindiging van de visserijactiviteiten' zijn eveneens een groot aantal projecten uitgevoerd, nl. 41. Dit artikel werd in de 3de OP-wijziging in 2019 opgenomen als reactie op COVID-19. Hiervoor werden € 363.375,00 EFMZV middelen gebruikt. 1 toegekend project werd uiteindelijk niet uitgevoerd.

Onder artikel 43.1+3 dat betrekking heeft op de maatregel 'Vissershavens, aanlandings- en beschuttingsplaatsen en afslagen - infrastructuur en veiligheid', zijn in totaal 11 projecten gerealiseerd, 2 meer dan initieel beoogd. Voor deze projecten is uiteindelijk een aanzienlijk budget van € 1.154.940,70 besteed. De Belgische visveilingen zijn belangrijke begunstigden van deze middelen.

Het jaarverslag van 2023 benadrukt namelijk hoe belangrijk het is dat de veilingen beschikken over moderne infrastructuur op verschillende gebieden, zoals energiebeheer, fysieke veiligheid, snelheid van verwerking, automatisering, en de waarborging van voedselkwaliteit en -veiligheid. Van de 11 gerealiseerde projecten waren er dan ook 8 verbonden aan de Vlaamse visveiling in Oostende, die in totaal € 1.000.000 aan subsidies uit het EFMZV heeft ontvangen. Het is belangrijk op te merken dat de veiling in feite één grootschalige site betreft waar 4 deelprojecten uitgevoerd werden voor de modernisering van de Vlaamse visveiling, met een focus op veiligheid, energie en efficiëntie. De resterende middelen uit het totale budget zijn ingezet voor drie andere projecten, uitgevoerd door het stadsbestuur van Nieuwpoort. Deze projecten omvatten de aanleg van vlottende steigers, de aanschaf van operationele machines, en diverse verbeteringswerken aan de Vismijn Van Nieuwpoort.

De resultaatsindicatoren laten zien dat er een duidelijk positief resultaat geboekt is als het aankomt op gecreëerde werkgelegenheid met 72,14 VTE's. Ook zien we dat de vele investeringen in veiligheid ervoor gezorgd hebben dat er minstens 87 ongevallen minder zijn voorgekomen.

Daarnaast zijn enkele meer productie- en efficiëntiegerichte indicatoren opgenomen voor deze SD, maar we stellen vast dat het lastig is om hierover concrete uitspraken te doen, omdat aspecten zoals veiligheid niet altijd duidelijk tot uitdrukking komen in numerieke rendementverbeteringen. Echter, op basis van de gecumuleerde RI van de projecten onder SD1, SD4 en SD5 kunnen we toch een inschatting maken. Zo hebben projecten onder SD1 en SD5 ook RI 1.5 opgenomen en SD5 ook RI 1.2, vanwege een inhoudelijke relevante relatie, ook al zijn die daar formeel niet mee gelinkt in het programma.

De totale waarde van de productie (RI 1.1) zou dan substantieel gestegen zijn met € 5.593.000², hoewel altijd nog sterk onder de beoogde (gecumuleerde) doelstelling van € 15.000.000. De verandering in het productie volume ligt op 1.249 ton³, wat ook aanzienlijk lager is dan de doelstelling van 2.000 ton. De brandstofefficiëntie van de visvangst is verbeterd. Voor de projecten onder SD1, SD4 en SD5 zien we respectievelijk een gemiddelde afname van 2,8; 168,68 en 367,66 liter brandstof per ton aangelande vis per project. Dit resulteert in een totale gemiddelde afname van 230,11 liter brandstof per ton aangelande vis⁴ per project, dit resultaat overtreft de doelstelling van een afname van 85 liter per ton.

Overigens rekenen we de gebruikte en gerapporteerde resultaatindicatoren voor de verschillende projecten van de visveiling slechts één keer, omdat een cumulatie anders tot overschatting zou leiden (voor elk ingediend project is dezelfde RI gebruikt).

---

² Cumulatie RI 1.1 van SD4 en SD5

³ Cumulatie RI 1.2 van SD4 en SD5

⁴ Gemiddelde verandering van de brandstofefficiëntie (RI 1.5) van projecten onder SD1, SD4, SD5

SD5. VERSTERKING VAN DE TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELING EN INNOVATIE, INCLUSIEF VERHOOGING VAN DE ENERGIE-EFFICIËNTIE EN KENNISOVERDRACHT

Voor SD5 zien we dat het aantal projecten ook ruimschoots boven het beoogde doel ligt vooral wanneer het aankomt voor investeringen in energie-efficiëntie en tegengaan van klimaatimpact - investeringen aan boord en audits en regelingen op het gebied van energie-efficiëntie die onder artikel 41.1 valt. Hieronder werden 28 Vlaamse projecten uitgevoerd die € 2.242.864,00 EFMZV middelen hebben besteed, ver boven het Belgische streefdoel van 15 projecten. Dit actiepunt is een structureel onderdeel van de verschillende visserijfondsen en speelt een belangrijke rol in de bevordering van de duurzame transitie. Door de energiecrisis werd de relevantie van de maatregel doorheen het programma vanzelfsprekend verhoogd. De uitgevoerde projecten omvatten verschillende initiatieven, zoals bijvoorbeeld de installatie van katalysatoren om de stikstofuitstoot te verminderen en aanpassingen aan het vistuig zoals de sumwing, eco-rolstoffen of lichter vistuig die allen zorgen voor de vermindering van het brandstofgebruik. 6 projecten die middelen kregen toegekend, zijn uiteindelijk niet uitgevoerd geweest.

Onder artikel 26 wat Innovatie betreft zijn er twee Vlaamse wetenschappelijke projecten gerealiseerd door ILVO, gericht op technische vernieuwingen in de visserij. In 2021 liep het eerste project *Combituig* af dat gericht was op het uittesten en combineren van innovaties die de selectiviteit en/of overleving in de boomkorvisserij konden verbeteren. (LED) Licht bleek een mogelijk succesvolle innovatie te zijn. Naar aanleiding van deze bevinding werd een tweede EFMZV-project uitgerold namelijk LED *there be light* waarbij er verder geëxperimenteerd werd met het gebruik van licht om bijvangst te verminderen en/ of commerciële vangsten te optimaliseren. De projecten besteedden respectievelijk € 248.388,82 en € 252.880,53 aan EFMZV-middelen.

Artikel 28 omvat partnerschappen tussen wetenschappers en vissers. Onder deze maatregel zijn er 13 projecten uitgevoerd, wat boven de streefwaarde van 8 ligt. Onder deze maatregel vallen belangrijke onderzoeken zoals *VisTools* (dataplatform over real-time visserij-informatie), *VISIM* (beeldherkenningssysteem voor precisievissen), *Visserij Verduurzaamt* (duurzaamheidslabel), *Brandstof tot nadenken* (in kaart brengen van data over brandstofgebruik) en het monitoring van overleven (monitoring van kans op overleving na teruggooi), *Sea(A)Bass* (Dataverzameling van habitat specifieke biologische en socio-economische gegevens voor een geïnformeerd beheer van zeebaars). Deze projecten hebben een duidelijke focus op duurzaamheid, technologische innovatie, en precisiebeheer in de visserijsector die bijdragen aan een efficiëntere, milieuvriendelijkere visserij door betere dataverzameling, technologie voor selectieve vangst, en verbeterd beheer van visbestanden.

Tabel 5 Overzicht van het aantal uitgevoerde projecten onder Vlaamse UP1 maatregelen: uitgevoerde projecten in Vlaanderen en België en het streefdoel voor België in 2023

SD	art.	maatregel	Vlaamse projecten	Belgische projecten	Streefdoel 2023
1	38	Beperking van de impact op het mariene milieu en de bescherming van soorten	12	12	10
	39	Innovatie in verband met de instandhouding van mariene biologische hulpbronnen	3	3	3
	40.1.a	Mariene biodiversiteit en ecosystemen – inzameling van zwerfvuil	1	1	1
2	40.1.b-g,i	Mariene biodiversiteit en ecosystemen – beter beheer	1	12	12
4	31	Aanloopsteun voor jonge vissers	0	0	0
	32	Gezondheid en veiligheid	80	80	45
	33	Steun voor de tijdelijke beëindiging van de visserijactiviteiten	41	41	1
	43.1+3	Vissershavens, aanlandings- en beschuttingsplaatsen en afslagen - infrastructuur en veiligheid	11	11	9
5	26	Innovatie	2	2	1
	28	Partnerschappen wetenschappers/vissers	13	13	8
	41.1	Energie-efficiëntie en klimaatverandering - investeringen aan boord; audits en regelingen op het gebied van energie-efficiëntie	28	28	15
	41.2	Energie-efficiëntie en klimaatverandering - motor vervanging	0	0	0
Totaal			191	202	105

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 6 Overzicht van financiële outputindicatoren voor Vlaamse UP1 maatregelen: EFMZV-middelen toegekend en besteed in Vlaanderen en Belgisch EFMZV-budget

SD	art.	maatregel	Geplande uitgaven	Bestede uitgaven	EFMZV-budget
1	38	Beperking van de impact op het mariene milieu en de bescherming van soorten	€ 422.030	€ 108.304,53	€ 60.000
	39	Innovatie in verband met de instandhouding van mariene biologische hulpbronnen	€ 252.061	€ 200.913,38	€ 255.000
	40.1.a	Mariene biodiversiteit en ecosystemen – inzameling van zwerfvuil	€ 46.236	€ 41.942,76	€ 35.000
2	40.1.b-g,i	Mariene biodiversiteit en ecosystemen – beter beheer	€ 121.332	€ 115.306,29	€ 4.250.340
4	31	Aanloopsteun voor jonge vissers	€ 0	€ 0,00	€ 0
	32	Gezondheid en veiligheid	€ 7.611.128	€ 6.275.712,92	€ 5.893.397
	33	Steun voor de tijdelijke beëindiging van de visserijactiviteiten	€ 368.437	€ 363.375,00	€ 363.375
	43.1+3	Vissershavens, aanlandings- en beschuttingsplaatsen en afslagen - infrastructuur en veiligheid	€ 1.176.313	€ 1.154.940,70	€ 1.055.000
5	26	Innovatie	€ 688.892	€ 501.269,35	€ 755.000
	28	Partnerschappen wetenschappers/vissers	€ 1.577.991	€ 1.406.021,76	€ 1.195.000
	41.1	Energie-efficiëntie en klimaatverandering – investeringen aan boord; audits en regelingen op het gebied van energie-efficiëntie	€ 2.484.883	€ 2.242.864,00	€ 2.000.000
	41.2	Energie-efficiëntie en klimaatverandering - motorvervanging	€ 0	€ 0,00	€ 0
Totaal			€ 14.749.308	€ 12.410.650	€ 15.862.112

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 7 Resultaatindicatoren UP1 voor Vlaanderen en streefwaarde voor België in 2023

SD	resultaatindicator	eenheid	Vlaamse waarde	Belgische waarde	streefwaarde 2023	
1	1.4.a	Verandering in ongewenste vangsten	Ton	-29	-29	-1.000
	1.4.b	Verandering in ongewenste vangsten	%	-27,65	-27,65	-15
	1.5	Verandering van de brandstofefficiëntie van visvangst	L-brandstof/ ton aangelande vis	-2,8	-2,8	-85
2	1.11	Verandering in het aantal obstakels voor vismigratie	Aantal obstakels	0	?	-15
4	1.1	Verandering van de waarde van de productie	1.000 EUR	4.620	4.620	12.000
	1.2	Verandering van het productievolume	Ton	1.117,5	1.117,5	2.000
	1.5	Verandering van de brandstofefficiëntie van visvangst	L-brandstof/ton aangelande vis	-168,68	-168,68	-85
	1.7	Werkgelegenheid gecreëerd in de visserijsector of in aanvullende activiteiten	VTE	72,14	72,14	0
	1.8	Werkgelegenheid behouden in de visserijsector of in aanvullende activiteiten	VTE	448,42	448,42	541
	1.9a	Verandering in het aantal werk gerelateerde verwondingen en ongevallen	Aantal	-87	-87	-5
	1.9b	Verandering in het aantal werk gerelateerde verwondingen en ongevallen	%	-0,9068	-0,9068	-2
		1.10	Verandering in het aantal werk gerelateerde verwondingen en ongevallen	Aantal	-87	-87
5	1.1	Verandering van de waarde van de productie	1.000 EUR	973	973	3.000
	1.3	Verandering in de nettowinst	1.000 EUR	817	817	300

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

2.1.2 Effectiviteit – antwoord op de evaluatievragen

Op basis van de monitoringgegevens en de gevoerde interviews evalueren we hieronder de effectiviteit van deze UP en beantwoorden we daarmee de volgende evaluatievragen:

- EV1.1.** In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "vermindering van de impact van de visserij op het mariene milieu, inclusief het zoveel mogelijk vermijden en verminderen van ongewenste vangsten"?
- EV1.2.** In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "bescherming en herstel van aquatische biodiversiteit en ecosystemen"?
- EV1.3.** In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van visserijbedrijven, inclusief van de kleinschalige kustvloot en de verbetering van de veiligheid en arbeidsomstandigheden"?
- EV1.4.** In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van de technologische ontwikkeling en innovatie, inclusief verhoging van de energie-efficiëntie en kennisoverdracht"?

Binnen UP1 zet het Belgische (Vlaamse) OP prioritair in op het verbeteren van duurzame en efficiënte vistechnieken en van de veiligheid en het comfort op de schepen. De relevantie hiervan is overduidelijk. De Belgische visserij staat als vrij traditionele en volatiele sector, zoals de hele economie, immers voor een aantal grote uitdagingen. De klassieke vissersvloot staat onder druk van buitenlandse concurrentie op basis van zowel technologie en innovatie als op kosten en efficiëntie.

De sector heeft daarom grote nood aan vernieuwing en modernisering van schepen en instroom van nieuwe vissers en bemanning, alsook verduurzaming en diversificatie van vistechnieken. Ook energie-efficiëntie en digitalisering zijn primordiaal voor het behoud van het concurrentievermogen van de Belgische visserij. Na het herstel van de energiecrisis van 2008 zorgde de gunstigere economische omstandigheden er ook voor dat in de sector een trend van bereidheid om te investeren in de vernieuwing en modernisering van schepen op gang

kwam. Dit verloopt echter moeizaam. De sector is weinig aantrekkelijk voor zowel private investeringen als voor nieuwe vissers gezien haar volatiliteit en onzekere opbrengsten, alsook de zware werkomstandigheden.

Het zwaartepunt in de UP ligt dus duidelijk op SD4 die gericht is op het **concurrentievermogen, de veiligheid en de arbeidsomstandigheden van visserijbedrijven (EV1.3)**, met name via:

- ▶ Investerings aan boord van schepen om de veiligheid, het comfort en de duurzaamheid te verbeteren. De betere werkomstandigheden en de modernisering van schepen zijn belangrijk om de sector aantrekkelijker te maken voor jonge vissers en investeringen. Daarnaast zorgen deze investeringen mede voor een verlaging van de kosten, onder meer door efficiëntie op vlak van energieverbruik (zie ook EV1.4).
- ▶ Vernieuwing van de Vlaamse veilinginfrastructuur en uitrusting voor een betere verwerking van de vangsten.

Structureel werken aan verbeterde werkomstandigheden en verhoging van de productiviteit aan boord en op de veilingen zijn essentieel voor het competitief vermogen van de sector, en de projecten hebben een vitale rol gespeeld in de nodige modernisering van de vloot. Hiermee voorziet het programma in een basisvoorwaarde voor de rederijen en ook de visveilingen om te blijven functioneren op een niveau dat nodig is voor hun voortbestaan. De investeringen in comfort en veiligheid op de schepen en in de veiling hebben hun effect ook duidelijk niet gemist, getuige de daling van het aantal ongevallen (zie Tabel 7).

De casestudies van de vaartuigen Z.19 Brigitte en Z.39 Zuiderzee (zie bijlagen B.3 en B.4) tonen aan dat de investeringen uit het fonds de Belgische vloot hebben toegelaten om substantiële stappen vooruit te zetten op vlak van de inrichting en werking aan boord. De investeringen in vernieuwde, state-of-the-art infrastructuur en het verbeteren van de werk- en leefomstandigheden zorgen ervoor dat de vaartuigen beter gemonitord worden en vlotter te bedienen zijn, dat de vangst beter verwerkt wordt en dat het energieverbruik daalt. Dit heeft positieve effecten op de productiviteit en op de tevredenheid van de bemanning, wat ook positieve gevolgen heeft voor het vermogen om nieuwe medewerkers aan te trekken. Bovendien delen reders vaak op informele wijze kennis en ervaringen met elkaar over nieuwe technologieën en verbeterde infrastructuur, wat ook anderen kan aanzetten om te vernieuwen. De investeringen onder het fonds hebben dus ook een mogelijk uitstralingseffect naar de vloot als geheel.

We stellen dus vast dat de investeringen duidelijk bijdragen aan de modernisering en efficiëntie van de werking van de bestaande zeevisserij, en daarmee aan productiviteit en competitiviteit van de sector.

Het programma is hierbij wel gebonden aan een strikt Europees richtinggevend kader dat beperkingen oplegt betreffende het type investeringen en het soort schepen waarin geïnvesteerd mag worden. Deze beperkingen belemmeren echter een meer structurele en diepgaande verduurzamingstransitie van de sector. Zo zitten er beperkingen op mogelijkheden voor (volledige) motorvervanging van schepen van langer van 24m (een groot deel van de Belgische vloot), waardoor uitstootreducerende technologieën minder makkelijk ingang vinden in de aandrijving van de schepen.

Ook investeringen in de aankoop van nieuwe schepen zijn binnen dit strikte kader niet mogelijk. De investeringen betreffen dus vooral renovatie van bestaande vaartuigen. Uit de casestudies zien we dat de renovatie van oude, bestaande schepen vandaag nog wel grotendeels kan bijbenen op vlak van veiligheid en comfort, maar het verschil op vlak van energie-efficiëntie met jonge, nieuwere vaartuigen is duidelijk. Bijkomend zijn ook de mogelijkheden op vlak van investeringen die de impact op het marien milieu inperken hierdoor beperkter.

Oude vaartuigen hebben vaak niet de nodige ruimte of infrastructuur om energie-efficiëntere schroeven en nieuwe technologieën te installeren, die toelaten om in te zetten op meer flexibiliteit van vistechnieken, waardoor potentiële effecten op vlak van productiviteit en duurzaamheid aan boord niet gerealiseerd kunnen worden. Daar waar schepen vandaag nog wel grotendeels de gewenste investeringen kunnen realiseren, zien we dat dit begint te nijpen en rijst de vraag hoe lang de renovatie van oudere schepen nog voldoende zal bijdragen aan productiviteit en competitiviteit van de Belgische vloot.

Wat betreft bijdrage aan [de vermindering van de impact op het mariene milieu en van ongewenste vangsten \(EV1.1.\)](#) en aan [bescherming en herstel van aquatische biodiversiteit en ecosystemen \(EV1.2.\)](#) komen we tot gelijkaardige vaststellingen. Er is met name werk gemaakt van procesverbeteringen in de visverwerking en -behandeling aan boord wat effectief bijgedragen heeft aan licht verbeterde situatie op dit vlak.

Op vlak van bredere verlaging van impact op het mariene milieu draagt het programma met name bij via onderzoek en toekomstgerichte ontwikkeling van preciezere en milieuvriendelijkere visserijtechnieken en het nauwgezet monitoren en in stand houden van ecosystemen en visbestanden in bepaalde gebieden. Een aantal projecten draagt gericht bij aan technologische en/of digitaal ondersteunde ontwikkeling als onderbouw en basis voor verduurzaming van de vispraktijk en vermindering van haar ecologische impact, essentieel voor een sector die te maken krijgt met grote uitdagingen als gevolg van klimaatverandering en nieuwe ruimteclaims in de zee.

De feitelijke integratie van deze nieuwe technologie aan boord en/of praktische toepassing van nieuwe milieuvriendelijker vormen van visserij of diversificatie van doelsoorten en technieken blijkt echter moeilijker te realiseren en komt in het programma minder aan bod. Zo zijn technologieën die substantieel effect hebben op vermindering van de CO₂-uitstoot nog volop in ontwikkeling en nog niet kant-en-klaar beschikbaar voor toepassing in de visserijpraktijk. Telkens zal substantiële investering van het visbedrijf nodig zijn voor inpassing in de specifieke configuratie van de schepen.

De context van de afgelopen periode waarin verschillende crises elkaar opvolgden (Brexit, COVID19, energiecrises) maakte de stap voor veel vissers om over te stappen naar fundamenteel nieuwe technieken ook extra groot. Optimalisering van bestaande technologie kreeg veelal de voorkeur, met vertragend effect op de vermindering van de milieu-impact. Daarbij werden onder SD1 ook drie goedgekeurde projecten met potentiële impact op dit vlak niet uitgevoerd.

Ook stellen we vast dat met één (onderzoeks)project binnen SD2 er ook weinig ruimte is gebleken voor effectieve bescherming en het herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen. Het ging hier over het geografisch in kaart brengen van de mariene ruimte en visserij-gerelateerde gegevens. Een project dat in de toekomst sterk kan bijdragen aan de kennis over de aquatische biodiversiteit en ecosystemen en de impact van visserijactiviteiten op deze mariene omgeving.

Vanuit de visserijsector zelf stellen we ook beperkte animo vast voor initiatieven die zich focussen op de bescherming en het herstel van de aquatische biodiversiteit en ecosystemen, aangezien initiatieven op dit vlak vaak als bedreiging worden gezien voor hun bewegingsruimte en mogelijkheden binnen hun werking. Ook op dit vlak boden de crisistandigheden van de afgelopen periode geen stimulerende context. Bovendien bood het EMFVZ in België niet de nodige budgettaire ruimte om hier substantieel in te investeren, terwijl dergelijke bescherming en het herstel van habitats de Belgische visserij op de lange termijn zeker ten goede kan komen. Dit onderstreept onze bevinding van de algemene sterke focus van UP1 in het Vlaamse deelprogramma op het ondersteunen van het behoud van de bestaande visserijsector.

Naar de toekomst toe liggen er zeker kansen om het relevante onderzoek naar onder andere de overleving van ongewenste bijvangsten, de impact van bodemberoering, en nieuwe vistechnieken verder te zetten, en bijkomend werk te maken van de toepassing van de resultaten in specifieke reële contexten, in samenwerking tussen onderzoekers en vissers.

Dit leidt ons naar de evaluatie van de bijdrage aan [versterking van de technologische ontwikkeling en innovatie, inclusief energie-efficiëntie en kennisoverdracht \(EV1.4.\)](#). De projecten in SD5 zetten gericht in op urgente en structurele uitdagingen van belang voor de lange termijn transformatie van de sector. Tijdens de energiecrises bood deze SD de mogelijkheid om gericht te werken aan energie-efficiëntie, met de nodige resultaten zoals de indicatorenwaardes getuigen.

Duurzaamheid en energie-efficiëntie zijn naast veiligheid en comfort een tweede belangrijke focus van de investeringen aan boord van schepen. Deze investeringen nemen de vorm aan van aanpassingen aan de

aandrijfsystemen en verlichting van het vistuig. Het resultaat van deze investeringen is duidelijk zichtbaar. Energieverbruik op de betreffende boten, en de sector als geheel is substantieel gedaald. Daarnaast is er een bereidheid van de sector om hier verder in te investeren.

De marge die er op basis van de huidige beschikbare en praktisch toepasbare technieken mogelijk is, is evenwel optimaal benut. Bijkomende verbeteringen vereisen eerst de verdere ontwikkeling van alternatieve technologieën en beter ondersteunende kaders en regelgeving voor deze in de praktijk toepasbaar zijn.

Ook de samenwerkingsprojecten tussen onderzoekers en de sector hebben een duidelijke focus op duurzaamheid, energie-efficiëntie en precisiebeheer in de visserijsector, en geven daarmee een aanzet richting een milieuvriendelijkere visserij en energietransitie in de sector. Op dit vlak kent de samenwerking tussen ILVO en de vissers inmiddels een lange geschiedenis. **Deze samenwerking zorgt voor een sectorgestuurde benadering van onderzoek en ontwikkeling binnen de visserijsector en heeft daarnaast geleid tot wederzijds vertrouwen tussen onderzoek en visserij.** Deze vertrouwensrelatie vormt een belangrijke hefboom voor verdere acties en realisaties binnen het fonds en de visserijsector. Zo kon ILVO zijn dataverzameling automatiseren aan de hand van meer betrouwbare systemen aan boord van schepen, zoals het realtime registreren van gegevens van de weegschalen en brandstofmeters in het kader van het VISTools-project.

Dit is relevant en bruikbaar onderzoek voor de sector, maar kent ook beperkingen in haar uitwerking, in lijn met hierboven beschreven. De resultaten van onderzoek worden vaak maar langzaam verspreid en zichtbaar in de veld, en het duurt dus lang voordat er tot toepassing overgegaan wordt. De inspanningen leiden daarom maar in beperkte mate tot concrete innovaties en impactvolle veranderingen in de Belgische visserijsector.

Extra ondersteuning door de Vlaamse beheers- en certificeringsautoriteiten biedt mogelijkheden om de doorstroom van onderzoek naar de praktijk effectiever te maken. De samenwerking tussen de Vlaamse beheers- en certificeringsautoriteiten en aanvragers helpt aanvragers vandaag hoofdzakelijk om te bepalen onder welke maatregel de investeringen best ingedeeld worden en is dus louter administratief. In het proces van de projectaanvraag ook inzetten op inhoudelijke ondersteuning en kennisdeling kan er echter voor zorgen dat investeringen onder het fonds ook gericht bijdragen aan de doorstroom van onderzoek naar de praktijk.

2.2. UP2: ecologisch duurzame, hulpbronnenefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur

Voor UP2, de bevordering van een ecologisch duurzame, hulpbronnenefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur, zet België in op alle vijf door Europa geformuleerde SD's. Binnen het Vlaamse deel van het programma zijn middelen voorzien voor vier SD's (1, 2, 4 en 5).

- SD1. Bieden van ondersteuning voor de intensivering van technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht;
- SD2. Versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van aquacultuurondernemingen, met inbegrip van de verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden, met name van kleine en middelgrote bedrijven;
- SD4. Bevordering van een aquacultuur die wordt gekenmerkt door een hoog niveau van milieubescherming, en de bevordering van diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid en veiligheid
- SD5. Ontwikkeling van beroepsopleiding en nieuwe beroepsvaardigheden en een leven lang leren.

2.2.1 Realisaties en resultaten programma

Tabel 9, 10 en 11 geven respectievelijk een overzicht van het aantal uitgevoerde projecten, de financiële gegevens en de resultaatindicatoren. Per SD lichten we de verschillende indicatoren toe.

SD1: ONDERSTEUNING VOOR DE INTENSIVERING VAN TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELING , INNOVATIE EN KENNISOVERDRACHT

De meeste Vlaamse projecten binnen UP2, 11 in totaal, vallen onder artikel 47 die de maatregel innovatie in de aquacultuur bevat. Hiermee nadert Vlaanderen zelfstandig het Belgische streefdoel van 12 projecten. De betrokken onderzoeksprojecten richten zich zowel op de ontwikkelingsmogelijkheden op land als op zee, zoals de haalbaarheid van aquacultuur (viskweek en de kweek van diverse schelp- en weekdieren of wieren) in Vlaanderen. Daarnaast betreft het onderzoek naar de verbetering van de productkwaliteit, zoals het verminderen van de grondsmak. Verder zijn enkele projecten specifiek gericht op productontwikkeling, zoals de kweek van zoetwaterkabeljauw, grijze garnalen of tropische garnalen in combinatie met groene kaviaar, en hun technische en economische haalbaarheid.

Onder artikel 49 (beheer en advies) zijn twee projecten tot stand gekomen. Deze projecten richten zich op de functie van de aquacultuurconsulent gedurende de looptijd van het programma, passend bij het beperkte budget dat voor deze maatregel beschikbaar was.

De resultaatindicatoren blijven hier aanzienlijk achter bij de beoogde streefdoelen. Zo bedroeg de verandering in het volume van de aquacultuurproductie slechts 20 ton, ver onder de beoogde 264 ton. Ook de toename van de waarde van de aquacultuurproductie door de Vlaamse projecten lag met €1.000.000 onder de vooropgestelde €2.640.000. Het gaat hier dan wederom over onderzoeksprojecten die geen RI hebben vooropgesteld. In het jaarverslag wordt er benadrukt dat daadwerkelijke productie moeilijk direct gekoppeld kan worden aan de onderzoeksprojecten en dat de aquacultuur sterke en langdurige wetenschappelijke ondersteuning vereist waarbij vaak een proefproject moet opgesteld worden om de economische, ecologische en technische haalbaarheid te onderbouwen. Bovendien wordt er ook opgemerkt dat de aquacultuur een uitdagende en risicovolle sector is die sterk getroffen is door recente crisissen.

Uiteindelijk kunnen de resultaten toch als positief worden beschouwd, waarbij het aandeel producent-gelinkte projecten sterk aan productieverhoging hebben gewerkt.

SD2: VERSTERKING VAN HET CONCURRENTIEVERMOGEN EN DE LEVENSVATBAARHEID VAN AQUACULTUURBEDRIJVEN , WAARONDER VERBETERING VAN DE VEILIGHEID OF DE ARBEIDSONDIGHEDEN , VOORNAMELIJK VAN DE KMO'S

Onder UP2 - SD2 valt de maatregel 'productieve investeringen in de aquacultuur'. Van de 20 Belgische projecten die hieronder vallen, heeft Vlaanderen er 10 uitgevoerd. Bij opmaak van het OP werden hierop slechts 3 projecten verwacht. We zien dan ook een aanzienlijk besteed EFMZV-budget van € 830.630,14 voor deze projecten. De projecten zijn gericht op de uitbreiding en optimalisatie van de aquacultuur in verschillende aspecten, zoals het verbeteren van kweekmethoden, het uitbreiden van kweekfaciliteiten en het verhogen van de efficiëntie en duurzaamheid van de productieprocessen.

Voor deze SD vertonen de resultaatindicatoren een positief resultaat met 1.210,4 ton verandering in het volume van de aquacultuur terwijl het beoogde doel hier slechts 290 ton was. Deze hoge waarde is grotendeels het resultaat van de optimalisatie van het waterbeheer, de uitbreiding van de broedstock en kweekfaciliteiten, en de toevoeging van extra verwerkingscapaciteit bij Aqua4C, die op zichzelf al verantwoordelijk was voor een extra productiecapaciteit van 1000 ton. Inmiddels is dit bedrijf echter stopgezet en de verwerking dus weer weggevallen.

Ook de waarde van het volume van de productie overtreft de doelstelling aanzienlijk, met een totaal van € 3.933.110 tegenover de beoogde € 2.900.000. Dit resultaat is vooral te danken aan de optimalisatie van de afzwevruimte voor de kaviaarproductie, wat een toename van € 2.150.000 opleverde, en het project *vetmesterij omegabaars* van Aqua4C, dat een toename van € 1.050.000 behaalde. De hoge waarde van kaviaar als luxeproduct speelt hierbij vanzelfsprekend een rol. Desondanks dat RI 2.8 en RI 2.9 geen betrokken indicatoren zijn onder SD2 zien we wel positieve resultaten voor de projecten hieronder namelijk een gecreëerde tewerkstelling van 15,3 VTE en een behouden tewerkstelling van 34,9 VTE.

SD5: DE ONTWIKKELING VAN BEROEPSOPLEIDING, NIEUWE PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN EN LEVENSLANG LEREN

Onder artikel 50 werden 2 Vlaamse projecten uitgevoerd beide voor het VAP secretariaat door INAGRO vzw. De resultaatindicatoren onder artikel 50 geven geen resultaten weer.

Tabel 8 Overzicht uitgevoerde projecten onder Vlaamse UP2 maatregelen: uitgevoerde projecten in Vlaanderen en België en het streefdoel voor België in 2023

SD	art.	maatregel	Vlaamse projecten	Belgische projecten	Streefdoel 2023
1	47	Innovatie	11	15	12
	49	Beheer-, verzorgings- en adviesdiensten voor aquacultuurbedrijven	2	2	1
2	48.1.a-d,f-h	Productieve investeringen in de aquacultuur	10	20	3
3	53	Omschakeling naar milieubeheer- en milieu-auditregelingen en naar biologische aquacultuur	0	1	0
4	56	Diergezondheid en dierenwelzijn	0	0	0
5	50	Menselijk kapitaal en netwerkvorming	2	3	1
Totaal			25	41	17

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 9 Overzicht van financiële indicatoren voor Vlaamse UP2 maatregelen: EFMZV-middelen toegekend en besteed in Vlaanderen en Belgisch EFMZV-budget

SD	art.	maatregel	Geplande uitgaven	Bestede uitgaven	EFMZV-Budget
1	47	Innovatie	€ 1.442.376	€ 1.309.692	€ 2.240.584
	49	Beheer-, verzorgings- en adviesdiensten voor aquacultuurbedrijven	€ 38.272	€ 30.912	€ 38.250
2	48.1.a-d,f-h	Productieve investeringen	€ 922.607	€ 830.630	€ 1.161.102
4	56	Diergezondheid en dierenwelzijn	€ 0	€ 0	€ 0
5	50	Menselijk kapitaal en netwerkvorming	€ 47.610	€ 36.398	€ 55.372
Totaal			€ 2.450.866	€ 2.207.633	€ 3.495.308

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 10 Resultaatindicatoren UP2 voor Vlaanderen en streefwaarde voor België in 2023

SD	Resultaatindicator	Eenheid	Vlaamse waarde	Belgische waarde	Streefwaarde 2023	
1	2.1	Verandering in het volume van de aquacultuurproductie	Ton	20	21,4	264
	2.2	Verandering in de waarde van de aquacultuurproductie	1.000 EUR	1.000	1.000	2.640
2	2.1	Verandering in het volume van de aquacultuurproductie	Ton	1.210,4	1.246,4	290
	2.2	Verandering in de waarde van de aquacultuurproductie	1.000 EUR	3.933,11	3.933,11	2.900
5	2.8	Gecreëerde werkgelegenheid	VTE	-	-	20
	2.9	Behouden werkgelegenheid	VTE	-	-	60

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

2.2.2 Effectiviteit – antwoord op de evaluatievragen

EV2.1. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "versterking van de technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht in de aquacultuur"?

EV2.2. In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen tot "versterking van het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van aquacultuurbedrijven, waaronder verbetering van de veiligheid of de arbeidsomstandigheden, voornamelijk van de KMO's"?

EV2.3. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot "bescherming en herstel van de biodiversiteit in het water en verbetering van ecosystemen in verband met de aquacultuur en bevordering van hulpbronnenefficiënte aquacultuur"?

EV2.4. In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan "aquacultuur met een hoog niveau van milieubescherming en de bevordering van diergezondheid en dierenwelzijn en van volksgezondheid en veiligheid"?

EV2.5. In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan "de ontwikkeling van beroepsopleiding, nieuwe professionele vaardigheden en levenslang leren"?

Via UP2 biedt het EMFVZ-kader de ruimte om de ontwikkeling van vernieuwende visserijactiviteiten te ondersteunen, namelijk de kweek en economische exploitatie van aquatische soorten zowel op land als op zee, beter gekend onder de noemer aquacultuur.

Het Vlaamse deelprogramma benutte deze ruimte voornamelijk door inzet op SD1 rond (technologische) O&O&I en SD2 rond productieve investeringen ter versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van aquacultuurondernemingen. Op SD3 en SD4 werden geen middelen aan projecten toegekend, en dus is er binnen deze UP geen direct effect te verwachten op de [bescherming en het herstel van de biodiversiteit in het water, hulpbronnefficiënte aquacultuur \(EV2.3\)](#) of op [diergezondheid/-welzijn en/of volksgezondheid binnen de aquacultuur \(EV2.4\)](#).

Vanuit onderzoekinstellingen en producenten is er echter wel vraag om projecten op te zetten rond deze thema's. Dat projecten niet in aanmerking kwamen en geen middelen werden toegekend aan deze SD's, in het bijzonder aan SD4, is te wijten aan de enge interpretatie van deze SD door het programmabeheer. Het Vlaamse programmabeheer legde de focus enkel op diergezondheid, en nam dierenwelzijn niet mee. Hiervoor werden echter geen geschikte projecten ingediend, waardoor de middelen naar andere maatregelen verschoven werden.

Via de projecten binnen SD1 en 2 beoogt Vlaanderen gericht bij te dragen aan evenwichtige ontwikkeling van een opkomende aquacultuur sector in de regio richting meer viabiliteit en maturiteit. Zowel Europees als Vlaams wordt het potentieel van aquacultuur onderkent in het kader van duurzame voedselproductie en economische groei. In Vlaanderen kent de sector echter wel een aantal structurele hindernissen en beperkingen om tot voldoende productievolume te komen:

- ▶ **Ruimtegebrek:** Er is in Vlaanderen beperkte ruimte beschikbaar voor grootschalige viskweek of aquacultuur op land, een activiteit die voor voldoende volume de nodige infrastructuur en fysiek beslag vraagt.

Daarnaast verloopt ook de inpassing van aquacultuur op zee moeizaam. Er zijn geen specifieke zones gereserveerd voor bv. kweek van schelpdieren, en het combineren van dergelijke activiteiten met andere mariene functies is een complexe en gevoelige aangelegenheid. Hoewel het onder het nieuw Marien Ruimtelijk Plan (MRP) in principe de bedoeling is om de beschikbare ruimte met verschillende gebruikers, zien we zowel bij klassieke vissers als bv. bij beheerders van offshore windturbines weerstand om de beschikbare ruimte te delen, onder meer uit vrees voor schade aan infrastructuur of uitrusting.

- ▶ **Beperkte lokale vraag en betalingsbereidheid:** Belgische consumenten (en retail) geven nog altijd de voorkeur aan bekende vissoorten die op grote schaal ingevoerd worden, terwijl de markt voor lokaal geproduceerde vissoorten via aquacultuur minder populair is. De ontwikkeling van de sector is in sterke mate afhankelijk van grote afnemende bedrijven (retail) met investeringsbereidheid in lokale productie, maar dergelijke afzetketens worden maar met mondjesmaat opgezet.

Voor bepaalde soorten, bijvoorbeeld oesters en Lota lota, is er dan wel weer voldoende vraag op de Belgische markt, maar is er onvoldoende betalingsbereidheid om de kost van lokale, duurzame productie te dragen. De voorkeur gaat dan nog steeds naar het goedkopere alternatief die in het buitenland geproduceerd wordt.

- ▶ **Regelgeving:** de regelgeving in Vlaanderen en België bevat belemmerende elementen voor de ontwikkeling en competitiviteit van de sector. Een voorbeeld is de monitoring voor voedselveiligheid op federaal niveau van bv. gekweekte schelpdieren, waar producenten zelf voor moeten opdraaien (dit in bepaalde buurlanden door de overheid zou betaald worden). Daarnaast gaat het verkrijgen van een duurzaamheidslabel en

certificeringen (bv het ASC-label) gepaard met hoge kosten die vaak niet te dragen zijn voor kleine, opstartende bedrijven.

- ▶ **Verdeelde bevoegdheden:** tenslotte werkt de verdeling van bevoegdheden in België tussen het federale niveau (ruimtelijke (functie)planning Noordzee, voedselveiligheid) en het Vlaamse niveau (ruimtelijke planning en milieuregelgeving Vlaanderen, kust en aquacultuur als economische sector) belemmerend. Het ontbreekt momenteel ook een voldoende gemeenschappelijke overkoepelende visie tussen verschillende overheidsinstanties over de lange termijn invulling van het stuk Noordzee onder Belgisch gezag, laat staan over de rol of positie van aquacultuur-activiteiten daarin.

Al deze redenen maken dat (startende) activiteiten in de aquacultuursector in Vlaanderen gepaard gaan met grote en volgehouden investeringen met een hoge risicofactor, die voor de over het algemeen relatief risico-averse Vlaamse ondernemerswereld een serieuze drempel vormen. Het ontbreekt daarbij aan de nodige voorfinanciering of externe investeringskanalen, wat de toetreding van kmo's tot de sector belemmert.

Momenteel zijn er dan ook maar enkele succesvolle ondernemingen actief in de aquacultuur in Vlaanderen, en er kan eigenlijk nog niet gesproken worden over een volwaardige aquacultuursector. Dit blijkt ook uit de mate waarin het Vlaamse programma heeft kunnen **bijdragen aan het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van aquacultuurbedrijven (EV2.2).**

De projecten die zijn uitgevoerd onder SD2 zijn direct gericht op het versterken van de productiviteit van kernactiviteiten van de aquacultuur (met name kweek- en verwerkingsfaciliteiten/-technieken), dit blijkt ook uit de gerapporteerde resultaten op vlak van productievolume en -waarde. Dit komt echter ten goede van maar een beperkt aantal begunstigden alsook kweeksoorten, waarvan de lange termijn ontwikkeling niet altijd verzekerd is, blijkens de stopzetting van een van de belangrijkste begunstigden. **Hoewel de EFMZV-projecten dus bijdragen aan productie en waardecreatie, blijkt het moeilijk om deze ontwikkelingen te consolideren, en tot structurele versterking van competitiviteit van de sector te komen.**

Daarbij komt dat een aantal projectvoorstellen er niet in slaagden om subsidies te verkrijgen, terwijl zij beantwoordden aan noden en problemen van de sector en er middelen voor de eigen bijdrage beschikbaar waren. **Gezien de intensieve voorbereidingen die aan de uitbouw van productieactiviteiten en investeringen voorafgaan en de risico's die ermee verbonden zijn, kan een lange wachttijd en onzekerheid over het al of niet verkrijgen van subsidies een afschrikkend effect hebben om te participeren in het fonds.** Het is daarom fundamenteel dat projecten via transparante en snelle procedures en besluitvorming worden goed- of afgekeurd, om deze onzekerheid voor de aanvrager te minimaliseren. Meer ondersteuning en open dialoog bij de inhoudelijke uitwerking van de projectaanvragen, kan helpen om hieraan tegemoet te komen en verwachtingen van beide kanten in te vullen.

Hoewel er voldoende (economische) kansen voor een Vlaamse aquacultuursector worden geïdentificeerd, komt een functionerend ecosysteem met interagerende bedrijfsmatige en onderzoeksmatige activiteiten maar moeizaam van de grond.

Om een dergelijk ecosysteem voor de Vlaamse aquacultuursector uit te bouwen en te versterken, is naast productie ook technologie- en procesontwikkeling nodig. In Vlaanderen bestaan vandaag al een aantal aquacultuurbedrijven die zich hierop focussen, zonder dat productie voor menselijke consumptie één van hun activiteiten is. Deze bedrijven konden omwille van de vereisten omtrent het te behalen productieniveau en daarmee verbonden rendabiliteit niet rekenen op ondersteuning vanuit het EFMZV. Door ook dergelijke onderzoeksgerichte bedrijven te kunnen ondersteunen zou het Belgisch OP verder kunnen bijdragen aan de versterking van het concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van de aquacultuursector in haar geheel.

Daarnaast is het voor de ontwikkeling van deze ecosysteemwerking essentieel dat er een sterkere aansluiting en coherentie wordt gezocht tussen onderzoek en praktijk, alsook met andere gerelateerde sectoren, actoren en

activiteiten en beleidskaders. De projecten onder SD1 beogen dit effectief door **versterking van de technologische ontwikkeling, innovatie en kennisoverdracht in de aquacultuur (EV2.1).**

Er zijn door de gesteunde projecten tastbare en toegepaste onderzoeksresultaten gerealiseerd naar de haalbaarheid van kwalitatieve kweek van verschillende soorten in verschillende omstandigheden. Deze kennen echter nog weinig praktische doorvertaling en economische valorisatie. Een van de voornaamste oorzaken hiervan is dat het programma zich teveel richt op onderzoek dat volledig uitgevoerd wordt door onderzoeksinstituten, zonder voldoende betrokkenheid van de sector, met name producenten zelf. Samenwerkingen in onderzoeksprojecten beperken zich voornamelijk tot kennisinstellingen onderling en met enkele baggerbedrijven waardoor het onderzoek zelf op laboniveau blijft en niet uitgetest wordt in reële (bedrijfs)context, en bijgevolg weinig uitmondt in praktische, economisch haalbare toepassingen voor en door de sector.

Daarbij komt dat kennisinstellingen weinig geneigd zijn om de onderzoeksresultaten breed te dissemineren. Men is er weliswaar aan gehouden onderzoeksresultaten te delen met partners en stakeholders, maar toch vindt er maar beperkte actieve kennisverspreiding en -disseminatie buiten het project zelf plaats. Dit leidt uiteraard tot vertraagde opname van onderzoeksresultaten en dus beperkte innovatie binnen de sector.

Vanzelfsprekend kan deze disseminatie en doorwerking van resultaten ook slechts optimaal gebeuren in een vruchtbare voedingsbodem van dynamische en groeierichte ondernemingen die in staat zijn in samenwerking een nieuwe boost te geven aan de brede visserijsector in Vlaanderen. Een dergelijke dynamiek is er echter nog niet, waardoor de onderzoeksprojecten maar beperkt effectief kunnen bijdragen de economische ontwikkeling van de sector.

Ook tussen de reguliere visserij, andere gebruikers van de ruimte op zee en aquacultuurspelers is nauwelijks wisselwerking aanwezig, en verhoudingen worden eerder gekenmerkt door spanningen en wantrouwen dan door synergie om mogelijk gezamenlijke kansen te onderzoeken en benutten.

Aangezien onder SD5 enkel het VAP secretariaat ondersteund werd, kunnen we stellen dat de **bijdrage aan de ontwikkeling van beroepsopleiding, nieuwe professionele vaardigheden en levenslang leren (EV2.5)** beperkt was.

2.3. UP3: De uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) stimuleren

Voor UP3, de bevordering van de uitvoering van het GVB, zet Vlaanderen in op 2 door Europa geformuleerde SD's.

- SD1. Verbetering en het beschikbaar stellen van wetenschappelijke kennis en de verzameling en het beheer van gegevens;
- SD2. Bieden van ondersteuning voor monitoring, controle en handhaving, versterking van de institutionele capaciteit en de efficiëntie van overheidsdiensten, zonder de administratieve lasten te vergroten.

2.3.1 Realisaties en resultaten programma

Tabel 12, 13 en 14 geven respectievelijk een overzicht van het aantal uitgevoerde projecten, de financiële gegevens en de resultaatindicatoren. We lichten per SD de indicatoren toe.

Met een budget van € 15.240.270,00 is UP3, samen met UP1 (€ 15.862.112,00), een van de belangrijkste prioriteiten binnen het Belgische programma. In Vlaanderen werden er € 15.095.164,91 aan EFMZV-middelen uiteindelijk besteed onder UP3.

SD1 VERBETERING EN LEVERING VAN WETENSCHAPPELIJKE KENNIS EN VERZAMELING EN BEHEER VAN GEGEVENS

Onder SD1 bevindt zich het Belgisch NDGP (national data gathering programme) uitgevoerd door ILVO in opdracht van de Vlaamse overheid onder een beheersovereenkomst op basis van 80% middelen vanuit het EFMZV en de overige 20% vanuit andere nationale overheidsmiddelen.

De gegevensverzameling voor de visserij, aquacultuur en de verwerking is een jaarlijkse verplichting die opgelegd wordt vanuit Europa. De NDGP's worden tweejaarlijks opgemaakt. België voert de NDPG's op correcte en conforme wijze uit en heeft een lange traditie van zorgvuldige dataverzameling en een adequate respons op verzoeken om relevante gegevens. De gerapporteerde resultaatsindicatoren geven echter geen duidelijk beeld van de daadwerkelijke uitvoering van het programma.

SD2 CONTROLE EN HANDHAVING

SD2 omvat de maatregel rond Controle en Handhaving (art 76). De visserijcontrole is ook een verplichting die via de controleprogramma's van de Vlaamse overheid worden uitgevoerd. De 4 projecten betreffen de opmaak en uitvoering van de tweejaarlijkse controleprogramma's die voor 90% met EFMZV-middelen en voor 10% met andere nationale overheidsmiddelen gefinancierd worden.

In het jaarrapport wordt gerapporteerd over de RI om nuance in de resultaten te bieden. Omtrent het aantal geconstateerde inbreuken was de doelstelling om een gemiddelde van 16 gedetecteerde (of vermoedelijke) inbreuken per jaar vast te stellen. Met 107 vermoedelijke inbreuken over een periode van 7 jaar, in vergelijking met de verwachte 112 inbreuken, is er sprake van een effectieve uitvoering van de doelstelling. Voor de aanlandingen werd een doelstelling van 5% geplaatst. Over de afgelopen zeven jaar werd gemiddeld 4,32% van de aanlandingen gecontroleerd. Hoewel dit net onder de oorspronkelijke doelstelling ligt, wordt de stijgende trend als een positief resultaat beschouwd.

Tabel 11 Overzicht van het aantal uitgevoerde projecten onder Vlaamse UP3 maatregelen in Vlaanderen en België en het streefdoel voor België in 2023

SD	art.	maatregel	Vlaamse projecten	Belgische projecten	streefdoel 2023
1	77	Gegevensverzameling	4	4	4
2	76	Controle en handhaving	4	4	3
		Totaal	8	8	7

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 12 Overzicht van financiële indicatoren voor Vlaamse UP3 maatregelen: EFMZV-middelen toegekend en besteed in Vlaanderen en Belgisch EFMZV-budget

SD	art.	maatregel	Geplande uitgaven	Bestede uitgaven	EFMZV-Budget
1	77	Gegevensverzameling	€ 11.707.082,42	€ 10.391.985,67	€ 10.518.125,00
2	76	Controle en handhaving	€ 6.856.366,66	€ 4.703.179,24	€ 4.722.145,00
		Totaal	€ 18.563.449,08	€ 15.095.164,91	€ 15.240.270,00

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 13 Resultaatindicatoren UP3 voor Vlaanderen en streefwaarde voor België in 2023

SD	resultaatindicator	eenheid	Vlaamse waarde	streefwaarde 2023
1	3.B.1 Stijging van het percentage inwillingen van data-oproepen	%	100	5
2	3.A.1 Aantal geconstateerde ernstige inbreuken	nummer	-	16
	3.A.2 Aanlandingen die fysiek zijn gecontroleerd	%	-	5

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

2.3.2 Effectiviteit – antwoord op de evaluatievragen

EV3.1. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan "verbetering en levering van wetenschappelijke kennis en verzameling en beheer van gegevens"?

EV3.2. In hoeverre heeft het EFMZV bijgedragen aan betere "controle en handhaving"?

De invulling van UP3 is grotendeels vastgelegd op het Europese niveau, en worden in Vlaanderen ook volledig in lijn met dit kader uitgevoerd. Deze UP krijgt het nodige gewicht in het Belgische programma, en vertegenwoordigt ongeveer 35% van de EFMZV-cofinanciering, met 25% voor dataverzameling en 10%-11% voor Visserijcontrole.

ILVO is als erkend publiek onderzoeksinstituut voor landbouw- en visserijonderzoek de aangewezen partij voor de taak van gegevensverzameling en -beheer (het NDGP) (EV3.1). Het Vlaamse programmabeheer bouwt op dit vlak ook al jaren een samenwerkingsrelatie met ILVO, die toelaat gezamenlijk tot relevante kennisontwikkeling te doen, wat ook op andere plekken in het programma tot uiting komt. ILVO toont zich ook al jaren een betrouwbare partner voor deze taken.

De verplichtingen op vlak van gegevensverzameling en -beheer zijn over de looptijd van het programma wel uitgebreid, waardoor de kosten ervoor ook stegen. Dit vraagt de nodige flexibiliteit en soms onzekerheid binnen de overeenkomst die best vermeden worden, maar de mate waarin aan de verplichtingen voldaan kan worden en de capaciteit voor gegevensbeheer en kennisontwikkeling komt hierdoor niet in het gedrang.

Ook het Controleprogramma wordt in Vlaanderen ingevuld en uitgevoerd in lijn met de Europese richtlijnen vanuit het Agentschap Landbouw & Visserij op basis van EMFVZ financiering (EV3.2). Er is echter wel over de looptijd van het programma een problematische situatie voor de visserijcontrole ontstaan, zoals het jaarverslag van 2023 uitvoerig beschrijft.

Op basis van een verschillende audits heeft de Commissie een ingebrekestelling vastgesteld op vlak van weging en tracering van visvangsten die klaarblijkelijk in de controleprogramma's niet in orde is gesteld. De Commissie heeft daarom sinds 2020 opname en uitbetaling van middelen in deze UP geblokkeerd (o.b.v. artikel 100(2) van de EFMZV-Verordening).

De uitvoerende instantie van het controleprogramma (binnen het toenmalige Departement Landbouw & Visserij) heeft haar werkzaamheden volgens plan voortgezet, met in achtneming en remediërende acties ten aanzien van de bevindingen van de audit en met bevestiging van de EC dat deze uitgaven in principe subsidiabel zijn (inmiddels bijna €2,3 miljoen). Deze situatie draagt echter duidelijk ook niet bij aan de beoogde "betere controle en handhaving", en legt de nodige druk op de goede en correcte werking van het controleprogramma nu en in de toekomst.

Daarnaast heeft dit implicaties voor het beheer van het visserijprogramma als geheel, zeker richting afronding en afsluiting ervan. Op een totaal van ongeveer €40 miljoen is €2,3 miljoen een serieus budgettaandeel dat niet verkregen kan worden, met de nodige onzekerheid over de budgettaire afhandeling van het programma als gevolg.

2.4. UP5: Afzet en verwerking bevorderen

Voor UP5, marketing en verwerking bevorderen, zet Vlaanderen in op beide door Europa geformuleerde SD's.

- SD1. Verbetering van de organisatie van de markt voor visserij- en aquacultuurproducten;
- SD2. Aanmoediging van investeringen in de sectoren verwerking en marketing.

2.4.1 Realisaties en resultaten programma (indicatoren)

Tabel 15, 16 en 17 geven respectievelijk een overzicht van het aantal uitgevoerde projecten, de financiële gegevens en de resultaatindicatoren. We lichten de indicatoren per SD toe.

SD1: DE VERBETERING VAN DE MARKTORGANISATIE VOOR VISSERIJ- EN AQUACULTUURPRODUCTEN

Binnen UP5, SD1 vallen twee belangrijke maatregelen:

1. de productie- en afzetprogramma's (artikel 66);

2. afzetmaatregelen (artikel 68).

Uit de outputindicatoren blijkt dat beide maatregelen de streefwaarden voor het aantal projecten hebben overtroffen, met respectievelijk 8 projecten onder artikel 66 en 13 Vlaamse projecten onder artikel 68.

Artikel 66 betreft de jaarlijkse opmaak van het productie- en marketingplan (PMP) door de Redercentrale dat geleid heeft tot 8 jaarplannen. Onder artikel 68 zijn 13 projecten uitgevoerd gericht op visserij en duurzaamheid. Zeven projecten werden uitgevoerd door VLAM vzw voor de campagne *Vis van bij ons*, die lokale vis promoot. ILVO voerde het project *Valduvis go Live!* uit, waarbij de Valduvis-tool werd geïntroduceerd om de duurzaamheidsgraad van vaartuigen te berekenen. De Redercentrale realiseerde drie projecten: twee onder *Visserij verduurzaamt*, gericht op verduurzaming van de sector, en één genaamd *MaViTrans*, een marktverkenning voor een duurzaamheidserkenning in de Belgische visserij op basis van de Valduvis-tool. Westtoer voerde het project *Zee van smaak* uit, waarbij kustrestaurants nieuwe culinaire creaties met duurzame seizoensvissen ontwikkelden.

Uit het jaarverslag leren we dat de RI onder UP5, SD1 geen goede representatie vormen van wat de acties en inspanningen voor de promotie en ontwikkeling van de markt nu werkelijk hebben opgeleverd omdat die geen directe link hebben met de waarde van de verkoop. De omzet van de visserij is grotendeels afhankelijk van de visquota en de gerealiseerde visprijzen en is uitermate onderhevig aan externe factoren zoals crises wat maakt dat deze indicator eerder aantoont hoe het algemene klimaat binnen de sector er aan toe is. Desondanks kunnen we stellen dat de jaarlijkse opmaak van het PMP door de Redercentrale positief is en dat de verwerkingsprojecten geleid hebben tot een verhoging van de productiviteit en een betere valorisatie van de producten.

SD2: HET AANMOEDIGEN VAN INVESTERINGEN IN DE VERWERKINGS - EN MARKETINGSECTOR

Onder SD2 van UP5 valt de maatregel rond de verwerking van de visserij- en aquacultuurproducten (art 69) waaronder 26 Vlaamse projecten zijn verwezenlijkt. Dit is ietwat hoger dan het streefdoel van 25 projecten. De projecten zijn veelal gericht op het optimaliseren van het productieproces zoals de modernisering van de visgroothandel, het optimaliseren van de energiehuishouding en het verwerken van bestellingen etc.

Voor de verwerking is er geen PO in België. Dit maakt dat de RI 5.1.a onder SD2 geen resultaten toont. Desondanks rapporteerden de projecten wel de verandering in de waarde van de eerste verkoop (in 1000 euro) en het volume (in ton) van de 'niet-PO'. Hierbij worden opvallend hoge cijfers gerapporteerd, namelijk € 47.347.710 en 4.476,36 ton. Deze indicatoren zijn volgens de EFMZV-interventiologica echter niet aan deze SD's gelinkt en worden daarom ook niet weergegeven in onderstaande tabellen.

Tabel 14 Overzicht van het aantal uitgevoerde projecten onder Vlaamse UP5 maatregelen in Vlaanderen en België en het streefdoel voor België in 2023

SD	art.	maatregel	Vlaamse projecten	Belgische projecten	streefdoel 2023
1	66	Productie- en afzetprogramma's	8	8	1
	67	Opslagsteun	0	0	0
	68	Afzetmaatregelen	13	14	10
2	69	Verwerking visserij- en aquacultuurproducten	26	30	25
Totaal			47	52	36

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 15 Overzicht van financiële outputindicatoren voor Vlaamse UP5 maatregelen: EFMZV-middelen toegekend en besteed in Vlaanderen en Belgisch EFMZV-budget

SD	art.	maatregel	Geplande uitgaven	Bestede uitgaven	Budget
1	66	Productie- en afzetprogramma's	€ 474.162,50	€ 470.270,77	€ 470.000,00
	67	Opslagsteun	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
	68	Afzetmaatregelen	€ 2.070.444,69	€ 1.857.568,98	€ 1.939.994,00
2	69	Verwerking visserij- en aquacultuurproducten	€ 2.978.682,03	€ 2.424.834,17	€ 2.515.254,00
Totaal			€ 5.523.289,22	€ 4.752.673,92	€ 4.925.248,00

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 16 Resultaatindicatoren UP5 voor Vlaanderen en streefwaarde voor België in 2023

SD	Resultaatindicator	eenheid	Vlaamse waarde	Belgische waarde	streefwaarde 2023
1	5.1.a Verandering in de waarde van de eerste verkoop van de PO's	1.000 EUR	-5.375	-5.375	2.000
2	5.1.a Verandering in de waarde van de eerste verkoop van de PO's	1.000 EUR	0	0	2.000

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

2.4.2 Effectiviteit – antwoord op de evaluatievragen

EV5.1. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan “de verbetering van de marktorganisatie voor visserij- en aquacultuurproducten”?

EV5.2. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen aan “het aanmoedigen van investeringen in de verwerkings- en marketingsector”?

Vlaanderen wil tegemoetkomen aan UP5 door in te zetten op **de verbetering van de marktorganisatie voor visserij- en aquacultuurproducten (EV5.1)**. Enerzijds aan de hand van de verplichte productie- en marketingplannen van de Redercentrale en anderzijds door een tal van projecten gefocust op afzetmaatregelen.

De verplichte productie- en marketingplannen (PMP's) die erkende producentenorganisaties (PO's), in Vlaanderen met name de Rederscentrale, jaarlijks moet opstellen, zijn een onderdeel van de Europese regelgeving binnen het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB). De PMP's dienen als strategische instrumenten voor de organisatie en regulering van de productie en marketing van visserijproducten, en daarmee als blauwdruk voor de efficiënte, duurzame en marktgerichte organisatie van de visserij activiteiten. In het plan wordt duiding gegeven rond de afzetstrategie van de Redercentrale waarin verschillende projecten onder afzetmaatregelen worden besproken.

Eén van deze acties is het verschuiven van de beschikbare vis van bepaalde bekkens doorheen het jaar en dus het afstemmen van de productie. Oorspronkelijk werd hiervoor budget vanuit de fondsen voorzien, maar tegenwoordig vertegenwoordigt dit een percentage van de omzet van het PMP. Voor een relatief klein programma zoals dat van België betekent dit in de praktijk dat hiervoor maar weinig middelen beschikbaar zijn.

Onbetwistbaar zit er in ieder van de betreffende projecten een duurzame insteek. Met name de promotiecampagne *Vis van bij ons* in samenwerking met VLAM focust zich op vier belangrijke pijlers namelijk lokaliteit, duurzaamheid & ecologie, gezondheid en product-specifieke kennis. De campagne beoogt consumenten te inspireren en stimuleren om voor lokaal geproduceerde vis te kiezen. De promotie van minder bekende vissoorten kan ervoor zorgen dat de vraag naar deze soorten groter wordt en dat de grotere diversiteit aan vissoorten die door de aanlandplicht aan land komen afzet hebben. Bovendien draagt dit ook bij aan het efficiënter benutten van natuurlijke hulpbronnen, waardoor verspilling wordt verminderd. VLAM doet deze promotie op verschillende manieren, zoals onder meer een jaarlijkse verkiezing voor de ‘Vis van het jaar’ die vraag naar die vissoort moet stimuleren. Voor haar promotie werkt VLAM via verschillende kanalen met sociale media als één van de belangrijkste kanalen.

Hoewel de helft van de Vlamingen overtuigd is van het rijke lokale aanbod van de Belgische visserij en de afnemers van *Vis van bij ons* voornamelijk 40+'ers zijn, toont onderzoek uit 2023 aan dat Vlamingen nog steeds voornamelijk kiezen voor vertrouwde vissoorten zoals zalm en kabeljauw.⁵ Daarnaast is sociale media een geschikt kanaal om jongeren te bereiken. Het meest recente PMP stelt echter vast dat jongeren afnemende affiniteit hebben met de Noordzee en beperkte kennis hebben van welke vissoorten door de Belgische vissers aangeland worden⁶. **De promotie en marketing vanuit VLAM slaagt er nog niet voldoende in jongere groepen effectief te bereiken en te sensibiliseren en blijkt in het algemeen de juiste doelgroepen (nog) niet te bereiken.**

Daarnaast heeft Vlaanderen sterk ingezet op de projecten die betrekking hebben op het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" een zeer belangrijk onderdeel onder UP5. Het traject is vanzelfsprekend gericht op de verduurzaming van de Belgische visserijsector waarbij evenwichtige aandacht tracht besteed te worden aan sociale, economische en ecologische aspecten. De projecten *MaviTrans*, Visserij Verduurzaamt en de Valduvis-tool dienen dit traject vorm te geven waarbij de Valduvis-tool een wetenschappelijk onderbouwd systeem opzette dat met 11 indicatoren de duurzaamheid van vissersvaartuigen kan meten en *MaviTrans* en Visserij Verduurzaamt reders ondersteunen in het verbeteren van deze duurzaamheidsscores. De duurzaamheidserkenning van Visserij Verduurzaamt moet daarbij duurzame vissers betere markttoegang en/ of hogere waarde voor hun producten bieden.

In het algemeen zien we dat het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" een belangrijke hefboom vormt voor verduurzaming van de visserijsector in zijn geheel.

De Valduvis-tool en de ondersteuning die vissers ontvangen bij het verduurzamen van hun schepen bieden een duidelijk en wetenschappelijk onderbouwd kader, dat vertrouwen opbouwt bij vissers en hen stimuleert om actief bij te dragen aan een duurzamere visserijsector. De ontwikkeling van zo'n systeem vergt veel onderzoek en inzet, wat duidelijk duurzame vooruitgang mogelijk heeft gemaakt in een sector waar dit geen vanzelfsprekendheid vormt. De erkenning heeft daarbij ook hefboomen gecreëerd voor het opnemen van het thema bescherming van het marien milieu in de opleiding van vissers, wat voordien niet het geval was.

Hoewel het begrijpelijk is dat het onderzoek binnen dit traject een lange doorlooptijd kent, gezien de complexiteit en grondigheid die nodig zijn, roept het toch vragen op of de vertaling van onderzoeksresultaten naar de praktijk niet sneller en efficiënter zou kunnen verlopen.

Het feit dat bijna alle Belgische vaartuigen de erkenning hebben ontvangen, toont de positieve stappen die de sector zet richting verduurzaming. Tegelijkertijd stellen we vast dat de tool aan externen geen zicht geeft op de acties die ondernomen worden in de verbetertrajecten van de schepen. Dit leidt tot kritische kanttekeningen van andere actoren over de toepassing van de tool en over de strengheid en volledigheid van manier waarop de duurzaamheidsindicatoren toegepast worden. **Open communicatie over de toepassing van de duurzaamheidsindicator en over de inspanningen die daarbij geleverd worden, met name de acties die de schepen ondernemen in het verbetertraject, biedt kansen om de impact van de erkenning te vergroten.**

Sinds 2018 is de duurzaamheidserkenning zichtbaar op de veilklok van de Belgische visveilingen wat ervoor zorgt dat handelaars duurzamere keuzes kunnen maken en de B2B-markt een duurzamere organisatiestructuur vorm krijgt (EV5.1.). In 2021 werd de erkenning ook mogelijk gemaakt voor andere ketenspelers die samenwerken met gecertificeerde vaartuigen zoals verwerkers, vishandelaars en retail.

De verdere uitbreiding van het label naar andere ketenspelers zorgt ervoor dat er een integrale benadering van duurzaamheid in de visketen ontketend wordt van vangst tot consument zodat de gehele keten duurzaam kan handelen en consumeren. Door de certificering krijgen producenten, verwerkers, retailers en handelaren toegang tot een bredere markt waar duurzaamheidseisen aan zowel de vraag- als aanbodzijde steeds belangrijker worden. Desondanks dat er sinds 2021 de mogelijkheid is om bijvoorbeeld als supermarkt ook erkend te worden, vormt

---

⁵ iVox, 2023

⁶ PMP, 2024

de laattijdige betrokkenheid van deze cruciale ketenspelers een gemiste kans om enerzijds hun perspectief tijdig mee in acht te nemen en anderzijds de verduurzaming van de visketen sneller te bevorderen. Supermarkten en andere spelers in de distributieketen hebben een enorme invloed op de vraag naar en het aanbod van duurzame visproducten. Dit benadrukt dat de kloof tussen de zee- en de landzijde nog steeds te groot blijft.

Om de verwerking te bevorderen zet Vlaanderen in op SD2 die investeringen in de **verwerkings-en marketingsector dient aan te moedigen (EV5.2)**. Hierbij kwamen 26 projecten tot stand. Dit is ietwat hoger dan het streefdoel van 25 projecten. De projecten zijn veelal gericht op het optimaliseren van het productieproces zoals de modernisering van de visgroothandel, het optimaliseren van de energiehuishouding en het verwerken van bestellingen.

In dit programma werd onder verwerking (UP5 SD2) ook meer ingezet op horeca en toerisme gezien het ontbreken van UP4 CLLD in het Belgisch programma. Deze keuze werd gemaakt in functie van de beperkte middelen beschikbaar voor het Belgisch programma en opgelegde vereisten vanuit de EC⁷. Dit zorgde voor de stopzetting van de lokale actiegroep na 7 jaar goede werking en heeft daarnaast ook een impact op de verdeling van middelen onder UP5. UP4 en de lokale actiegroep werden wel weer opgenomen in het EFMZVA-programma. Dat dergelijke stopzetting en heropstart nefast is voor de continuïteit en slagkracht van zo'n lokale actiegroep is echter duidelijk.

2.5. UP6: De uitvoering van het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB) bevorderen

Voor UP6, de bevordering van de implementatie van het geïntegreerd Maritiem beleid, formuleerde Europa slechts één SD. Deze werd overgenomen in het Belgische programma.

SD1. Ontwikkeling en implementatie van het Geïntegreerd Maritiem Beleid

Hieronder beschrijven we de data en eerste bevindingen voor UP6 die voortkomen uit de analyse van kwantitatieve gegevens (indicatoren) en kwalitatieve informatie (interviews).

2.5.1 Realisaties en resultaten programma (indicatoren)

Onder UP6 werden 4 projecten uitgevoerd. Hierbij zijn de beoogde outputdoelstellingen behaald.

Onder de maatregel 'bescherming van het mariene milieu en het duurzame gebruik van de mariene en kusthulpbronnen' is er een wetenschappelijk project uitgevoerd door de FOD Leefmilieu die betrekking had op het herstel van grindbedden.

Daarnaast zijn onder artikel 80.1.c, dat betrekking heeft op de verbetering van de kennis over de staat van het mariene milieu, drie projecten uitgevoerd door ILVO. Het eerste project, *Benthis Nationaal*, heeft als doel een nauwkeurigere beoordeling te maken van de bodemimpact veroorzaakt door de Vlaamse visserijsector. Het tweede project richt zich op het in kaart brengen van micro- en macro-plastic afval in de Belgische zee. Het derde project, *Zero-Impact*, richt zich op de automatische monitoring van biodiversiteit in de Noordzee met behulp van eDNA-technologie.

Er zijn geen resultaatindicatoren voor UP6 in het Belgische OP.

---

⁷ UP4 werd niet opgenomen in het Belgisch EFMZV-programma om te kunnen voldoen aan de vraag van de EC vroeg om meer middelen toe te kennen aan UP2 (aquacultuur) en omdat er daarnaast verplicht middelen vrijgemaakt moesten worden voor de nieuwe UP6 (Geïntegreerd Maritiem Beleid). België sleept daarnaast ook nog steeds de gevolgen met zich mee van het niet voldoende opgebruiken van haar budget onder één van de vorige fondsen.

Tabel 17 Overzicht van het aantal uitgevoerde projecten onder Vlaamse UP6 maatregelen in Vlaanderen en België en het streefdoel voor België in 2023

SD	art.	maatregel	projecten Vlaanderen	projecten België	streefdoel 2023
	80.1c	Verbetering van de kennis over de staat van het mariene milieu	3	3	3
		Totaal	4	4	4

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

Tabel 18 Overzicht van financiële outputindicatoren voor Vlaamse UP6 maatregelen: EFMZV-middelen toegekend en besteed in Vlaanderen en Belgisch EFMZV-budget

SD	art.	maatregel	Geplande uitgaven	Bestede uitgaven	EFMZV-budget
	80.1c	Verbetering van de kennis over de staat van het mariene milieu	€ 912.319,90	€ 906.475,57	€ 910.000,00
		Totaal	€ 938.569,90	€ 932.725,57	€ 940.000,00

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij

2.5.1 Effectiviteit – antwoord op de evaluatievragen

EV6.1. In welke mate heeft het EFMZV bijgedragen tot het "Geïntegreerd maritiem beleid"?

UP6 rond het GMB was een nieuwe prioriteit onder het EFMZV waarvoor vanuit de EC werd een verplichte toekenning van minstens €1.000.000 aan EFMZV-middelen werd opgelegd. In Vlaanderen werd hiervoor in totaal een budget van €1.250.000 verdeeld over 4 projecten, gespreid over een programmaperiode van 7 jaar. De EFMZV-middelen werden hiertoe aangevuld met FIVA-middelen.

GMB is een pertinent thema voor België gezien de beperkte ruimte in de Belgische Noordzee, de grote concurrentie om die ruimte en de complexiteit in het ontwikkelen en harmoniseren van verschillende activiteiten op zee in België door de verdeeldheid van bevoegdheden in België.

In de praktijk biedt het beperkte budget echter weinig marge om strategisch om te gaan met deze nieuwe veelomvattende prioriteit, en acties met voldoende substantiële impact op poten te zetten. Vanuit deze inzet is het duidelijk dat resultaten onder UP6 ook beperkt blijven, omwille van een beperkt budget dat nog eens over verschillende acties verdeeld wordt. In die zin is de bijdrage van het EFMZV aan GMB (EV6.1) in België eerder beperkt.

In een klein programma als dat van België heeft het integreren van zo een nieuwe UP ook grote gevolgen voor de verdeling van middelen over de andere UP's. Zo werd UP rond CLLD niet opgenomen in het Belgische EFMZV-OP. Zoals onder UP5 reeds vermeld, werd deze keuze gemaakt in functie van de beperkte middelen beschikbaar voor het Belgisch programma en opgelegde vereisten vanuit de EC⁸. Het is voor België belangrijk om de continuïteit van andere UP's te kunnen garanderen en ook daar voldoende strategische acties te kunnen blijven ondernemen.

⁸ UP4 werd niet opgenomen in het Belgisch EFMZV-programma om te kunnen voldoen aan de vraag van de EC vroeg om meer middelen toe te kennen aan UP2 (aquacultuur) en omdat er daarnaast verplicht middelen vrijgemaakt moesten worden voor de nieuwe UP6 (Geïntegreerd Maritiem Beleid). België sleept daarnaast ook nog steeds de gevolgen met zich mee van het niet voldoende opgebruiken van haar budget onder één van de vorige fondsen.

De implementatie van deze UP kende een moeizame start door onduidelijkheden over de invulling en een gebrek aan beleidsmatige overeenstemming tussen de betrokken beleidsniveaus en -actoren. Uiteindelijk werd besloten om de focus te leggen op het evalueren van visbestanden (stock assessment). Het onderzoek dat uitgevoerd werd onder UP6 biedt mogelijkheden voor verder onderzoek om geïntegreerd maritiem beleid en kennis van het mariene milieu te versterken.

We zien bovendien linken tussen het onderzoek en de acties opgezet onder UP6 en andere UP's in het Belgisch OP. Zo komt bijvoorbeeld het gebruik van eDNA voor het in kaart brengen van visbestanden en ecosystemen en biodiversiteit te monitoren ook in het kader van UP1 aan bod. Daarnaast worden er ook connecties gelegd met projecten buiten het Belgisch OP, zoals BENTHIS, dat zich richt op het in kaart brengen van de impact van visserij op de bodem.

Specifiek rond de bescherming en het herstel van het mariene milieu bestaat er wel al goede samenwerking met onderzoeksinstituten zoals ILVO en KBIN, vooral rond kleinere onderzoeksprojecten op zee, waar in de toekomst ook vanuit het fonds verder op ingezet kan worden, maar op beleidsniveau blijft de samenwerking een uitdaging. **Er is echter slechts beperkte ruimte voor onderzoeksprojecten die de bescherming en het herstel van het mariene milieu bewerkstelligen in het Belgische programma om hierop een substantiële impact te kunnen hebben.**

3 / Evaluation du sous-programme Wallon

3.1. PU1: une pêche écologiquement durable, efficace dans l'utilisation des ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance

Pour la priorité d'union (PU) 1, la promotion de la pêche écologiquement durable, économe en ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance, la Wallonie met en place 1 des 6 objectifs spécifiques (OS) formulés par l'Europe.

OS2. La protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques.

Ci-dessous nous décrivons les données et les premières observations pour la PU1 sur base des données quantitatives (les indicateurs) et les informations qualitatives (les entretiens) et l'analyse de l'efficacité selon les questions d'évaluation de l'efficacité (QEE).

3.1.1 Réalisations et résultats du programme

Les tableaux 20, 21 et 22 donnent respectivement un aperçu du nombre de projets sélectionnés, des données financières et des indicateurs de résultats. Quant à l'UP1, 11 projets wallons ont été mis en œuvre dans le cadre de la mesure pour une meilleure gestion de la biodiversité aquatique. Les dépenses du FEAMP pour ces projets se sont élevées à € 4.326.567,79, ce qui constitue la majorité du budget alloué à l'OS 2 dans le programme belge.

La Région Wallonne adopte un clair focus environnemental avec la PU1, en raison de l'absence de pêche commerciale en Wallonie. Les projets de la PU1 visent à améliorer la santé écologique des rivières et des cours d'eau, en mettant l'accent sur la migration des poissons et la biodiversité (SD2). Les projets peuvent généralement être divisés en deux groupes :

- ▶ La grande majorité des projets wallons (7 projets) consiste en projets d'intérêt collectif qui contribuent à l'amélioration à la migration des poissons dans les rivières. Ceci se fait par la suppression d'obstacles ou l'aménagement de passe à poissons et l'amélioration de la qualité d'eau.
- ▶ Parallèlement une partie des projets (4 projets) consiste à la protection des espèces aquatiques (principalement migratrices comme l'Anguille Européenne et le saumon), par la recherche et le développement de méthodes pour la libération et la vaccination des poissons juvéniles, qui améliorent le taux de survie des espèces aquatiques (principalement migratrices) dans les cours d'eau.

Pour rapporter les résultats des projets de suppression d'obstacles ou d'aménagement de passe à poissons un indicateur (IR 1.11) a été introduit au niveau wallon, qui montre l'évolution du nombre d'obstacles à la migration des poissons. Aucun résultat final est rapporté pour l'IR 1.11, mais il est supposé que la majorité des projets a réussi à atteindre les résultats escomptés.

Les projets de recherche sur l'amélioration du taux de survie des espèces aquatiques migratrices, notamment l'anguille et le saumon, dans les cours d'eau, sont sélectionnés suite aux obligations européennes⁹ d'élaborer des plans de gestion nationaux, de prendre des mesures pour restaurer les populations d'anguilles et d'adopter des mesures de protection strictes pour les espèces énumérées dans la directive concernant la conservation des habitats naturels ainsi que de la faune et de la flore sauvages, dont le saumon. Ces projets visent la restauration d'habitats et de populations de ces espèces autrefois communes en Belgique. Cependant, les indicateurs du FEAMP ne sont adaptés pour refléter l'efficacité de ces projets, qui visent à réaliser des projets sur le long terme.

⁹ Règlement n°1100/2007 instituant des mesures de reconstitution du stock d'anguilles européennes et la Directive 92/43/CEE concernant la conservation des habitats naturels ainsi que de la faune et de la flore sauvages.

Tableau 19 Aperçu du nombre de projets concernant la PU1 en Belgique, en Wallonie et l'objectif pour la Belgique en 2023

OS	Article	Mesure	Projets wallons	Projets belges	Objectif 2023
2	40.1.b-g, i	Biodiversité marine - meilleure gestion	11	12	12
Total			11	12	12

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 20 Aperçu des indicateurs financiers pour les mesures PU1 wallonnes: moyens du FEAMP alloués en Wallonie et budget belge du FEAMP

OS	Article	Mesure	Alloués	Mise en œuvre financière de l'action	Disponibles
2	40.1.b-g, i	Biodiversité marine - meilleure gestion	€ 4.638.087,40	€ 4.326.567,79	€4.250.340,00
Total			€ 4.638.087,40	€ 4.326.567,79	€4.250.340,00

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 21 Indicateurs de résultats PU1 pour la Wallonie et les objectifs belges pour 2023

OS	Indicateur de résultat	Unité	Valeur wallonne	Valeur Belge	Objectif 2023
2	1.11 Modification du nombre d'obstacles à la migration des poissons	Nombre d'obstacles	?	?	-15

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

3.1.2 Efficacité – réponse aux questions d'évaluation

L'analyse de l'efficacité du programme répond aux questions d'évaluation suivantes :

QEE1.2. Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué à « la protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques » ?

La PU1 du sous-programme wallon adopte un clair focus sur **la protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques (QEE1.2)**.

Les projets d'intérêt collectif visant l'amélioration à la migration des poissons dans les rivières sous la PU1, menés par la Région Wallonne, ont été menés à terme avec succès. Vu l'effet positif sur le long terme qui est visé par ce genre de projets, il est compliqué de constater les effets en termes de biodiversité sur le court terme. La Région Wallonne a décidé de continuer ce type de projets, en particulier sous le FEAMPA, considérant que la plupart des projets a su réaliser les résultats escomptés.

Les projets de recherche adoptés sous la PU1 se concentrent sur la recherche à la protection et la restauration d'espèces migratrice dans le cadre d'obligations européennes¹⁰, comme l'anguille et le saumon. Ici aussi il s'agit de projets avec un potentiel effet sur le long terme sur un niveau Européen.

Le fait de consacrer la majeure partie des ressources disponible sous la PU1 au respect de cette obligation européenne, ne laisse que des fonds limités pour d'autres recherches liées spécifiquement au contexte de la Wallonie, en adéquation avec l'écosystème écologique, académique et économique wallon, et avec un potentiel d'effets positifs sur le long terme. Ceci résulte également en un manque de continuité dans les projets de recherche, à l'exception des projets de recherche sur la protection d'anguille. Ceci limite la possibilité d'élaborer et de mettre en pratique les résultats des projets de recherche en collaboration avec les secteurs du FEAMP en Wallonie.

Pour illustrer, mention est faite d'un projet de recherche qui a eu lieu sous le FEP, de rempoissonnement pour la conservation avec implication de la région wallonne, de la recherche et des producteurs et qui fut évalué positivement à la fin du projet. L'intention d'une continuation du projet était de créer un stock de géniteurs et

¹⁰ Règlement n°1100/2007 instituant des mesures de reconstitution du stock d'anguilles européennes et la Directive 92/43/CEE concernant la conservation des habitats naturels ainsi que de la faune et de la flore sauvages.

de transmettre les connaissances acquise aux producteurs wallons pour les impliquer dans la reconstitution des stocks de poissons. L'installation de ressources naturelles et le savoir-faire nécessaire chez les producteurs wallons permettrait de développer un nouveau marché pour le secteur piscicole en Wallonie. Cette continuation n'a toutefois pas pu avoir lieu.

En conclusion, les projets collectifs de levé d'obstacles prévus pour la protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques ont été menés à terme avec succès, bien que les effets positifs des projets soient difficile à constater sur un court terme.

En ce qui concerne la recherche sous la PU1, le sous-programme wallon aujourd'hui a donc un potentiel non-réalisé de suivi des projets en vue de leur approfondissement et de leur mise en pratique dans le secteur. Cela entraîne un manque de compréhension par la communauté de recherche. La diversification de la recherche peut être utilisé à meilleur escient, pour plus inclure les acteurs wallons de la recherche et pour créer des synergie avec l'écosystème économique wallon. Ceci permettra en outre d'avoir des effets plus pratiques sur un court terme en plus d'un résultat à long terme.

3.2. PU2: une aquaculture écologiquement durable, efficace dans l'utilisation des ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance

Pour la PU2, la promotion de l'aquaculture écologiquement durable, économe en ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance, la Belgique a repris les 5 OS formulés par l'Europe. La section wallonne du programme met en place 4 des 5 OS.

- OS1. Soutenir l'intensification du développement technologique, de l'innovation et du transfert de connaissances ;
- OS2. Renforcer la compétitivité et la rentabilité des entreprises aquacoles, y compris l'amélioration de la sécurité et des conditions de travail, en particulier pour les petites et moyennes entreprises ;
- OS3. Protéger et restaurer la biodiversité aquatique, améliorer les écosystèmes associés à l'aquaculture et promouvoir l'utilisation efficace des ressources dans l'aquaculture;
- OS5. Développement de la formation professionnelle, des nouvelles compétences professionnelles et de l'apprentissage tout au long de la vie.

Ci-dessous nous décrivons les données et les premières observations pour la PU1 sur base des données quantitatives (les indicateurs) et les informations qualitatives (les entretiens) et l'analyse de l'efficacité selon les QEE par OS.

3.2.1 Réalisations et résultats du programme

Les tableaux 23, 24 et 25 donnent respectivement un aperçu du nombre de projets sélectionnés, des données financières et des indicateurs de résultats. Nous examinons les indicateurs par OS.

OS1. RENFORCER LE DEVELOPPEMENT TECHNOLOGIQUE, L'INNOVATION ET LE TRANSFERT DE CONNAISSANCES EN AQUACULTURE

Dans le cadre de l'OS1, 4 projets wallons ont été mis en œuvre au titre de la mesure innovation, pour lesquels un budget de € 850 575,69 de fonds FEAMP a été dépensé. Les projets concernent :

1. Développement d'un pilote d'aquaculture intégrée associé à un circuit court de distribution (AquaLocI: Aquaculture Locale Intégrée);
2. Recherche à la valorisation innovante des effluents de pisciculture par la méthode aquaponique;
3. Soutien général à l'innovation en aquaculture;
4. Diversification pour l'optimisation des techniques d'élevage de l'ombre (DiverThym).

La recherche sous le FEAMP se concentre sur l'aquaponie, les techniques d'élevages et la diversification dans le secteur de l'aquaculture sur base de l'usage réel. Les parties du monde de la recherche consultées considèrent que la Wallonie est pionnière dans la recherche sur l'aquaponie, thématique à haut potentiel de développement et d'exportation de connaissance dans les réseaux européens.

La recherche faite sous le FEAMP est considérée pertinente et vise la concrétisation en entreprise aussi par les producteurs eux-mêmes. Mais malgré l'intention de réinventer le secteur de l'aquaculture wallonne, les résultats de recherche ne sont pas traduits dans la pratique et ne contribuent pas au renforcement du secteur.

Cette constatation est supportée par les indicateurs de résultats rapportés pour OS1 n'apportent qu'une contribution limitée aux objectifs belges, mais sont également très éloignés des résultats attendus indiqués par les projets eux-mêmes au départ. Par exemple, l'évolution du volume et de la valeur de production de l'aquaculture en Wallonie n'ont augmenté que de 1,4 tonnes (IR 2.1) et de € 6.000 (IR 2.2) où les résultats attendus visaient 68,5 tonnes et € 628.000.

Il faut aussi mentionner la nuance qui figurait dans le rapport annuel 2023. Les valeurs escomptées de production et de création de valeur au démarrage ont été élaborées de manière très large en fonction d'éventuels partenariats avec des producteurs ou d'éventuelles retombées. Les priorités fixées dans le programme d'une aquaculture innovante, hightech, circulaire ou biologique nécessitent un soutien scientifique solide, nécessitant souvent l'élaboration d'un projet pilote pour justifier la faisabilité économique, écologique et technique. Ceci résulte en une grande variété d'innovations scientifiques qui ne se traduisent pas directement par une production réelle.

OS2. RENFORCER LA COMPETITIVITE ET LA VIABILITE DES ENTREPRISES AQUACOLES , NOTAMMENT EN AMELIORANT LA SECURITE OU LES CONDITIONS DE TRAVAIL , EN PARTICULIER POUR LES PME

L'OS2 comprend la mesure relative aux investissements productifs dans l'aquaculture. 10 des 20 projets mis en œuvre par la Belgique ont été réalisés par la Wallonie. Fait remarquable, 8 projets ayant bénéficié d'un financement n'ont finalement pas été mis en œuvre. Les projets mis en œuvre se concentrent sur les investissements dans les infrastructures aquacoles et les moyens de protection, en mettant l'accent sur la diversification, le renouvellement des équipements et la protection des sites de production.

En termes d'indicateurs de résultats, le volume de l'aquaculture a augmenté de 36 tonnes, ce qui est inférieur aux valeurs attendues par les projets (61,3 tonnes). La valeur du volume aquacole a augmenté de € 2 096 000, ce qui est supérieur aux résultats escomptés des projets mis en œuvre, qui s'élevaient à € 951 000. Cette valeur élevée a été obtenue grâce à plusieurs investissements, notamment le renouvellement de l'équipement des RAS, la recherche sur le forage de puits, la cogénération, etc. réalisés par Belgian Quality Fish SA.

OS3. PROTEGER ET RESTAURER LA BIODIVERSITE AQUATIQUE , AMELIORER LES ECOSYSTEMES ASSOCIES A L'AQUACULTURE ET PROMOUVOIR L'UTILISATION EFFICACE DES RESSOURCES DANS L'AQUACULTURE

Dans le cadre de l'OS3, un seul projet a été réalisé concernant les indemnités pour la conversion des bassins de la Rue de Recht à la production biologique avec des périodes de croissance de 28 jours ou plus. Un budget de € 9.000 du FEAMP a été dépensé pour ce projet. Les résultats obtenus étaient nettement inférieurs aux prévisions initiales. Le producteur avait prévu une augmentation du volume de production de 40 tonnes, mais n'a finalement atteint que 5 tonnes. Néanmoins, ce résultat reste supérieur à l'objectif belge, qui était fixé à 0 tonne.

OS5. DÉVELOPPEMENT DE LA FORMATION PROFESSIONNELLE , DES NOUVELLES COMPÉTENCES PROFESSIONNELLES ET DE L'APPRENTISSAGE TOUT AU LONG DE LA VIE.

Dans le cadre de l'OS5, un projet wallon a été réalisé portant sur le soutien à l'innovation en aquaculture, avec une partie du projet dédiée à la formation. Le projet a finalement dépensé € 10.372,42 de fonds FEAMP. En ce qui concerne les indicateurs de résultats (IR), aucun résultat attendu ni validé n'a été rapporté.

Tableau 22 Aperçu du nombre de projets concernant la PU2 en Belgique, en Wallonie et l'objectif pour la Belgique en 2023

OS	Article	Mesure	Projets		Objectif 2023
			wallons	Projets belges	
1	47	Innovation en aquaculture	4	15	12
2	48.1.a-d, f-h	Investissements productifs en aquaculture	10	20	3
3	53	Conversion en éco-gestion et programmes d'audit et en aquaculture organique	1	1	0
5	50	Encourager le capital humain et le dialogue social	1	3	1
Total			16	39	16

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 23 Aperçu des indicateurs financiers pour les mesures PU2 wallonnes: moyens du FEAMP alloués en Wallonie et budget belge du FEAMP

OS	Article	Mesure	Alloués	Mise en œuvre	Disponibles
				financière de l'action	
1	47	Innovation en aquaculture	€ 885.794,99	€ 850.575,69	€ 2.240.584,00
2	48.1.a-d, f-h	Investissements productifs en aquaculture	€ 712.203,60	€ 230.934,40	€ 1.161.102,00
3	53	Conversion en éco-gestion et programmes d'audit et en aquaculture organique	€ 9.000,00	€ 9.000,00	€ 9.000,00
5	50	Encourager le capital humain et le dialogue social	€ 10.500,00	€ 10.372,42	€ 55.372,00
Total			€ 1.617.498,59	€ 869.948,11	

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 24 Indicateurs de résultats PU2 pour la Wallonie et les objectifs belges pour 2023

OS	Indicateur de résultat	Unité	Valeur wallonne	Valeur belge	Objectif 2023
1	2.1 Evolution du volume de la production en aquaculture	Tonne	1,4	21,4	264
	2.2 Evolution de la valeur de la production en aquaculture	1000 EUR	6	1.006	2.640
2	2.1 Evolution du volume de la production en aquaculture	Tonne	36	1.246,4	290
	2.2 Evolution de la valeur de la production en aquaculture	1000 EUR	2.096	6.029,11	2.900
3	2.4 Verandering in het productievolume van de biologische aquacultuur	Tonne	5	5	0
	2.5 Modification du volume de production de l'aquaculture dans un système en boucle fermée	Tonne	0	0	0
	2.7 Entreprises aquacoles fournissant des services environnementaux	Numéro	0	0	0
5	2.8 Nombre d'emplois créés	ETP	0	0	20
	2.9 Nombres d'emplois maintenus	ETP	0	-	60

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

3.2.2 Efficacité – réponses aux questions d'évaluation

L'analyse de l'efficacité du programme répond aux questions d'évaluation suivantes :

- QEE 2.1.** Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué au « renforcement du développement technologique, de l'innovation et du transfert de connaissances dans le domaine de l'aquaculture » ?
- QEE 2.2.** Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué à « renforcer la compétitivité et la viabilité des exploitations aquacoles, notamment en améliorant la sécurité ou les conditions de travail, en particulier des PME » ?
- QEE 2.3.** Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué à « la protection et la restauration de la biodiversité aquatique, l'amélioration des écosystèmes liés à l'aquaculture et la promotion d'une aquaculture économe en ressources » ?
- QEE 2.5.** Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué au "développement de la formation professionnelle, de nouvelles compétences professionnelles et de l'apprentissage tout au long de la vie"

Comme indiqué plus haut, la recherche faite sous le FEAMP est considérée pertinente par les parties consultées et vise la concrétisation en entreprise aussi par les producteurs mêmes. Malgré l'intention de réinventer le secteur de l'aquaculture wallonne, les résultats de recherche ne sont toutefois pas traduites dans la pratique et ne contribuent pas au renforcement du secteur.

Il y a plusieurs facteurs liés aux caractéristiques du secteur aquacole en Wallonie qui expliquent l'entrave à la mise en pratique de la recherche et qui jouent donc un rôle dans le **renforcement du développement technologique, de l'innovation et du transfert de connaissances dans le domaine de l'aquaculture (QEE2.1)** :

- ▶ **Un secteur piscicole établi qui consiste presque exclusivement en de petites entreprises** est présent en Wallonie. Le secteur est donc globalement peu dynamique ce qui se traduit par un nombre limité de demandes de recherche qui ressortent de ce secteur et une faible adoption d'innovations.
- ▶ **L'implémentation d'innovations**, comme l'aquaponie, **nécessite le renouvellement des producteurs et accentue l'importance de continuer le support pour les nouveaux acteurs et les jeunes producteurs**. Ceci permet d'attirer de nouveaux investisseurs et des jeunes entrepreneurs intéressés de mettre les résultats de recherche innovante en pratique.
- ▶ **La collaboration entre la recherche et les entreprises est compliquée par un manque de moyens pour l'implémentation de recherches dans le privé et des réglementations restrictives** – qui empêchent de rémunérer les aquaculteurs pour leur participation aux projets de recherche et qui obligent les entrepreneurs à supporter eux-mêmes les risques de l'implémentation de nouveaux produits, ou de nouvelles méthodes, techniques, technologies... Soulager ces barrières permet de faire de la recherche en condition réelles et d'encourager une plus grande utilisation dans la pratique.

Le support aux aquaculteurs est important puisque que l'aquaculture est un secteur incertain et à haut risque qui a été fortement touché par les crises récentes.

Les aides à l'investissement sous le programme (UP2 et UP6) rendent de nouvelles activités et permettent aux producteurs de faire des investissements plus effectifs. Ils réalisent donc clairement une valeur ajoutée pour les producteurs établis et renforcent **la compétitivité et la viabilité des exploitations aquacoles (QEE2.2)**.

Pour l'OS2 de la PU2, la Région wallonne met également l'accent sur le rajeunissement du secteur. Il est cependant difficile de mobiliser de nouveaux entrepreneurs. À la fin du de la période de la programmation du FEAMP, avec la Région, nous constatons qu'aucune demande n'est faite dans le cadre des appels de rajeunissement du secteur ce qui ne répond pas aux attentes. Les ressources allouées à cet effet ont de ce fait été transférées à l'OS1 de la PU1 (la protection et restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques).

L'évaluation fait ressortir les prochains points d'intérêt concernant la gestion et l'implémentation du programme wallon qui influencent l'utilisation des ressources par les producteurs :

- ▶ En raison du retard dans le démarrage du FEAMP et par conséquent du programme belge, aucun fonds n'a été disponible pendant un certain temps pour les producteurs.
- ▶ Les parties consultées soulignent un manque de clarté et d'informations pour les producteurs concernant les procédures de demandes de projets sous le FEAMP.
- ▶ Les (potentiels) bénéficiaires-producteurs font face à de l'incertitude et un manque de clarté quant à l'approbation et au remboursement des projets en raison du temps d'attente excessif pour l'annonce des projets approuvés.

Ces points d'intérêt sont liés au fait que l'aquaculture est un secteur incertain et à haut risque qui a été fortement touché par les crises récentes. Le FEAMP étant le seul fonds disponible pour les aquaculteurs en Wallonie, ces derniers en dépendent fortement pour des investissements et pour remédier aux risques liés à leurs activités, en particulier à l'implémentation de recherche et d'innovation.

Différentes possibilités qui comportent une valeur ajoutée pour les producteurs existent dans le programme wallon, mais celui-ci n'est pas suffisamment adapté aux besoins du secteur, en particulier la capacité à réagir rapidement aux crises, à l'évolution des conditions du marché mais aussi le soutien à la mise en œuvre de nouvelles techniques impliquant des risques. En outre le programme est insuffisamment accessible aux producteurs dû à un manque de clarté des procédures et des critères de sélection. Quelques interventions pratiques dans les procédures du FEAMP permettrait d'adresser ceci.

Pour supporter **l'amélioration des écosystèmes liés à l'aquaculture (QEE2.3)** la Région Wallonne avait prévu de mettre l'accent sur la conversion à la production biologique. Comme pour l'OS2, le taux de réponses aux appels à conversion à la production biologique est cependant resté très bas. Finalement, un seul projet a été exécuté dans le cadre de cet OS. Les ressources allouées à cet effet ont alors également été transférées à l'OS1 de la PU1 (la protection et restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques).

Il semble que l'incertitude et le haut degré de risque du secteur aquacole constituent également des éléments déterminants dans ce contexte et que les mêmes points d'intérêts jouent un rôle dans ce taux de réponses très bas. La clarification et la transparence de procédures et la centralisation d'information peuvent encourager plus d'initiatives de conversion à la production biologique.

Le projet réalisé sous l'OS3 n'atteint pas les valeurs cibles en termes d'augmentation de volume de production. Toutefois, le projet dépasse les valeurs attendues au niveau belge, qui étaient fixées à 0 tonne d'augmentation.

Dans le contexte de **développement de la formation professionnelle et nouvelles compétences professionnelles (QUEE2.5)**, des formations pour les pisciculteurs wallons avec des visites à l'étranger ont été organisées. **Ces formations sont évaluées de façon positive par les acteurs du secteur aquacole.** Ces formations soutiennent l'innovation et le développement d'expertise dans le secteur aquacole en Wallonie et peut contribuer au développement d'un écosystème économique d'aquaculture plus dynamique. Proposer une formation pour des potentiels nouveaux et jeunes aquaculteurs devrait avoir des effets positifs sur le rajeunissement et la dynamisation du secteur. Il est donc primordial de continuer les formations comme prévu sous le FEAMPA.

3.3. PU3: La mise en œuvre de la Politique Commun de la Pêche (PCP)

Un petit budget a été prévu dans le programme pour une éventuelle collecte de données sur le territoire wallon, au cas où une raison concrète pour la collecte de données se présente. Cette nécessité ne s'est pas présentée. Par conséquent, aucune mesure de la PU3 n'a été activée en Wallonie.

3.4. PU5: Promotion de la commercialisation et de la transformation

Pour la PU5, promotion du marketing et de la transformation, la Wallonie met en place les deux OS formulés par l'Europe.

OS1. Améliorer l'organisation du marché des produits de la pêche et de l'aquaculture;

OS2. Encourager les investissements dans les secteurs de la transformation et de la commercialisation.

Ci-dessous nous décrivons les données et les premières observations pour la PU1 sur base des données quantitatives (les indicateurs) et les informations qualitatives (les entretiens) et l'analyse de l'efficacité selon les QEE.

3.4.1 Réalisations et résultats du programme

Les tableaux 26, 27 et 28 donnent respectivement un aperçu du nombre de projets sélectionnés, des données financières et des indicateurs de résultats. Nous expliquons les indicateurs pour chaque OS.

OS1. AMÉLIORER L'ORGANISATION DU MARCHÉ DES PRODUITS DE LA PÊCHE ET DE L'AQUACULTURE

Dans le cadre de la PU5, de l'OS1, un projet a été réalisé dans la mesure concernant les mesures de commercialisation. Il s'agit d'un projet de réalisation de vidéos promotionnelles permettant de promouvoir le secteur aquacole wallon, mené par l'Apaq-W. Le projet a utilisé € 44.993,85 de fonds FEAMP. De plus, aucun indicateur de résultats (IR), ni attendu ni validé, n'a été rapporté.

OS2. ENCOURAGER LES INVESTISSEMENTS DANS LES SECTEURS DE LA TRANSFORMATION ET DE LA COMMERCIALISATION

4 des 30 projets belges relatifs à la transformation des produits de la pêche et de l'aquaculture ont été réalisés en Wallonie. Au total, ces projets ont utilisé un montant modeste de € 75.253,93 de fonds FEAMP. Ils concernent des projets d'investissement d'entreprises de transformation. Les données disponibles ne permettent cependant pas de déterminer précisément quels investissements ont été réalisés. Ici encore, aucun IR n'a été rapporté, avec des valeurs attendues et validées toutes fixées à 0.

Tableau 25 Aperçu du nombre de projets concernant la PU5 en Belgique, en Wallonie et l'objectif pour la Belgique en 2023

OS	Article	Mesure	Projets wallons	Projets belges	Objectif 2023
1	68	Mesures de commercialisation	1	14	10
2	69	Transformation	4	30	25
Total			5	44	36

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 27 Aperçu des indicateurs financiers pour les mesures PU5 wallonnes: moyens du FEAMP alloués en Wallonie et budget belge du FEAMP

OS	Article	Mesure	Alloués	Mise en œuvre financière de l'action	Disponibles
1	68	Mesures de commercialisation	€ 45.000,00	€ 44.993,85	€ 1.939.994,00
2	69	Transformation	€ 79.910,92	€ 75.253,93	€ 2.515.254,00
Total			€ 124.910,92	€ 120.247,78	

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

Tableau 28 Indicateurs de résultats PU5 pour la Wallonie et les objectifs belges pour 2023

OS	Indicateur de résultat	Unité	Valeur wallonne	Valeur Belge	Objectif 2023
1	5.1.a	Evolution de la valeur de la première vente du PO	1.000 EUR	0	2.000
2	5.1.a	Evolution de la valeur de la première vente du PO	1.000 EUR	0	2.000

Source : IDEA Consult sur base de données (Infosys) du SPW ARNE

3.4.2 Efficacité – réponses aux questions d'évaluation

L'analyse de l'efficacité du programme répond aux questions d'évaluation suivantes :

QEE 5.1. Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué à « l'amélioration de l'organisation du marché des produits de la pêche et de l'aquaculture » ?

QEE 5.2. Dans quelle mesure le FEAMP a-t-il contribué à « encourager les investissements dans le secteur de la transformation et de la commercialisation » ?

Il y a une réaction générale positive sur les vidéos promotionnelles et la communication réalisées par la SOCOPRO et l'Apaq-W. Ces actions donnent une visibilité nécessaire au secteur aquacole en Wallonie.

Mise à part la communication, nous constatons qu'aucune mesure structurelle n'est mise en œuvre dans le cadre de l'amélioration de l'organisation du marché des produits de l'aquaculture (QEE5.1) dans le sous-programme

Wallon. Il reste dès lors un potentiel de renouvellement et de dynamisation du secteur aquacole Wallon à travers des mesures plus structurelles en collaboration avec l'écosystème existant, les représentants des producteurs aquacoles et la SOCOPRO.

Les aides à l'investissement sous le programme (UP2 et UP6) rendent possibles de nouvelles activités et permettent aux entrepreneurs de faire des investissements plus effectifs. Ils réalisent donc clairement une valeur ajoutée pour les transformateurs établis et [les investissements dans le secteur de la transformation et de la commercialisation \(QEE5.2\)](#). Comme pour l'UP2 il est toutefois important d'assurer une procédure claire et transparente et de centraliser les informations pertinentes pour supporter l'entrepreneuriat.

3.5. PU6: La mise en œuvre de la Politique Maritime Intégrée (PMI)

LA PU6 n'a pas été mise en place en Wallonie.

4 / Impact en bijdrage aan EU2020 (slimme, duurzame, inclusieve groei) Impact et contribution à la UE2020 (croissance intelligente, durable, inclusive)

Na beschrijving en analyse van de resultaten en effectiviteit van de uitvoering van het Belgisch visserijprogramma en haar UP's in de twee Belgische landsdelen in hoofdstuk 3, gaat dit hoofdstuk in op de evaluatie van de impact van het programma als geheel en de bijdrage aan slimme, duurzame en inclusieve groei (EU2020 strategie).

De evaluatie van impact gebeurt opnieuw per UP, met elk een specifieke evaluatievraag. Daarna gaan we in algemene zin in op de bijdrage aan de EU2020-strategie.

4.1. Impactevaluatie/ Evaluation de l'impact

Voor de impactevaluatie gaan we voor het programma als geheel in op onderstaande evaluatievragen.

In het algemeen stellen we voor in detail te treden per UP wel vast dat het Belgisch OP in Europese context een relatief klein programma is, dat ook nog eens verdeeld is in twee deelprogramma. Dit impacteert de kritische massa van het programma en haar vermogen verschil te maken op verschillende prioriteiten. België werd eerder gekort op middelen voor dit programma, en sleept deze erfenis nog altijd met zich mee voor een aantal UP's. **Dit dwingt tot het maken van moeilijke keuzes voor wat betreft de budgetinzet, om zeker voldoende te kunnen inzetten op de Belgische (Vlaamse & Waalse) prioriteiten.** Zeker voor de kleinere UP's die (groten)deels vanuit het Europese kader worden bepaald en opgelegd, zijn er in feite te weinig middelen beschikbaar om er echt programmatisch werk van te maken en in te investeren. Deze factoren wegen uiteindelijk door in de mate waarin het programma in staat is effectief bij te dragen aan de verschillende prioriteiten.

Tabel 26: Evaluatievragen per UP

UP	Evaluatievragen impact	Questions d'évaluation de l'impact
UP1: Duurzame en kennisgebaseerde visserij PU1: Une pêche durable, et fondée sur la connaissance	Wat is de impact van het EFMZV in het bevorderen van ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennisgebaseerde visserij?	Quel est l'impact du FEAMP sur la promotion d'une pêche écologiquement durable, efficace dans l'utilisation des ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance ?
UP2: Duurzame en kennisgebaseerde aquacultuur PU2: Une aquaculture durable, et fondée sur la connaissance	Wat is de impact van het EFMZV in het bevorderen van ecologisch duurzame, hulpbronnefficiënte, innovatieve, concurrerende en op kennis gebaseerde aquacultuur?	Quel est l'impact du FEAMP sur la promotion d'une aquaculture écologiquement durable, économe en ressources, innovante, compétitive et fondée sur la connaissance ?
UP3: Uitvoering van het GVB PU3: Mise en œuvre de la PCP	Wat is de impact van het EFMZV in het ondersteunen van datacollectie en controle en handhaving?	L'UP3 n'a pas été mise en place en Wallonie.
UP5: Afzet en verwerking PU5: Promotion de la commercialisation et de la transformation	Wat is de impact van het EFMZV op vlak van afzet en verwerking voor visserij- en aquacultuurproducten?	Quel est l'impact du FEAMP en termes de commercialisation et de transformation des produits de la pêche et de l'aquaculture ?
UP6: Uitvoering van het GMB PU6: La mise en œuvre de la PMI	Wat is de impact van het EFMZV op vlak van het verbeteren van kennis over de huidige toestand van het mariene milieu en de bescherming van biodiversiteit en mariene beschermde gebieden?	L'UP6 n'a pas été mise en place en Wallonie.

4.1.1 UP1: Duurzame en kennisgebaseerde visserij/ Une pêche durable et fondée sur la connaissance

Het Vlaamse deelprogramma het grootste deel van het Belgisch EMFZV budget besteed onder deze UP, en daarmee effectief uitvoering gegeven aan de verschillende SD's. Daarmee raakt het aan de verschillende relevante impact-elementen die het evaluatiekader afdekt voor de visserijsector – ecologische duurzaamheid, hulpbron-efficiëntie, innovatie, concurrerend en kennisgebaseerd.

Op basis van al het analytisch materiaal stellen we vast dat het programma duidelijke impact heeft op de modernisering van de vissersvloot en verwerkende spelers (veilingen), en daarmee op de competitiviteit van de sector. Door inzet op volledige state-of-the-art modernisering van de inrichting en werking met een expliciete focus op veiligheid en energie-efficiëntie slagen de investeringsprojecten op deze vlakken concrete positieve resultaten te realiseren. Daarnaast hebben de projecten ook hun beoogde bijdrage aan een efficiëntere werking aan boord en aan land, met name op vlak van verwerking van vangsten en verminderen van ongewenste bijvangsten, en daarmee aan de productiviteit van de sector.

Buiten deze directe resultaten voor de werking van de sector is het van belang ook oog te hebben voor de bijdrage aan de uitstraling van de sector, zowel intern als extern. De werkomstandigheden aan boord zijn objectief verbeterd, hetgeen zeker positief gevolg zal hebben voor het vermogen van de sector om nieuwe arbeidskrachten en (jong) talent aan te trekken. Tegelijk zetten de vernieuwing van inrichting en uitrusting en de zichtbare effecten daarvan ook andere rederijen aan hetzelfde te doen. Sinds de start van het huidige programma is de investeringsbereidheid in de sector toegenomen, en is 15% tot 20% van de schepen daadwerkelijk grondig vernieuwd of gerenoveerd. De structurele inzet van het visserijprogramma en -fonds biedt ook het perspectief aan verschillende actoren om deze stap op gedegen basis te kunnen zetten.

Het is ook noodzakelijk om deze inspanningen sectorbreed door te zetten, aangezien nieuwe technologieën die modernisering en verduurzaming bevorderen steeds ontwikkeld worden en integratie daarvan op de vloot eigenlijk continu relevant blijft. **Waar de winstmarges op vlak van energie-efficiëntie en ongewenste bijvangsten op basis van de huidige technologie wellicht geoptimaliseerd zijn, zijn verdere stappen te zetten in de transformatie van de sector, bv. op vlak van transitie naar hernieuwbare energie, CO2-/klimaatneutraliteit en impact op mariene biodiversiteit en de zeebodem.** Op deze zaken heeft het programma tot nu toe weinig impact gehad, mede omdat relevant onderzoek en technologische ontwikkeling nog te weinig doorstroomt en toepassing krijgt op bestaande schepen of in het omkaderend beleid. Zo zijn er voor elektrificatie of waterstofgebaseerde oplossingen nog geen geschikte technieken voor verschillende type vissersschepen beschikbaar.

De gevoerde innovatieprojecten hebben in een relevant potentieel, maar blijven te veel hangen in de onderzoeks- en ontwikkelingsfase. Te weinig wordt de uitwerking van praktische toepassingen die door de sector op economisch haalbare wijze kunnen worden geadopteerd en/of via een schaalbaar business model vermarkt kunnen worden (bv via spin-off werking). Het huidige kader met (vrijwel) volledige financiering van dergelijke projecten geleid en uitgevoerd door onderzoeksinstituten zonder voorwaarden en verbintenissen rond mogelijke toepassing in de sector binnen bepaalde termijn biedt hier ook geen hefboom of incentive voor.

Tegelijk werkt het Europees kader waarbinnen het Belgisch visserijkader uitvoering moet krijgen ook beperkend voor de impact die het programma kan hebben op de ecologische duurzaamheid en competitiviteit van sector. Dit kader laat immers investering in nieuwe vissersschepen niet toe, met als uitgangspunt dat de totale viscapaciteit niet mag toenemen. Dit beperkt echter de mate waarin de nieuwste en meest duurzame technologieën geïntegreerd en geïmplementeerd kunnen worden, en dus de mate waarin de sector verder de beoogde economische en ecologische transitie mee kan maken. Het Europese kader wordt hier ook als hinderend ervaren omdat de investeringen in schepen in de Belgische context niet perse hoeft te leiden tot hogere viscapaciteit.

En Wallonie, les fonds de l'UP1 ont été utilisés pour la protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques. D'un point de vue économique, il ne s'agit pas de renforcer le secteur de la pêche, car il n'y a pas de pêche commerciale dans la région. Il n'y a donc pas d'impact sur la compétitivité du secteur et ceci ne constitue pas l'objectif du sous-programme wallon.

Cependant, les projets d'investissement contribuent à la protection et à l'amélioration de l'écosystème pour un certain nombre d'espèces de poissons de rivière, notamment en augmentant leur mobilité et donc leur habitat. Il s'agit donc d'efforts qui nécessitent une attention soutenue, tant par des investissements physiques que par des recherches appliquées qui doivent être traduites dans la pratique.

Les projets de recherche se concentrent sur la protection et la restauration d'espèces migratrice dans le cadre d'obligations européennes (saumon, anguille...). **Les fonds disponibles et donc l'impact des projets de recherche liés au contexte de la Wallonie, en adéquation avec l'écosystème écologique, académique et économique wallon, sont limités.**

4.1.2 UP2: Duurzame en kennisgebaseerde aquacultuur/ Une aquaculture durable et fondée sur la connaissance

UP2 kent een gelijkaardige invulling als UP 1 rond visserij, in dit geval echter gericht op de bevordering van een duurzame, innovatieve en competitieve aquacultuursector. **In het Vlaams deelprogramma** wordt hierbij zoals binnen UP1 ingezet op zowel productieve investeringen in de sector (kweekmethodes en -faciliteiten, productieprocessen) en onderzoeks- & innovatieprojecten rond mogelijkheden voor vis- en schelpdierkweek op land en op zee en kwalitatieve productverbetering.

Zoals uit de evaluatie van de effectiviteit ook al duidelijk naar voren komt, blijft de impact van het programma op de systematische uitbouw van de aquacultuursector of ecosysteem beperkt. Het aantal ondernemingen met aquacultuur als hoofdactiviteit dat in aanmerking komt voor ondersteuning en dat tot structurele uitbouw van hun werking komt blijft in Vlaanderen te beperkt om te spreken van een competitieve sector, met reguliere structuur en dynamiek van groeiende start-ups, mature bedrijven, uitgebouwde waardeketens en omkaderende toeleverende diensten.

Ook de innovatieprojecten slagen er, hoewel inhoudelijk relevant, maar beperkt in wezenlijk bij te dragen aan de ontwikkeling van de sector, met name omdat mechanismes ontbreken die voor toepassing in de praktijk kunnen leiden. Hierbij wreekt zich opnieuw de te beperkte uitbouw van een ecosysteem waarbij nieuwe kennis binnen bedrijfsmatige logica vertaald kan worden in commercialiseerbare toepassingen of modellen, op basis van bijkomende private investeringen. Dit kan de basis vormen van opschaling van uitontwikkelde toepassingen, die mogelijk via export buiten Vlaamse/Belgische context gebruikt kunnen worden.

Uit onze evaluatie blijkt dat het programma de afgelopen periode haar beperkingen kende om coherente uitbouw van een dergelijke sectoraal ecosysteem te kunnen ondersteunen. **Dit vereist immers een ander type meer toepassingsgerichte ondersteuning waarbij O&O-spelers gestructureerd samenwerken met bedrijven, daarin ook ondersteund door intermediaire faciliterende dienstverleners.** De ondersteunde aquacultuurconsulent is hier een belangrijke eerste maar opnieuw op zichzelf niet voldoende stap. Zo heeft het programma de afgelopen periode niet of nauwelijks ingezet het bevorderen van brede ondernemerschapscapaciteit of professionele competenties voor de sector, buiten de secretariaatsondersteuning van het Vlaams Aquacultuur Platform.

Le sous-programme wallon se concentre également sur le soutien aux investissements productifs dans le secteur de l'aquaculture et aux projets innovants. **Bien qu'il y ait un nombre important d'acteurs dans le secteur en Wallonie et que les fonds du FEAMP permettent de faire des investissements plus productifs, l'impact des projets sur la compétitivité et l'innovation de l'aquaculture wallonne reste limité.** Un certain nombre de facteurs similaires à ceux de la Flandre jouent un rôle à cet égard.

- ▶ **Les entreprises sont généralement de très petite taille et n'ont guère l'ambition de se développer ou de passer à l'échelle supérieure.** Cela crée une dynamique de croissance limitée dans le secteur, avec également une « entrée » limitée de nouvelles entreprises et de jeunes producteurs. La demande de soutien à l'investissement ou à l'innovation est donc faible et le groupe de bénéficiaires potentiels est finalement restreint.
- ▶ **Les longs délais d'attente et le manque de clarté des modalités d'application et des procédures de demande et d'approbation des projets créent une incertitude supplémentaire** pour les acteurs qui souhaitent investir. Cela se fait au détriment de l'accessibilité et de la portée du programme, en particulier pour les jeunes acteurs du secteur (le groupe cible qui reste pour l'instant non-atteint).
- ▶ **Il y a un manque de dynamique et d'animation structurelle de l'écosystème** pour que les technologies et applications innovantes passent des acteurs de la recherche et du développement au monde de l'entreprise. Les cadres réglementaires offrent peu de mécanismes propices à la collaboration entre les entreprises et les institutions de recherche sur des projets d'innovation, et le programme ne prévoit pas d'opération ou de soutien pour réunir ces acteurs de manière ciblée en vue de renforcer le secteur.

Pour la Wallonie également, la question se pose donc de savoir si le programme est équipé pour travailler en adéquation avec les besoins du secteur afin d'assurer sa croissance durable et productive.

4.1.3 UP3: De uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) stimuleren

De Vlaamse middelen vanuit het programma voor data-collectie en controles maken deze verplichte taken mogelijk voor België. In die zin is de impact op de mate waarin deze kunnen worden uitgevoerd dus niet te onderschatten. Uiteraard is het essentieel bij de uitvoering van deze taken dat zij volledig in lijn te zijn met de Europese richtlijnen en vereisten, en te remediëren waar dit niet het geval is. In elk geval zijn de EMFVZ-middelen onontbeerlijk.

4.1.4 UP5: Afzet en verwerking bevorderen/ Promotion de la commercialisation et de la transformation

Naast de diverse acties die onder UP5 zijn opgezet voor de verwerking van visserij- en aquacultuurproducten, spelen vooral de initiatieven binnen het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" een centrale rol in [het Vlaamse deelprogramma](#). Binnen dit traject via het Visserij Verduurzaamt-label niet enkel gewerkt aan een betere afzet en verwerking, maar **worden afzet en verwerking ook gebruikt als hefboom om de Belgische visserijsector op een meer structurele manier te verduurzamen**. Dit label heeft als doel duurzame visproducten op een toegankelijke manier aan te bieden en de sector breed te verduurzamen. Het helpt vissers om duurzame infrastructuur en vangstmethoden toe te passen en maakt de producten aantrekkelijker voor markten die waarde hechten aan duurzame visserijproducten.

De impact van het EFMZV op afzet en verwerking is dus positief, maar gaat vooral ook breder dan enkel deze twee schakels en omvat de hele visserijketen. Het traject zorgt vanuit een integrale aanpak voor een verbetering van de gehele keten, van vangst tot afzet. Het traject en het label dragen daarnaast ook bij aan verschillende duurzaamheidsdoelen die niet alleen gunstig zijn voor de sector, maar ook positief kunnen bijdragen aan het milieu en aan de consumentenbewustwording.

De initiatieven binnen het Vistraject dragen specifiek bij aan:

- ▶ **Traceerbaarheid en meer seizoensgebonden visserij:** Traceerbaarheid en vissen op seizoensgebonden soorten zijn twee belangrijke elementen van duurzame visproducten. Naast het vervullen van Europese verplichtingen spelen de indicatoren van het label daarmee ook in op de toenemende vraag naar herkomstinformatie van consumenten en markten, waardoor visproducten beter gedifferentieerd kunnen worden in de markt.

- ▶ **Verduurzaming van de vloot:** Het begeleidingstraject dat aan het label verbonden is, stimuleert investeringen in innovatieve technologieën en duurzame praktijken aan boord van vissersvaartuigen. Hierdoor stijgt de brandstofefficiëntie, en dalen de milieu-impact en het energieverbruik van de schepen en verbeteren ook de werkomstandigheden.
- ▶ **Opleidingen waarin milieubescherming centraal staat:** De duurzaamheidserkenning heeft ook geleid tot eerste stappen in de integratie van het thema 'bescherming van het mariene milieu' en aandacht voor ecologische duurzaamheid in opleidingen voor vissers.
- ▶ **Bereidheid tot samenwerking:** Deels dankzij het vertrouwen en draagvlak dat is opgebouwd tussen onderzoeksinstituten en de visserijsector binnen dit traject en eerdere projecten, is er in het bijzonder bij de vissers een opvallend hoge bereidheid tot samenwerking, om mee te aan het onderzoek en de dataverzameling die dit ondersteunen. Dit wederzijds vertrouwen is een belangrijke hefboom gebleken voor het uitvoeren van onderzoek, het verzamelen van data en de implementatie van duurzaamheidstrajecten.

Desondanks zijn er vandaag nog uitdagingen waaraan gewerkt moet worden om de impact van dit traject op de sector als geheel te vergroten:

- ▶ **Langdurig onderzoek en implementatie:** Het onderzoek heeft een lange doorlooptijd en het vergt daarnaast aanzienlijke tijd en middelen om onderzoeksresultaten te vertalen naar werkbare praktijkoplossingen binnen de visserij. Dit zorgt ervoor dat het daadwerkelijke effect van het label soms pas na lange tijd zichtbaar wordt.
- ▶ **Betrokkenheid van ketenspelers:** De late betrokkenheid van (vis)handelaren en supermarkten heeft de impact op de visserijketen tot nog toe beperkt. Supermarkten en groothandels spelen een cruciale rol in het creëren van vraag naar duurzame visproducten, maar omdat zij pas in een later stadium zijn aangehaakt, heeft dit de verduurzaming van de keten vertraagd. Het betrekken van supermarkten en andere ketenpartners in een vroeger stadium zal de implementatie en de impact van het Vistraject nog verder kunnen versterken.

Tenslotte vormen de promotiecampagnes van VLAM een onmisbare schakel in het ontwikkelen van de vraag en het versterken van de afzet door consumenten bewust te maken van het belang van duurzame visserij. De campagnes richten zich op het promoten van minder bekende, lokale vissoorten die voldoen aan duurzame vangstcriteria. Door de zichtbaarheid en bekendheid van deze producten te vergroten, wordt de vraag naar duurzame vis gestimuleerd en wordt bijgedragen aan een stabielere marktpositie voor duurzaam gecertificeerde vis.

De campagnes van VLAM hebben veel potentieel, maar hun impact is vandaag relatief beperkt. De campagnes bereiken de geschikte doelgroep(en) onvoldoende en slagen er niet in Vlamingen aan te zetten tot het kopen van andere vissoorten. Onderzoek uit 2023 toont aan dat Vlamingen nog steeds voornamelijk kiezen voor vertrouwde vissoorten als zalm en kabeljauw, ook al is de helft van de Vlamingen overtuigd van het rijke lokale aanbod van de Belgische visserij.

Alors que le sous-programme flamand se concentre principalement sur la commercialisation et la transformation des produits de la pêche, **le sous-programme wallon** se concentre principalement sur la commercialisation et la transformation des produits de l'aquaculture.

Même si les vidéos promotionnelles ont été reçu positivement par le secteur, cela ne constitue pas une mesure structurelle et l'impact de cette action sur la commercialisation du secteur aquacole reste limité.

En ce qui concerne l'impact des investissements dans le secteur de la transformation et de la commercialisation sur la compétitivité et l'innovation, les mêmes constatations se font que pour le secteur aquacole wallon en général : **bien que les aides du FEAMP permettent des investissements plus productifs, l'impact des projets sur la compétitivité et l'innovation reste limité.**

Ici aussi des barrières sont créées pour le secteur par :

- ▶ Les longs délais d'attente et le manque de clarté des modalités d'application et des procédures de demande et d'approbation des projets ;
- ▶ Les cadres réglementaires qui ne sont pas adaptés à la collaboration entre les entreprises et les institutions de recherche et à l'implémentation sur le terrain des projets d'innovation.

4.1.5 UP6: De uitvoering van het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB) bevorderen

Gezien de beperkte beschikbare ruimte in de Belgische Noordzee, de sterke concurrentie om toegang tot deze ruimte, en de complexiteit van het ontwikkelen en harmoniseren van uiteenlopende activiteiten op zee is het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB) een relevant thema voor België.

Dit thema stuit echter op een aantal hindernissen. Als gevolg hiervan blijft de impact van deze prioriteit binnen het Belgische OP relatief beperkt. **Het opzetten van strategische acties omtrent het GMB, waar de relevante brede waaier aan expertises in betrokken is, blijkt binnen een relatief klein programma zoals dat van België complex om volgende redenen:**

1. **Budgetbeperkingen:** Om substantiële acties in het kader van GMB te ondernemen, is een voldoende groot budget nodig. De middelen die in het kader van het Belgisch OP vrijgemaakt werden waren relatief gezien te beperkt om echt impactvolle acties op te zetten.
2. **Internationaal karakter van het GMB:** GMB is een grensoverschrijdend thema en vereist daarom een meer internationale aanpak. Acties onder de OP's van de lidstaten beperken zich echter tot het eigen maritieme gebied. Daarnaast zien we een mismatch met de activiteiten van de Belgische visserijvloot, aangezien deze zicht grotendeels buiten het Belgisch grondgebied situeren, wat betekent dat één van de voornamere begunstigers van het Belgisch OP geen baat heeft bij acties onder deze UP. De vraag rijst dus of de OP's het meest geschikte middel zijn om acties met substantiële impact op te zetten.
3. **De verdeeldheid van bevoegdheden in België:** de verdeeldheid van bevoegdheden in België vereist de betrokkenheid van verschillende overheden en samenwerking op beleidsniveau blijft een uitdaging.

Toch slaagt het Belgische programma erin om via de acties onder UP6 connecties te leggen met thema's en acties onder andere UP's en met projecten buiten het Belgisch OP. Door linken te leggen met andere prioriteiten en samen te werken met externe projecten kan het Belgische programma, ondanks de relatief beperkte omvang van deze UP, toch ietwat strategisch relevante en impactvolle acties opzetten.

De projecten onder UP6 zijn voornamelijk gericht op het verbeteren van de kennis over de toestand van het mariene milieu en slagen hier ook in. Deze kennis, werd echter nog niet concreet toegepast in de praktijk en acties waren minder gericht op de daadwerkelijke bescherming van mariene biodiversiteit en beschermde gebieden. Het programma heeft daardoor tot nu toe slechts weinig effectieve impact op dit vlak.

4.2. Bijdrage aan EU2020 (slimme, duurzame en inclusieve groei)

Het laatste blok in de evaluatie is de bijdrage van het programma aan de EU2020 strategie, met focus op slimme, duurzame en inclusieve groei. In het grootste deel van de uitvoeringsperiode van het Visserijprogramma was dit het centrale strategisch kader voor de verschillende Europese structuurfondsen en het GLB. Bedoeling van dit kader is dat de verschillende Europese financieringsprogramma's elk vanuit hun eigen doelstellingen en prioriteiten bijdragen aan deze Europese 2020-doelstellingen. Ook voor het EFMZV en het Visserijfonds kunnen we maatregelen en artikels gekoppeld worden aan de thematische doelstellingen van EU2020, opgesplitst naar directe en indirecte invloed. Zo ontstaat een eerste beeld van de bijdrage van het programma aan deze doelstellingen (zie tabel hieronder – de artikelnummers in vet zijn in het Belgisch programma opgenomen)

Deze koppeling laat zien dat de UP's en projecten met name bijdragen aan slimme groei (competitiviteit van Kmo's), en duurzame groei (CO2-arme economie, milieubescherming en hulpbron efficiëntie). Met name de sterke

link met TO6 is hier opvallend, met het hoogste totale bestede bedrag uit verschillende UP's vanuit beide deelprogramma's, verdeeld over in totaal 37 projecten. Onze analyse laat zien dat dit in Vlaanderen vooral gericht is op investeringen in energie-efficiëntie, en in Wallonië op landschappelijke ingrepen ter bescherming van vissoorten.

De meeste projecten dragen duidelijk bij aan *slimme groei*, waar vooral de 132 projecten binnen UP1 SD4 voor zorgen. De bijdrage aan *inclusieve groei* is op basis van deze koppeling zeer beperkt, met maar 3 kleine projecten, onder meer de ondersteuning van het VAP secretariaat.

Tabel 27: Koppeling EU2020 strategie en EFMZV-artikels / UP's

Thema	Thematische objectieven		Betrokken artikels (in het vet de artikels in Belgisch programma)	UP	Aantal projecten	EFMZV uitgaven
Slimme groei	TO3: Enhancing the competitiveness of small and medium-sized enterprises (SMEs)	Directe invloed	26, 28, 31	1	15	€1.907.291
			47, 52	2	11	€1.309.692
			Totaal		26	€3.216.983
		Indirecte invloed	27, 30, 32, 33, 35, 40.1.h, 42, 43.1 + 3	1	132	€7.794.028
			48.1.a-d, f-h, 49, 55, 56, 57	2	22	€1.092.476
			66, 67, 68, 69, 70	5	52	€4.872.921
			Totaal		206	€13.759.426
Duurzame groei	TO4: : Supporting the shift towards a low-carbon economy in all sectors	Directe invloed	41.1.a-c, 41.2	1	28	€2.242.864
			48.1.k	2	-	-
			Totaal		28	€2.242.864
	TO6: Preserving and protecting the environment and promoting resource efficiency	Directe invloed	34, 36, 37, 38, 39, 40.1.a, 43.2, 40.1.b-g, i	1	28	€4.793.034
			48.1.e, i, j, 51, 53, 54	2	1	€9.000
			76, 77	3	4	€15.095.164
			80.1	6	4	€932.725
Totaal		37	€20.829.925			
Inclusieve groei	TO8: Promoting sustainable and quality employment and supporting labour mobility	Directe invloed	29.1a + 29.1.b, 29.2, 29.3	1	-	-
			50	2	3	€46.771
			62.1.a, 63, 64	4	-	-
			Totaal		3	€46.771

Bron: IDEA Consult o.b.v. data (Infosys) van het Departement Landbouw en Visserij en SPW ARNE

In de tabel hieronder geven we per hoofddoelstelling aan de hand van enkele vragen een meer kwalitatieve beoordeling van de bijdrage aan EU2020, op basis van hetgeen we in de evaluatie van effectiviteit en impact reeds vaststelden.

Tabel 28: Evaluatief overzicht bijdrage aan EU2020

Cluster	Evaluatievragen slimme, duurzame en inclusieve groei	
Slimme groei, op kennis en innovatie gebaseerde ontwikkeling	<ol style="list-style-type: none"> 1. Technologie & innovatie: Hoe heeft het EFMZV technologische ontwikkeling, onderzoek & innovatie ondersteund? 2. Onderwijs: Hoe heeft het EFMZV onderwijs en toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren in de Belgische visserij- en aquacultuursectoren verbeterd? 3. Digitale maatschappij: Hoe heeft het EFMZV digitalisering ondersteund? 	<ul style="list-style-type: none"> - Het Belgische programma heeft duidelijk sterk ingezet op onderzoek en de toepassing van nieuwe technologische oplossingen in de Belgische visserijpraktijk. De investeringen in de visserijvloot en -verwerking zorgen voor slimme modernisering van de sector. - Er ligt geen specifieke focus op digitalisering, maar op ICT-gebaseerde automatisering komt zeker terug in de investeringen. - Over het algemeen stellen we wel vast dat de onderzoeksactiviteiten veelal niet erg praktijk- en innovatiegericht zijn, weinig uitwerking krijgen in concrete toepassingen, diensten etc. Daardoor stromen resultaten moeilijk door naar de praktijk. - Er bestaan zeker mogelijkheden om de innovatiecapaciteit van zowel de visserij- als de aquacultuursector te vergroten op basis van door het EFMZV ondersteund onderzoek, maar het programma zelf biedt weinig ruimte om net de stap van toegepast onderzoek naar economisch haalbare toepassingen te ondersteunen, zoals in gerichte O&O-programma's wel het geval is. - Zeker de aquacultuursector is te weinig matuur uitgebouwd om tot voldoende opname van kennis en innovatie te komen te gunste van de ontwikkeling van bedrijfsmatige activiteiten in de sector. - Het programma heeft niet ingezet op onderwijs of specifiek op toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren, maar de inzet op modernisering van de sector leidt wel tot grotere aantrekkelijkheid van de sector voor (nieuwe/jonge) werknemers.
Duurzame groei, een groenere, competitievere economie waarin efficiënter met hulpbronnen wordt omgesprongen	<ol style="list-style-type: none"> 4. Klimaat en energie: Hoe heeft het EFMZV bijgedragen aan de Europese klimaat- en energie-doelstellingen en aan efficiënter gebruik van hulpbronnen? 5. Concurrentievermogen: Op welke manier heeft het EFMZV het ondernemingsklimaat, met name voor kmo's, verbeterd? 	<ul style="list-style-type: none"> - De hierboven genoemde investeringen hebben direct bijgedragen aan zowel het concurrentievermogen als hulpbronefficiëntie van de visserijsector. Onze evaluatie stelt vast dat zij direct hebben bijgedragen aan substantiële verlaging van het energieverbruik en ook zorgen voor reductie van ongewenste bijvangsten, dus direct efficiëntie van de visserij-activiteiten. - Daarnaast ondersteunt het programma een significante vernieuwing in de visserijsector en daarmee haar vermogen om internationaal competitief te blijven. Het investeringsklimaat in de sector wordt daarmee ook verstevigd, al is er weinig ruimte voor nieuwe betreders op de markt, ook omdat hierop substantiële beperkingen bestaan vanuit het Europees kader. - Ook de projecten onder UP5 dragen positief bij aan slimme en duurzame groei door hun bevordering van duurzame verwerkingsketens en verbreding van de afzet van visproducten, daarmee ook de toegankelijkheid vergrotend voor markten die waarde hechten aan duurzame visserijproducten. De trajecten onder UP5 dragen bij aan verschillende duurzaamheidsdoelen voor de sector, maar ook aan de consumenten-

		<p>bewustwording, ook al stellen we ook vast dat er nog flinke stappen te zetten zijn richting verduurzaming van de keten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Buiten de focus op energie en ongewenste bijvangsten is de bijdrage van de Europese klimaatdoelstellingen op vlak van uitstoot en bescherming van het mariene milieu nog wel beperkt. In Wallonië dragen de investeringen ter verbetering van de leefomstandigheden van vissoorten wel bij aan de EU doelstellingen rond milieu en biodiversiteit. - Ook voor aquacultuur geldt dat zowel in Wallonië als Vlaanderen het programma de ontwikkeling van de sector ondersteunt door onderzoek en productieve investeringen. Aquacultuur is duidelijk een sector met ontwikkelingspotentieel, maar ook met structurele drempels in beide landsdelen. Een echt uitgebouwde economische dynamiek komt maar moeizaam tot stand, en het ondernemersklimaat voor Kmo's wordt door het programma dus niet echt verbeterd.
<p>Inclusieve groei, een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie</p>	<p>6. Werkgelegenheid en vaardigheden: Op welke manier heeft het EFMZV bijgedragen aan de werkgelegenheid, een modernere arbeidsmarkt en levenslang leren?</p> <p>7. Armoedebestrijding: Hoe heeft het EFMZV de sociale en territoriale cohesie versterkt?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zoals hierboven al vastgesteld dragen maar weinig projecten direct bij aan 'inclusieve groei', dat wil zeggen werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding. Toch is het belangrijk op te merken dat... - ...de resultaatsindicatoren wel een bijdrage aan jobcreatie vanuit de projecten laten zien - De investeringen in de visserijvloot de arbeidsomstandigheden en veiligheid aan boord dusdanig hebben verbeterd dat de sector ook aan aantrekkelijkheid wint voor werknemers. Dit biedt een basis om opnieuw jongere vissers te integreren in de sector, en op basis daarvan aan competentieversterking te werken.

5 / Aanbevelingen/ Recommendations

Op basis van alle verzamelde informatie en evaluatieve bevindingen met betrekking tot de effectiviteit en impact van het programma, formuleren we in dit hoofdstuk tenslotte een aantal aanbevelingen voor de toekomstige invulling en uitvoering van het programma. We splitsen dit opnieuw op volgens deelprogramma, en geven telkens enkele algemene aanbevelingen en enkele per UP.

5.1. Aanbevelingen voor het Vlaamse deelprogramma

5.1.1 Overkoepelende aanbevelingen

Om een effectief en impactvol programma op te stellen dat beantwoordt aan de noden van de sectoren die onder het fonds vallen, is een goede governance fundamenteel:

► **Blijf verder inzetten op een structurele dialoog met stakeholders**

Voor zowel UP1 en UP2 is over de jaren werk gemaakt van meer gestructureerde afstemming over de prioriteiten voor zowel de Vlaamse visserij als aquacultuur, en hoe het programma hierop kan inzetten. De evaluatie toont aan de dergelijke strategische afstemming over bv thematische oproepen, nieuwe partnerschappen etc. kan helpen bij de gerichte en effectieve inzet van middelen. Het loont om verschillende actoren zowel vanuit onderzoeks- als sectorperspectief samen te brengen om gezamenlijk te reflecteren over de noden en toekomstgerichte ontwikkeling van de betreffende sector. Dit wordt door de betrokken stakeholders ook als bijzonder positief ervaren.

De open dialoog die er vandaag al is, kan ook in de toekomst bijdragen aan een effectief en impactvol programma dat beantwoordt aan de noden van de sectoren die door het fonds ondersteund worden. Deze afstemming wordt best zowel op programmaniveau georganiseerd als op het niveau van individuele projectaanvragen. Op programmaniveau neemt dit bijvoorbeeld de vorm aan van werkgroepen of platforms met een ruime groep aan stakeholders bij de uitwerking van nieuwe programma's of meer structurele werkgroepen die betrokken zijn bij de projectbeoordeling. Op het niveau van individuele projectaanvragen heeft een open dialoog vooral betrekking op mogelijkheid om projectvoorstellen te bespreken en/of de feedback die de projectbeoordeling vergezelt.

Tot nog toe is de strategische afstemming georganiseerd voor UP1 en UP2 apart, dus specifiek voor visserij en voor aquacultuur. Voor de toekomst raden wij aan om dergelijke afstemming ook voor de geïntegreerde ontwikkeling van Belgische mariene activiteiten te organiseren, met name met betrekking tot het thema van UP6. In het programma onder evaluatie werd deze UP6 weinig strategisch ingevuld, mede vanwege beperkte middelen. Toch biedt het EFMVZ(A) het geschikte kader om met alle betrokkenen stappen te zetten in het geïntegreerd (ruimtelijke) mariene beleid, dat de komende jaren steeds aan belang zal winnen. De conflictueuze ruimteclaims in het Belgische mariene gebied zullen enkel intensifiëren, en strategische consultatie en afstemming van stakeholders is essentieel om hier correct mee om te gaan op een manier die evenwichtig is en ten goede komt aan de Belgische economische en maatschappelijke belangen.

► **Zorg voor duidelijk vastgestelde en efficiënte procedures met een zo kort mogelijke doorlooptijd en overzichtelijke informatie.**

Het visserijprogramma is een relatief complex programma voor buitenstaanders, met een op punten zware beheersstructuur/-processen en een weinig transparante verdeeldheid van bevoegdheden.

Lange wachttijden en onduidelijkheid in de procedures en besluitvorming voor projecten zorgen voor extra onzekerheid voor degenen die willen investeren. Dit gaat ten koste van de toegankelijkheid en het bereik van het programma.

Vertragingen en onzekerheden bij de beoordeling van aanvragen leiden ertoe dat projecten worden uitgesteld of investeringen van mindere kwaliteit worden gedaan. Daarnaast is met name de aquacultuur een risicovolle sector. Snel veranderende omstandigheden hebben daarom grote economische gevolgen voor bedrijven in deze sector.

Duidelijke procedures met een zo kort mogelijke doorlooptijd dragen bij aan een effectief en impactvol programma. Ook duidelijke communicatie en overzichtelijke informatie over de mogelijkheden binnen het fonds naar mogelijke begunstigen.

5.1.2 UP1: Duurzame en kennisgebaseerde visserij

Het programma heeft duidelijke impact op de modernisering van de vissersvloot en verwerkende spelers, maar de vertaling van onderzoek en innovatie naar praktische toepassing en effectieve impact op vlak van bescherming van het mariene milieu blijven beperkt. Volgende aanbevelingen komen daaraan tegemoet:

► **Verbreden van het (EU-)kader voor moderniseringsinvesteringen gericht op realiseren duurzaamheids-transities en klimaatdoelstellingen**

Het programma onder evaluatie heeft ontegenzeggelijk bijgedragen aan de verduurzaming en hulpbronefficiëntie van de visserijsector. We stellen echter wel vast dat er een versnelling nodig is van de modernisering en verduurzaming van de visserij op het vlak van transitie naar hernieuwbare energie, klimaatneutraliteit en impact op mariene milieu. UP1 zal in de toekomst nog sterker op gericht moeten zijn op het hand in hand gaan van versterking van de competitiviteit en verduurzaming van de sector.

Onze eerste concrete aanbeveling hierbij richt zich eerder op het Europese kader dan op de uitvoering van het Vlaams programma. Vanuit onze evaluatie zijn wij ervan overtuigd dat voor verdere modernisering en versterking van de klimaatbestendigheid van de Belgische visserijsector het noodzakelijk is verdergaande vernieuwing door te voeren in de vloot. Ook verder inzetten op nieuwe type visserij en alternatieve technieken en op elektrificatie en alternatieve brandstoffen zal niet mogelijk zijn zonder verregaande vernieuwing in de vloot.

We pleiten er dan ook voor de criteria voor investeringen in schepen te herbekijken en af te stemmen op de praktijk en in het bijzonder de mogelijkheden voor investeringen onder het EMFZV(A) te verruimen om ook volledig nieuwe schepen en experimenten richting verduurzaming te ondersteunen. We raden het Belgische beheer aan dit over te nemen. Dit kan en moet onder de voorwaarde van geen uitbreiding van de capaciteit van de vloot, maar zal er wel voor zorgen dat de sector verdere stappen kan zetten in de structurele verduurzaming van de sector en het bijdragen aan de EU klimaatdoelstellingen. De huidige Europese regelgeving en de bestaande uitzonderingen bieden momenteel in de praktijk niet de nodige mogelijkheden om dit te kunnen verwezenlijken.

► **Moedig een betere wisselwerking tussen onderzoek en praktijk aan**

Daarnaast komen we vanuit de evaluatie tot de aanbevelingen dat er werk gemaakt moet worden van een betere doorstroming en wisselwerking tussen onderzoek en praktijk. Het uitgangspunt dat elk onderzoeksproject in fine ten gunste zou moeten komen van de ontwikkeling van de sector zou sterker verankerd moeten worden in de programma-architectuur. Dit betekent dus ook dat het programma er in principe niet is voor het ondersteunen van fundamenteel onderzoek dat geen mogelijke toepassing kent in de sector.

Deze sterkere praktijkgerichte verankering kan tot uiting komen door te zorgen voor de juiste infrastructuur en de steunvoorwaarden voor onderzoek:

- Samenwerking tussen onderzoeksinstituten en private spelers in de sector actief te bevorderen en als voorwaarde op te leggen in onderzoeksprojecten. Dit kan als volwaardige samenwerkingspartners, of bijvoorbeeld door het instellen van een sectorale gebruikers- of klankbordgroep zodat de voortgang en resultaten van het onderzoek ook op hun bruikbaarheid opgevolgd kunnen worden

- Ook kunnen in de overeenkomsten over de onderzoeksprojecten nadere afspraken worden gemaakt over de termijn waarop er concrete resultaten verwacht kunnen worden met perspectief op toepassing en doorstroming binnen de sector
- Inspanningsvoorwaarden op vlak van disseminatie en deling van de gecreëerde kennis en resultaten naar verschillende spelers actief in de sector. Uitvoerders van onderzoek zouden bij het eind van het project ten minste na moeten gaan welke gerichte stappen richting toepassing en gebruik kunnen gezet worden, en wie er betrokken moet worden
- Aanpassing van de cofinancieringsmodaliteiten, met hogere vereiste cofinanciering vanuit de uitvoerende actoren van onderzoeksprojecten. De huidige financieringsstructuur voor onderzoek biedt geen incentive om tot concrete resultaten te komen met praktijkrelevante en toepassingsmogelijkheid voor de sector. Een hogere vereiste cofinanciering kan ervoor zorgen dat uitvoerders sneller tot dergelijke resultaten komen vanuit een duidelijker visie op bijdrage aan ontwikkeling van de sector, en dat zij meer aansluiting zoeken met private spelers als mogelijke bron van inbreng van cofinanciering.
- Ook het inrichten van fysieke living lab omgevingen aan boord, waarin nieuwe technologische toepassingen kunnen worden uitgetest en verder ontwikkeld kan een rol spelen in het vertalen van praktijkgericht onderzoek naar concrete toepassing binnen de economische en fysieke realiteit van de sector. Onderzoeks- en sectorale spelers kunnen hier samen werken aan de overgang van onderzoek naar praktijk.

► **Zet in op digitalisering om modernisering en verduurzaming van de visserij te versnellen.**

De inzet van digitale technologieën en bijbehorende dataverzameling biedt waardevolle informatie die niet alleen de visserijsector zelf ten goede komt, maar ook bijdraagt aan onderzoek en beleidsontwikkeling. Digitalisering kan onder meer de wisselwerking tussen onderzoek en praktijk te verbeteren. Daarnaast vormt het ook een belangrijke hefboom om de duurzaamheid van de visserij te verbeteren en vooruitgang te boeken op vlak van verschillende uitdagingen, waaronder:

- Traceerbaarheid en duurzaamheid van visproducten van vangst tot consument;
- Efficiënte verwerking en overleving van de vis;
- Naleving van regelgeving rond vangstregistratie;
- Efficiënter brandstofverbruik;
- Ontwikkeling van precisievisserij;
- Bescherming van marien milieu.

Het programma zet daarbij ook best in op aan modellen en tools die de extra data die hierdoor vrijkomt goed te benutten en een vruchtbare wisselwerking tussen onderzoek en praktijk te ondersteunen.

Belangrijk voor de vissers hierbij is dat zij de controle kunnen behouden over hun data en tegelijkertijd ook beloond kunnen worden voor hun bijdrage. Dit kan het belang van dataverzameling voor hun eigen werk onderstrepen en verdere innovatie in de sector stimuleren. Het datadeelplatform *DjustConnect* uit de landbouw kan hierbij inspiratie bieden.

► **Werk aan een breder overkoepelend strategisch kader voor de visserijsector en -keten als onderbouw voor het programma**

Het EFMZV-programma en de visserijsector worden vandaag nog niet omkaderd door een breder kader waarin de verschillende actoren uit de hele keten (onderzoekers, vissers, Vlaamse visveiling, aquacultuurproducenten, vishandelaars, consumenten, beleidsmakers en anderen) samenwerken. Zo'n kader en samenwerking kan bijdragen een wisselwerking tussen onderzoek en praktijk en kan zorgen voor synergiën in acties die ondernomen worden.

Een overkoepelende strategie of blauwdruk voor de visserij geeft daarbij richting aan en kan zorgen voor meer coherentie in de projecten die onder het fonds opgezet worden.

Een overkoepelende strategie of blauwdruk biedt daarnaast een hefboom voor verdere modernisering en adaptatie van de sector. Het creëert ruimte en zekerheid voor de ontwikkeling nieuwe thema's binnen het Belgisch OP die vandaag nog onderbelicht zijn, zoals nieuwe types visserij en alternatieve technieken, en die een meer structurele adaptatie van de sector en bescherming en herstel van het mariene milieu sterker ondersteunen.

► **Werk aan een visie of kader complementair aan het MRP om marien milieu te beschermen en gericht te vissen**

Verschillende initiatieven die werden ondersteund door het visserijfonds leveren belangrijke kennis over aquatische biodiversiteit en ecosystemen. Tot nu toe heeft echter slechts een beperkt deel van deze wetenschappelijke inzichten geleid tot een concreet beleid voor de bescherming en het herstel van mariene habitats. Er is daarnaast ook geen duidelijke visie voor bescherming en herstel van het marien milieu in het kader van het fonds. Dergelijke visie, complementair aan het MRP, kan ervoor zorgen dat deze inzichten wel een impactvolle invulling en gevolg krijgen, zoals bijvoorbeeld door gebieden seizoensgebonden te sluiten of periodiek af te wisselen in doelsoorten en vistechnieken. Deze aanpak zou duurzame visserijpraktijken ondersteunen en bijdragen aan het behoud van de mariene biodiversiteit.

5.1.3 UP2: Duurzame en kennisgebaseerde aquacultuur

Momenteel zijn er dan ook maar enkele succesvolle ondernemingen actief in de aquacultuur in Vlaanderen, en er kan eigenlijk nog niet gesproken worden over een volwaardige aquacultuursector. Het EFMZV heeft potentieel om de ontwikkeling van een volwaardige aquacultuursector in Vlaanderen te ondersteunen door het fonds in te zetten als katalysator voor nieuwe activiteiten en ontwikkelingen in de Vlaamse aquacultuur. Daarbij stellen we volgende aanbevelingen voor:

► **Versterk de verankering van algemene strategie voor ontwikkeling van Vlaamse aquacultuursector in het programma**

De aquacultuursector is in Vlaanderen een sector in opkomst met verschillende componenten die nog moeten groeien in maturiteit en samenhang, in tegenstelling tot de ver doorontwikkelde klassieke visserijsector. De ontwikkeling van de sector is daarom een lange termijn verhaal, waarbij vanuit samenhangend kader gewerkt zal moeten worden aan systematische uitbouw en groei van de sector.

De afgelopen periode is werk gemaakt van Belgisch Strategisch Plan Aquacultuur 2021-2030¹¹, formeel gelanceerd in de loop van 2022. Dit biedt een nader kader voor de werking van het Vlaams Aquacultuur Platform en de strategische stuurgroep aquacultuur (SSAQ).

Voor de toekomstige uitvoering van het Visserijprogramma zal dit Strategisch Plan nog meer als leidraad kunnen dienen voor prioriteitenstelling, oproepen en goedkeuring van projecten, zodat elk project effectief bijdraagt aan de duurzame ontwikkeling van de sector.

Daarbij kan ook de rol van de strategische stuurgroep aquacultuur binnen het programma heroverwogen worden. Door deze stuurgroep te actualiseren en sterker te betrekken bij het strategisch beheer van de sector, kan een meer gerichte en samenhangende aanpak worden gerealiseerd die de groei van de aquacultuursector bevordert.

► **Bevorder kennisdeling en versterk samenwerking tussen onderzoeksinstituten en bedrijven**

Onder het huidige EFMZVA-programma werd reeds stappen in de goede richting gezet door samenwerking met bedrijven voor onderzoeks- en innovatieprojecten te verplichten. Aangezien de sector beperkt is in

---

¹¹ <https://lv.vlaanderen.be/visserij/aquacultuur>

capaciteit en middelen, kunnen onderzoekinstellingen echter tegen obstakels aanlopen bij het vinden van geschikte partners. Interessante onderzoeksideeën vinden soms geen partner in de bedrijfswereld, omdat ondernemingen omwille van beperkte capaciteit en middelen niet kunnen deelnemen aan het onderzoek. Tegelijk slagen producenten er nog te weinig in met hun noden en vragen te verbinden aan de werking van onderzoekinstellingen.

Om dergelijke samenwerking toch op haalbare manier te bevorderen, is het waardevol om ook minder intensieve samenwerkingsvormen te voorzien, zoals deelname in een gebruikers- of klankbordgroep. Daarnaast kan het programmabeheer inzetten op alternatieve vormen van kennisontwikkeling, -verspreiding, en implementatie, zodat bedrijven in de aquacultuursector sneller en meer toegang krijgen tot relevante informatie en onderzoeksresultaten ook toepassing krijgen in de praktijk.

Ook andere vormen van kennisontwikkeling, -verspreiding en -implementatie van kennis in de aquacultuur kunnen vanuit het programmabeheer sterker bevorderd worden binnen de ondersteunde projecten

► **Ondersteun de uitbouw van een ondernemersgericht ecosysteem voor aquacultuur**

De evaluatie stelt vast dat het voor de juiste doorstroom en opname van nieuwe kennis en onderzoeksresultaten naar bedrijfsmatige toepassing in aquacultuur ontbreekt aan een breder ecosysteem met ondersteunende functies en mechanismes voor innovatie en (startend) ondernemerschap.

Onze aanbeveling is om dergelijke omkaderende ecosysteemfuncties sterker te ondersteunen vanuit het programma, om zo spelers in de sector de kans te geven onderzoek sneller om te zetten in nieuwe bedrijfsmatig haalbare activiteiten en diensten, alsook de betreding van de aquacultuursector door nieuwe spelers te bevorderen. Het kan hier gaan om incubatorachtige functies, met vormen van begeleiding en advies bij de opzet en uitbouw van nieuwe ondernemingen en bedrijfsactiviteiten. Een voucher voor het inkopen van begeleiding of advies een eenvoudige vorm zijn om startende ondernemers makkelijker toegang te geven tot diverse vormen van praktijkkennis.

► **Laat strikte productiviteitsvereisten los en biedt ruimte voor meer diverse en experimentele bedrijfsmodellen**

Aangezien sector nog volop in ontwikkeling is en er nog geen volwaardig ecosysteem is, is het niet realistisch te verwachten dat elke investering rechtstreeks leidt tot structureel hogere volumes en waarde van productie. Het is bijzonder moeilijk voor Vlaamse aquacultuurbedrijven om rendabel te zijn op basis van productie alleen.

Laat daarom meer diverse bedrijfsmodellen toe, die ruimte laten voor diversificatie met nevenactiviteiten, zoals toerisme, horeca, educatie, en hengelsport en voor samenwerking met andere sectoren. Bevorder dit soort bedrijfsmodellen binnen het steunkader.

Door deze mix van activiteiten te integreren, kunnen aquacultuurbedrijven hun winstgevendheid vergroten en hun veerkracht versterken. Nauwere samenwerking met andere sectoren kan bovendien leiden tot synergiën en nieuwe marktmogelijkheden.

Het programma biedt daarnaast best meer ruimte voor experimenten en pilootprojecten voor nieuwe activiteiten in aquacultuur, in plaats van strikt te evalueren op productiviteit. Beoordeel hierbij projectaanvragen sterker op hun potentieel als katalysator voor verdere ontwikkelingen, met de mogelijkheid om aan te haken naar andere financieringskaders (bv. VLAIO of De Blauwe Cluster).

Initiatieven die een living lab en advies bieden voor experimenten en nieuwe ondernemingen binnen de aquacultuursector, kunnen hierbij een meerwaarde zijn. Bekijk daarom welke samenwerkingen met dergelijke initiatieven opgezet kunnen worden. Deze initiatieven hebben enkele voordelen voor experimenten en nieuwe ondernemingen en voor de aquacultuursector in het algemeen:

- Zij laten toe nieuwe zaken uit te testen in een veilige, praktische setting;
- Zij kunnen actoren met elkaar contact brengen om synergiën te creëren en dragen zo bij aan een breder ecosysteem;

- Zij zorgen ervoor voor ervoor dat nieuwe ondernemingen ook rekening houden met de bredere context en een geschikte strategie opstellen.
- ▶ **Overweeg een voorwaardelijke toekenning of open oproep voor productie-investeringen om meer flexibiliteit te bieden aan producenten**

Om deelname aan het programma aantrekkelijker te maken voor bedrijven die productieve investeringen overwegen of voorzien, en hiervoor steun zouden kunnen gebruiken, kan het werken met voorwaardelijke toekenning of een open oproep voor dergelijke projectaanvragen bevorderlijk zijn. Een voorwaardelijke toekenning laat toe sneller goedkeuring te geven aan projecten en biedt zo meer zekerheid voor de producenten. Een open oproep in combinatie met duidelijke procedures en beperkte wachttijden, kan meer flexibiliteit bieden om in te spelen op specifieke behoeften en opportuniteiten van individuele producenten. Het vermijdt dat producenten lang moeten wachten tot een geschikte oproep zich aandient en dat opportuniteiten voorbijgaan.
- ▶ **Zet in op export van kennis en technologie als piste voor ontwikkeling van de Vlaamse aquacultuursector**

De Vlaamse aquacultuursector beschikt over een sterke kennis- en onderzoeksbasis op vlak van productie-methodes op land en op zee. Omdat de mogelijkheden voor productie voor menselijke consumptie beperkt zijn door de beschikbare ruimte in Vlaanderen, kan export van deze kennis en technologie een waardevolle bijkomende ontwikkelingspiste zijn voor de sector. Dit biedt dan ook meer kansen voor verdere ontwikkeling van de sector. Door onderzoek en innovatie internationaal te delen, kan Vlaanderen een centrale positie innemen in de aquacultuurkennis en -technologie, ook zonder grote binnenlandse productievolumes.
- ▶ **Creëer ruimte voor aquacultuur, zowel fysiek als op regelgevend vlak**

De aquacultuursector heeft ruimte nodig op zee om verder te groeien, maar wordt momenteel geremd door tal van obstakels. Strikte regelgeving en spanningen met andere gebruikers van de mariene ruimte beperken de toegang.

Het creëren van experimenteerruimte voor aquacultuurproductie op zee biedt de sector kansen om te innoveren en te ontwikkelen. De overheid en het betrokken programma kunnen hierin een sleutelrol spelen door zones vrij te stellen, projectmatig in te richten en regelgevend vlak te faciliteren. Daarnaast kunnen gerichte projecten helpen om drempels voor producenten te verlagen. Bijvoorbeeld door onderzoek te doen naar efficiëntere methoden voor controle van voeding, wat niet alleen de kosten kan drukken maar ook het proces kan verbeteren.

Door dit alles te koppelen aan het Mariene Ruimtelijk Plan (MRP) wordt een kader gecreëerd dat niet alleen groei stimuleert, maar ook de samenwerking tussen verschillende actoren bevordert en de onderlinge verhoudingen versterkt.
- ▶ **Zet breder in op verschillende SD's om verdere ontwikkeling van de sector toe te laten**

Hoewel hier vraag naar was vanuit het onderzoek en de sector, kon onder het EFMZV geen onderzoek gevoerd worden naar de bescherming en het herstel van de biodiversiteit in het water, hulpbronnenefficiënte aquacultuur (SD3) en diergezondheid en -welzijn en/of volksgezondheid binnen de aquacultuur (SD4), omdat deze eng geïnterpreteerd werden in het Belgisch EFMZV-programma. We raden aan om breder in te zetten op verschillende doelstellingen om de ontwikkelingsmogelijkheden van de sector niet vroegtijdig in te perken, mede gezien de groeiende internationale en Europese aandacht voor dit onderwerp.

5.1.4 UP4: De werkgelegenheid en de territoriale cohesie bevorderen

- ▶ **Zet in op de verdere ontwikkeling van de visserijsector en verhoog bewustzijn binnen de sector door community-led local development (CLLD) en gerichte communicatie-initiatieven**

Hoewel UP4 niet opgenomen werd in het EFMZV-programma blijven de doelstellingen en acties die onder het voorgaande fonds opgesteld werden, in het bijzonder het werk van de lokale actiegroep, belangrijk. Het is cruciaal dat verdere ontwikkeling ook vanuit de sector zelf gestuwd wordt en dat de communicatie binnen de visserijsector gericht uitgebreid wordt.

Draagvlak bij de bemanning is fundamenteel, vooral om de kloof tussen onderzoek en praktijk te dichten en nieuwe technieken en technologieën effectief te implementeren..

Dit houdt in dat niet alleen reders en schippers geïnformeerd worden, maar ook de bemanning zelf. Directe communicatie met alle niveaus aan boord zorgt ervoor dat nieuwe kennis en werkwijzen daadwerkelijk doordringen tot de werkvloer.

5.1.5 UP5: Afzet en verwerking bevorderen

Vanuit UP5 worden afzet en verwerking ook gebruikt als hefboom om de Belgische visserijsector op een meer structurele manier te verduurzamen. Toch zijn er vandaag nog uitdagingen waaraan gewerkt moet worden om de impact van dit traject op de sector als geheel en bij de consument te vergroten:

- ▶ **Zet verder in op de hefbomen die het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" creëert voor verduurzaming van de sector.**

Het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" betreft actoren uit de hele visserijketen alsook onderzoek en beleid. Het initiatief biedt een duidelijk wetenschappelijk kader en creëert bovendien hefbomen voor verduurzaming van de visserijsector op verschillende vlakken. Het is daarom aanbevolen om hierop vanuit een integrale ketenbenadering verder te bouwen aan acties en ingrepen die zorgen voor een algehele verduurzaming van de sector.

Het duurzaamheidstraject kan bovendien als leidraad dienen voor de investeringen aan boord van schepen die gesteund worden onder UP1.

- ▶ **Zorg voor bredere communicatie over de inspanningen en resultaten onder het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector"**

Hoewel het "Vistraject: Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector" belangrijke hefbomen creëert, is voor het grote publiek niet duidelijk welke acties specifiek ondernomen zijn in het kader van het traject en welke gevolgen dit in de praktijk heeft. Open communicatie over de toepassing van de duurzaamheidserkenning en over de inspanningen die daarbij geleverd worden, biedt kansen om de impact van de erkenning te vergroten.

- ▶ **Blijf investeren in vernieuwende en ambitieuze communicatie- en marketingcampagnes**

Door de productie- en marketingplannen (PMP's) en de promotiecampagnes van VLAM ambitieus en innovatief te maken, kunnen ze een krachtige hefboom worden voor de verduurzaming van de volledige visserijsector en -keten. Het is daarbij belangrijk om deze campagnes te verankeren in een breder strategisch kader voor de sector, met een duidelijke focus op doelgroepgerichte benaderingen.

Door gebruik te maken van aangepaste communicatiekanalen kunnen lokaal en duurzaam verwerkte vissoorten effectief onder de aandacht worden gebracht bij zowel consumenten als professionele afnemers, wat de vraag en de waardering voor duurzame producten vergroot.

5.1.6 UP6: De uitvoering van het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB) bevorderen

- ▶ **Evalueer in hoeverre het nieuwe Mariene Ruimtelijk Plan (MRP) geïntegreerd kan worden in de uitvoering van UP6 GMB**

Hoewel het MRP niet valt onder het Belgische Operationele Programma, is het nauw verbonden met GMB. Het MRP legt de zones en toegestane activiteiten in de Belgische Noordzee vast, op basis van een brede

raadpleging van belanghebbenden. Dit biedt een mogelijke basis om voor GMB op verder te bouwen. Veel betrokken actoren, zoals de FOD, Natuurpunt en De Blauwe Cluster, zijn positief over de manier waarop het MRP tot stand is gekomen en zien dit als basis om verder te werken aan de ontwikkeling van de Belgische mariene omgeving.

- ▶ **Blijf linken leggen tussen UP6 en andere UP's en met projecten buiten het Belgisch OP om meer strategische en impactvolle acties te verwezenlijken**

Deze linken zorgen voor synergiën met andere acties. Hierop inzetten komt deels tegemoet aan de beperkte omvang van deze UP en zal enigszins toelaten om meer strategische en impactvolle acties te verwezenlijken in het kader van GMB.

- ▶ **Zorg voor voldoende vertegenwoordiging van diverse expertises en belangen bij de voorbereiding en uitvoering van UP6**

Aangezien GMB een brede waaier aan thema's omvat die uiteenlopende expertises vereisen is het betrekken van voldoende diverse expertises zowel in de voorbereiding van het nieuwe programma als bij het opzetten van oproepen en de beoordeling van projecten een belangrijk aandachtspunt. Een juiste vertegenwoordiging van thema's en expertises zal bijdragen aan meer coherente en strategische acties.

5.2. Recommandations pour le sous-programme Wallon

5.2.1 Recommandations générales

- ▶ **Organiser davantage de dialogue (structurel) avec les acteurs du terrain.**

Il est fondamental que le programme réponde aux besoins du secteur et soit aligné sur la pratique, tant en termes de recherche que d'investissement et de mise en œuvre de l'innovation. Organiser un dialogue ouvert avec les parties prenantes et maintenir une gestion plus transparente du programme permettra de mieux comprendre les besoins des différents secteurs et groups demandeurs et d'utiliser les ressources de manière plus efficace. Cela s'applique à la fois au programme actuel et à la préparation du nouveau programme.

En outre, un dialogue ouvert et un retour d'information clair sur les demandes de projets contribuent à une conception et une mise en œuvre de projets de meilleure qualité et ayant plus d'impact.

- ▶ **Garantir des procédures clairement définies et des délais plus clairs et plus courts.**

Comme indiqué plus haut, les longs délais d'attente de notification d'octroi et le manque de clarté des modalités d'application et des procédures de demande créent une incertitude supplémentaire pour les acteurs qui souhaitent investir. Cela se fait au détriment de l'accessibilité et de la portée du programme

Les retards et les incertitudes dans l'évaluation des demandes entraînent le report de projets ou la réalisation d'investissements de moindre qualité. En outre, l'aquaculture, est un secteur caractérisé par des risques élevés. L'évolution rapide des conditions a donc un impact économique majeur sur les entreprises de ce secteur.

5.2.2 PU1 : Une pêche durable et fondée sur la connaissance

- ▶ **Consacrer davantage d'efforts à de nouvelles recherches spécifiques au contexte wallon et assurer une plus grande continuité dans les recherches qui donnent des résultats positifs.**

En consacrant plus d'efforts à des recherches davantage liées au contexte wallon, le soutien du fond pourrait développer un potentiel de synergie de l'écosystème écologique, académique et économique wallon et sa valorisation.

En outre, l'approfondissement de ce type de recherche peut apporter des effets positifs sur le long terme et un impact plus important et durable des ressources investies.

- ▶ **Assurer un suivi systématique des projets de protection et de restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques**

Les actions de protection et de restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques, comme suppression d'obstacles ou d'aménagement de passe à poissons, visent des effets sur long terme. Les opportunités pour mesurer les effets de ces actions, pour lesquelles un nouvel indicateur a été introduit au niveau wallon, sont aujourd'hui sous-exploitées parce que aucun monitoring ou évaluation des résultats est mise en place. Ce qui signifie que les effets ne peuvent pas être constatés, ni sur court ou long terme, et qu'ils ne peuvent pas contribuer à l'élaboration de politiques ciblées.

- ▶ **Développer une stratégie wallonne pour la recherche en support de la protection et la restauration de la biodiversité et des écosystèmes aquatiques.**

Les actions actuellement entreprises dans le cadre de la PU1 ne s'inscrivent pas dans une vision globale et ne font pas partie d'une planification claire des interventions ciblées. Toutefois, cela offre la possibilité d'adapter les interventions à un cadre plus large aux besoins sur le terrain et peut également fournir une orientation claire aux acteurs de recherche concernés et à l'autorité de gestion wallonne lors de la conception et de l'évaluation des projets.

L'adoption d'une stratégie permettra de mieux cibler les actions visant à protéger et restaurer la biodiversité et les écosystèmes aquatiques et d'en accroître l'impact.

5.2.3 PU2 : Une aquaculture durable et fondée sur la connaissance

- ▶ **Encourager l'innovation et le développement de l'écosystème aquacole en offrant un espace d'expérimentation et en soutenant (financièrement) les risques.**

Le secteur aquacole en Wallonie consiste exclusivement en de petites entreprises. Il est globalement peu dynamique. Ceci est partiellement dû au fait que l'aquaculture est un secteur incertain et à haut risque. Le FEAMP peut agir en tant que catalyseur pour les innovations futures et le progrès du secteur en créant un environnement physique et réglementaire qui encourage l'expérimentation et qui soutient les risques entre autres financiers, liés à l'innovation de ce secteur.

- ▶ **Renforcer la collaboration entre les institutions de recherche et le terrain afin que les résultats de la recherche garantissent des investissements productifs dans la pratique.**

La collaboration entre les instituts de recherche, les entreprises et les autres acteurs est essentielle pour que la recherche puisse être appliquée concrètement par les aquaculteurs. Il est dès lors nécessaire de continuer à permettre ces collaborations dans les projets soutenus par le fonds.

Ce faisant, il est important que les producteurs soient également rémunérés pour leur coopération et contribution aux projets de recherche. Ce n'est qu'à cette condition qu'ils pourront y consacrer le temps nécessaire et que leurs connaissances pratiques pourront être intégrées dans la recherche.

- ▶ **Continuer les initiatives de formation professionnelle et nouvelles compétences professionnelles, en particulier aussi pour les jeunes producteurs aquacoles.** Cela encourage les producteurs établis à réinventer leurs activités ainsi que le partage des connaissances entre producteurs établis et nouveaux, ce qui contribue à l'innovation et au développement du secteur wallon.

- ▶ **Fournir des mécanismes de flexibilité et de soutien à la mise en œuvre de nouvelles techniques impliquant des risques pour répondre aux besoins du secteur aquacole.**

L'aquaculture est un secteur à hauts risques confronté à des différentes crises et à une évolution parfois rapide des conditions du marché. Des mécanismes flexibles qui soutiennent la mise en œuvre permettent

de faire face aux risques élevés de la mise en pratique d'innovations et de nouvelles techniques et permettent de répondre rapidement en cas de crise.

Ces mécanismes pourraient consister en :

- Une procédure accélérée pour les demandes ad hoc et urgentes et une procédure générale performante (claire au niveau des procédures et critères de sélection, délais déterminés), notamment mais non seulement pour les dossiers d'investissement d'un montant significatif.

Actuellement, les producteurs déposent des dossiers de demandes de subvention contenant de divers investissements qui seront éventuellement nécessaires pendant la période du fond pour pouvoir déclencher ces investissements les cas nécessaires. Toutefois, il n'y a pas de clarté quant à la rapidité de traitement de ces dossiers.

La procédure la plus adaptée aux besoins du secteur pour les investissements serait un appel permanent ouvert avec évaluation régulière des dossiers déposés.

- Une possibilité de dossiers plus rapides pour un montant moins élevé pour les jeunes et nouveaux producteurs aquacoles.
- Une centralisation des informations claires et concises ; nécessaires pour la préparation et la rédaction de dossiers et la possibilité d'assistance et de conseils lors de l'élaboration d'une proposition de projet. La SOCOPRO assurait ce rôle, conséquence du portail de l'agriculture wallonne qui n'est pas perçu comme facile à utiliser et d'un manque d'accessibilité de l'administration wallonne aux potentiels bénéficiaires pendant la période du programme FEAMP.

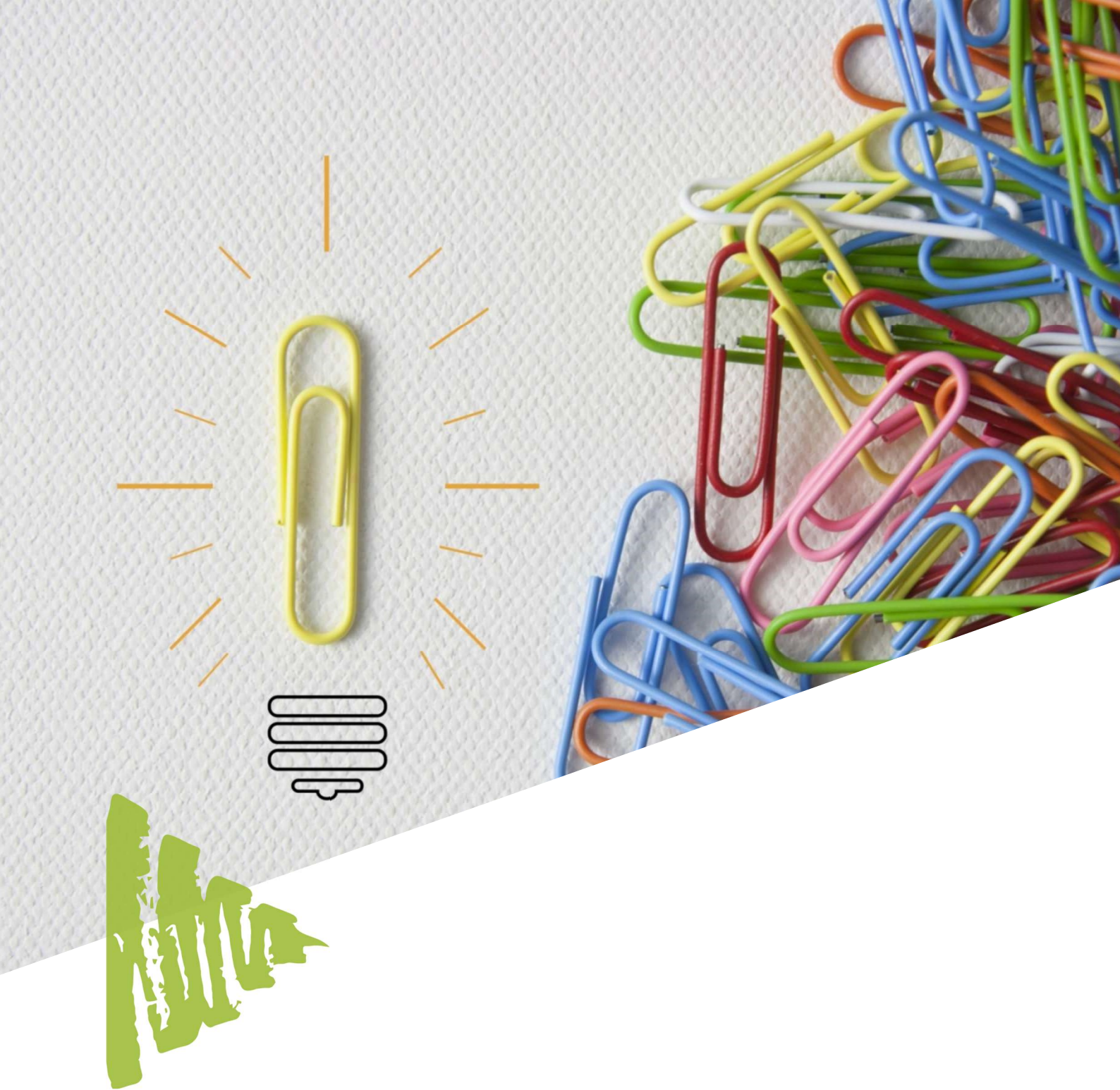
5.2.4 PU5: Promotion de la commercialisation et de la transformation

- ▶ Continuer à accorder une attention suffisante à la commercialisation et la transformation.

La commercialisation et la transformation contribuent de manière importante à la chaîne de valeur des produits aquacoles et constituent un composant fondamental d'un secteur profitable. Il est dès lors important de continuer à investir et développer les actions sous cette priorité. L'attention soutenue portée à cette priorité permettra d'accroître la rentabilité des activités aquacoles et de continuer à développer l'écosystème économique aquacole en Wallonie.

BIJLAGEN

B.1 Overzicht van de interventielogica en indicatoren van het Belgisch EFMZV-programma

In een goed opgezet en uitgevoerd programma dragen interventies gericht bij aan de beoogde resultaten en leidt dit tot de gewenste impact op basis van een duidelijke interventielogica. De evaluatie van de mate waarin het programma deze resultaten en impact ook effectief bereikt heeft kan in de eerste plaats gebeuren aan de hand van indicatoren die aan de interventies en beoogde resultaten onder het programma gekoppeld zijn. We doen dit aan de hand van de methodieken aangegeven door FAME.

Binnen de interventielogica wordt de samenhang tussen de projecten en hun realisaties, de effectiviteit en de impact van het programma duidelijk. Deze drie evaluatiedimensies kunnen niet los van elkaar beoordeeld worden, maar dienen net om inzicht te verkrijgen in de manier waarop de output van het programma leidt tot de beoogde resultaten en impact.

De indicatorenwaarden zijn in dat kader op zichzelf dus niet voldoende voor evaluatieve uitspraken; we verzamelen en gebruiken bijkomende kwantitatieve en kwalitatieve informatie uit documentanalyse en gesprekken met stakeholders om de indicatorenwaardes te verklaren en te duiden, en een volledig beeld te krijgen van de realisaties onder het Belgisch EFMZV-programma om op basis daarvan tot evaluatieve uitspraken te komen.

Onderstaande schema's geven de interventielogica's van het Belgisch EFMZV-programma per UP (zie figuren 3-7) weer, en koppelen de indicatoren die inzicht bieden in de effectiviteit en van de impact van het programma.

EFFECTIVITEIT

Binnen een elke UP is een set resultaatsindicatoren geïdentificeerd die de resultaten van de gesubsidieerde projecten kwantificeren en samenbrengen onder de SD's. Zij laten toe de effectiviteit van de maatregelen te evalueren. In eerste instantie voeren we een actualisering van de resultaatsindicatoren ten opzichte van de tussentijdse evaluatie uit en maken we de vergelijking met de vooropgestelde streefwaarden. Zoals aangegeven creëren we een meer volledig beeld aan de hand van bijkomende kwantitatieve en kwalitatieve informatie. Dit laat toe te evalueren in welke mate de acties bijdragen aan het behalen van de doelstellingen (in het bijzonder de SD's) uit het OP.

IMPACT

Voor elke UP is daarnaast ook een set beoordelingscriteria benoemd die verbonden zijn aan zowel de resultaatsindicatoren als contextindicatoren. Door een vergelijking te maken van de startwaarde en huidige waarde van de contextindicatoren (voor zover deze informatie beschikbaar is) en een analyse van de

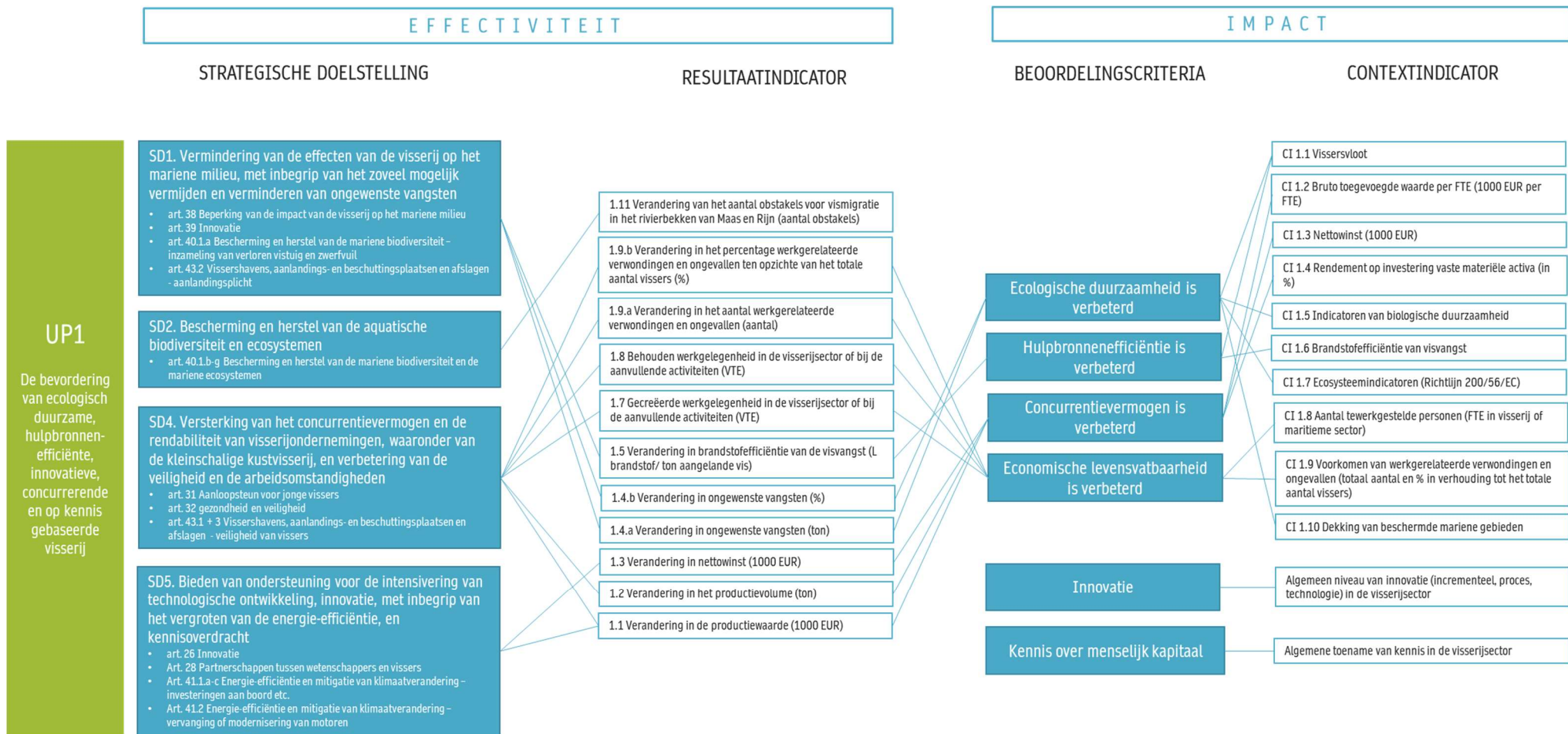
overeenstemmende resultaatindicatoren wordt een eerste beeld gevormd van de impact van het Belgisch OP. Ook deze informatie vullen we aan met bijkomende kwantitatieve en kwalitatieve informatie om grondig te kunnen evalueren in welke mate waargenomen veranderingen in de sector en het beleidsdomein toegeschreven kunnen worden aan de activiteiten die onder het EFMZV gesubsidieerd werden en hierover conclusies te kunnen trekken.

SLIMME, DUURZAME EN INCLUSIEVE GROEI

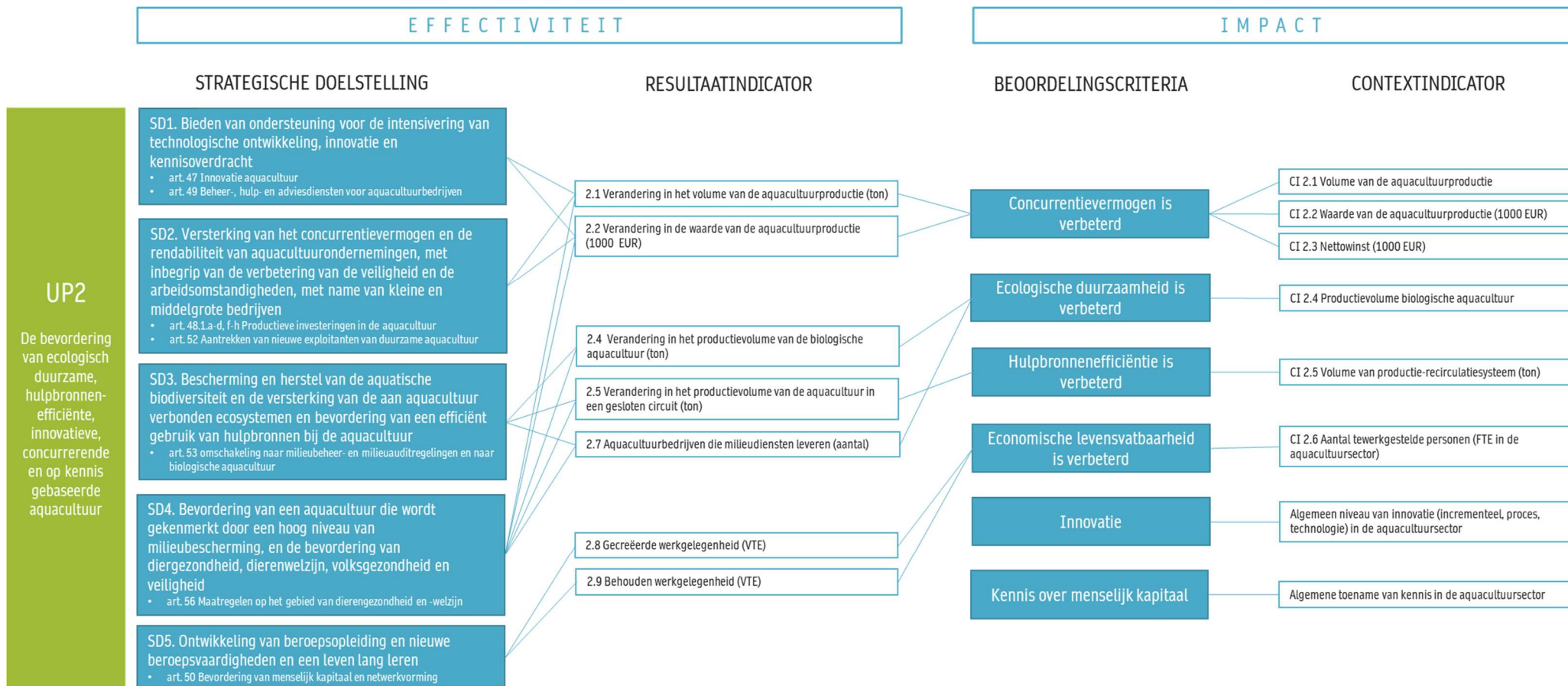
Voor slimme, duurzame en inclusieve groei zijn geen indicatoren beschikbaar. Zoals beschreven in deel 2 evalueren we dit door middel van een bijkomende kwalitatieve analyse gekaderd aan de hand van drie clusters waarin, waar mogelijk, de beoordelingscriteria van de impactevaluatie meegenomen worden.

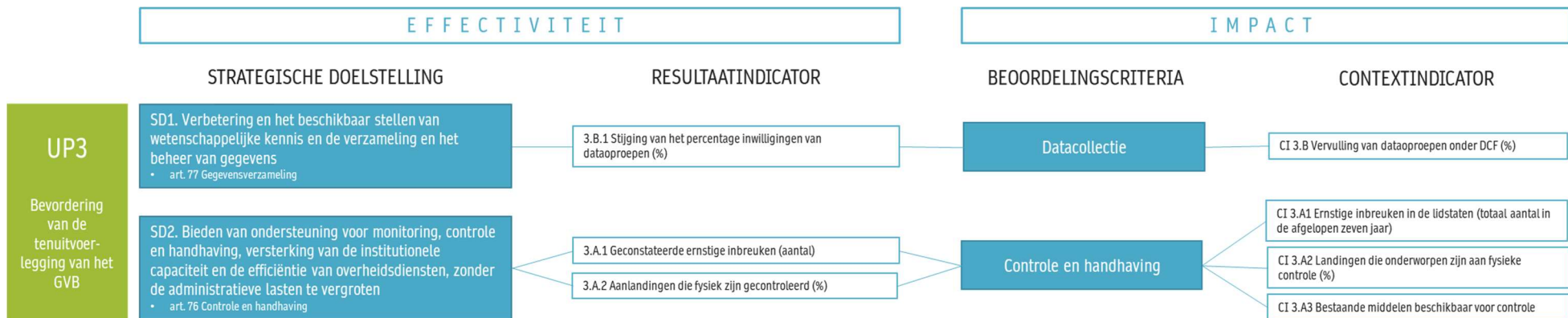

Figuur 3. Interventiologica UP1

Figuur 4. Interventiologica UP2

Figuur 5. Interventiologica UP3

Figuur 6. Interventiologica UP5

Figuur 7. Interventiologica UP6

Outputindicatoren

UP1

UP2

UP3

UP5

UP6

Resultaatindicatoren

UP1

UP2

UP3

UP5

UP6

B.2 Overzicht van geïnterviewde stakeholders en focusgroepen

Tabel 29. Overzicht geïnterviewde stakeholders

VL	WL	No	Organisatie	Contactpersoon	Datum ingepland
VL		1	Blauwe Cluster	Ann Overmeire	11/07 14u-15u30
		2	Vlaamse Visveiling	Sylvie Because	17/07 14u-15u30
		3	Rederscentrale en vertegenwoordiger van de reders	Emiel Brouckaert Danny Vlietinck	18/07 9u30-11u
		4	FOD Leefmilieu	Saskia Van Gaever	26/07 9u-10u
		5	Provincie West-Vlaanderen	Sam Colpaert	06/08 16u-17u
		6	Natuurpunt	Sarah Tilkin	06/08 14u-15u30
		7	ILVO	Daan Delbare Hans Polet Els Vanderperren	29/08 14u-15u30
WL		1	CERER Pisciculture asbl Collège des producteurs Université de Liège	Vincent Gennotte Bertrand Hoc Carole Rougeot	28/08 14h30-16h
		2	Représentants de la pisciculture	Thierry Bay Olivier Mathonet Angelique Gillet	09/09 14h-15h30

Tabel 30. Overzicht aanwezigen focusgroepen

Sector	Thema's	Deelnemers	Datum
Visserij (Georganiseerd via de SALV Technische Werkcommissie Visserij)	<p>In de focusgroep voor visserij werd dieper ingegaan op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe modernisering en verduurzaming van de visserij versnellen? - Hoe de aansluiten en doorstroming van onderzoek naar impactvolle verandering in de praktijk verzekeren? - Hoe een betere verhouding tussen de verschillende gebruikers op zee stimuleren om een slimmere valorisatie van de ruimte op zee te bevorderen? En welke rol speelt GMB daarin? - In welke mate sluit het programmabeheer aan bij de noden van de sector? Hoe kan 	<p>Sylvie Becaus Emiel Brouckaert Martine Bulté Koen Carels Pieter De Graef Falke De Sager Maarten du Bois Sarah Tilkin Els Vanderperren Marc Vieren Michael Voet</p>	<p>29/10/2024 14u30-16u</p>

	het beheer van het EFMZV nog verbeterd worden?		
Aquacultuur (Georganiseerd via de Strategische Stuurgroep Aquacultuur)	<p>In de focusgroep voor aquacultuur werd dieper ingegaan op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe het ecosysteem van de aquacultuursector versterken? - Kan meer ruimte bieden en in zetten op collectieve innovatiegerichte projecten in samenwerking tussen onderzoeksinstituten en bedrijven toegepast onderzoek en de doorstroming van onderzoek naar de praktijk versterken? - Hoe een betere verhouding tussen de verschillende gebruikers op zee stimuleren om een slimmere valorisatie van de ruimte op zee te bevorderen? - Dient het programma meer in te zetten op professionalisering en het ontwikkelen van vaardigheden voor de aquacultuursector en haar medewerkers? 	<p>Sylvie Becaus Joachim Claeys Daan Delbare Fien De Raedemaeker Mieke Eggermont Donaat Mortelmans Charlotte Philippe Jacky Puystjens Marina Sablon Stefan Teerlinck</p>	<p>22/10/2024 14u45-16u15</p>

B.3 Casestudie 1: Z.19 Brigitte (jong vaartuig)

1. Feitelijke informatie over het vaartuig en de investeringen

Naam	Z.19 Brigitte
EU registratienummer	BEL030192021
Bouwjaar	2021
Eigenaar	B.V.B.A. Rederij Thysebaerd

1 Veilig op zee 1 (2019 2021)

Code EFMZV: 19/up1/37/Z.19

Totaal bedrag: € 594 252,5

Bedrag EFMZV (25%): € 148 563,13

Maatregel: art. 41 Energie-efficiëntie

Onder deze maatregel werden volgende zaken uitgevoerd:

- Hydrodynamische rompstudie
- Schroef, straalbuis en keerkoppeling
- Hydropompen op de hoofdmotor
- Boegschroef
- Stuurinrichting met elektronische meetapparatuur om roeract te verminderen
- Apparatuur voor monitoring van een gesleept vistuig
- Rolsloffen

2 Veilig op zee 2 (2020 2021)

Code EFMZV: 19/up1/06/Z.19

Totaal bedrag: € 1 037 815,7

Bedrag EFMZV (25%): € 250 000,00

Maatregel: art. 32 Comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden verbeteringen doorgevoerd om de leefruimtes van de bemanning te moderniseren, met name:

- Stuurhut
- Keuken en eetplaats
- Frigo voor voedingsproducten bemanning
- Accommodatie slaapruijnte
- Douche, wc, wasplaats, droogkast
- Slaapaccommodatie en kombuis uitgerust met ventilatiesysteem

Daarnaast werden de ergonomische werkomstandigheden en werkruimtes verbeterd m.b.v.:

- Navigatie en communicatie
- Omschakeling vislieren naar 8 trommels
- Plaatsen 2 schommel voor de vislijn
- Hydraulische buitenlieren
- Camera's in lierhuis, visruim, werkdek

- Plaatsen dekbediening
- Ventilatieschacht voor koeling machinekamer
- Uitlaatdemper op hoofdmotor
- Plaatsen zoetwaterbereider
- Tankmeting
- Plaatsen hydraulische visloskraan
- Plaatsen Houten werkdek
- Plaatsen van airco's in brug, logies en kombuis
- Plaatsen en maken van een vangstverwerking aangepast aan de bemanning
- Led, verlichting en phares

3 Netrollen voor selectief vissen, kreeften en pijlinktvisnetten met borden (2020-2023)

Code EFMZV: 23/up1/01/Z.19

Totaal bedrag: € 573 044,35

Bedrag EFMZV (25%): € 141 000,00

Maatregel: art. 41 Energie-efficiëntie

Onder deze maatregelen werden netrollen voor selectief vissen geplaatst. Dit omvat de volgende uitrusting en infrastructuur:

- 2 dubbele netrollen voorzien van een hydromotor geplaatst tussen de achtermast en gesteund op het achterdek.
- Joysticks op het achterdek en in de brug
- Nodige camera's en intercom voor communicatie en voor de veiligheid
- Extra lieren in de achtermast, dit voor een veiligere werking te kunnen garanderen
- RVS beschermbuizen voor de visborden
- RVS constructie voor het derde gewicht op te trekken en vast te zetten
- Extra geleidingsrollen voor het vistouw op de gieken
- Kunststof beschermingsplaten aan de romp voor de visborden
- Alle hydraulische leidingen
- Nodige besturingskasten voor de goede werking van de nettenrollen
- Extra hydrotank in het netten ruimen het aansluiten
- Aanpassen van het achterdek voor de netten

Daarnaast werd geïnvesteerd in:

- Netten en borden voor het vissen op kreeften
- Netten en borden voor het vissen op pijlinktvis
- Spreidingsmeters voor de borden

2. Interventiologica

De interventies aan boord van Z.19 Brigitte hebben elk hun eigen doelstellingen, maar zijn nauw met elkaar verbonden door de overkoepelende ambitie om zowel de efficiëntie als de werkomstandigheden aan boord te verbeteren. Hieronder zetten we de interventiologica voor de investeringen uiteen op. De interventiologica omvat de reden voor de interventies, de gewenste resultaten en de ondernomen acties en input uiteen.

Reden voor de interventies

De energiecrisis van 2008 had een diepgaande impact op de economische situatie van de rederijsector. Hoge brandstofprijzen en de daaruit voortvloeiende kosten noopten de reders tot nadenken over manieren om hun activiteiten duurzamer en efficiënter te maken. Toen de economische omstandigheden tussen 2015 en 2016 wat gunstiger werden, is binnen de sector een algemene ambitie ontstaan om in een vernieuwing en modernisering van de vloot te investeren.

Voor rederij Thysebaert werd de beslissing om in een nieuw schip te investeren concreet na het kapseizen en zinken van zijn vorige vaartuig in 2018. Daarbij speelden ook volgende overwegingen mee in zijn beslissing om te investeren in een volledig nieuw schip:

- Brandstofefficiëntie is belangrijk aangezien brandstofverbruik doorgaans een substantiële kost met zich meebrengt. De brandstofkosten van tweedehands schepen waren onhoudbaar, en een nieuw schip bood de kans om deze kosten aanzienlijk te verlagen.

Energiekosten zijn een grote last en Thysebaert wilde zijn nieuwe schip zo energiezuinig mogelijk maken.

- Een nieuw schip kon daarnaast ook volledig naar eigen wens en naar voorbeelden van succesvolle modernisering bij collega-reders worden ingericht om de efficiëntie, veiligheid en comfort van zowel de werk- als de leefomstandigheden te optimaliseren.

De aankoop van een nieuwe schip, kan evenwel niet met EFMZV-middelen betaald worden. Het fonds kwam daarom tussen in de investeringen in de inrichting en apparatuur aan boord.

De beslissing om te investeren in netrollen voor selectief vissen en voor het installeren van kreeften- en pijlinktvisnetten met borden werd daarnaast ook gemotiveerd door de voordelen die gediversifieerder, flexibeler en seizoensgebonden vissen met zich meebrengt: minder bodemberoering, lagere brandstofkosten, betere beschikbaarheid en prijzen van de vis.

Gewenste resultaten en specifieke doelstellingen

Dit vertaalt zich rechtstreeks naar de gewenste resultaten die voor de drie interventies aan boord van de Z.19 Brigitte vooropgesteld werden. Deze omvatten zowel economische, ecologische als sociale aspecten. De ambitie bij de aanvraag was om door middel van innovatie de brandstofkosten te verlagen, de werk- en leefomstandigheden voor de bemanning te verbeteren, en ecologisch duurzamer te werken. Op deze manier dragen zij bij aan de verwezenlijking van SD1 (vermindering van de effecten van de visserij op het mariene milieu, SD4 (versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van visserijondernemingen en verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden) en SD5 (de intensivering van technologische ontwikkeling en innovatie in de sector) onder UP1

Het optimaliseren van de motoren en de romp, de monitoring van het schip en het vistuig en het verminderen van de bodemberoering moesten specifiek bijdragen aan een hogere brandstofefficiëntie. Beter materiaal, efficiëntere monitoring en minder weerstand door bodemberoering, moet leiden tot een significante vermindering van brandstofverbruik.

Makkelijkere bediening (bv. door middel van een hydropomp) en efficiënter gebruik van het materiaal (bv. aan de hand van elektronische meetapparatuur om netten op de bodem te monitoren) moeten daarnaast zorgen voor een meer adequate werking van het schip en het vistuig. Hierdoor zijn minder kleine herstellingen nodig en heeft het materiaal een langere levensduur met minder bijkomende kosten tot gevolg.

Daarnaast waren ook de sociale en economische aspecten van het leven aan boord en belangrijke doelstelling van de maatregelen. Investerings in de werk- en leefomstandigheden van de bemanning moeten de veiligheid, het comfort en de ergonomie te bevorderen. Een veilige en comfortabele werkomgeving zorgen voor minder ongevallen en ziekteverzuim en een schip dat algemeen goed uitgerust is met moderne en goed werkende infrastructuur draagt bij aan de tevredenheid van de bemanning, de goede werksfeer aan boord en zo aan een hogere productiviteit. Bij de aanvraag werd ook aangeduid dat dit zou bijdragen aan RI 1.8 Gecreëerde werkgelegenheid door middel van 6 VTE.

Tot slot beoogde Thysebaardt met het installeren van netrollen en kreeften- en pijlinktvisnetten met borden zowel economische als een ecologische doelstellingen. Aan de hand van flexibelere en meer diverse vangstmogelijkheden, verbeterde werkomstandigheden en lagere brandstofkosten kan men hopelijk het rendement verhogen. De nieuwe uitrusting en apparatuur laat daarnaast ook toe de ecologische impact te verlagen door het selectiever kunnen vissen op soort en grootte, door minder bodemberoering van de netten en door minder CO₂-uitstoot bij het verlagen van het gasolieverbruik.

Acties en input

De acties die volgden uit deze investeringen werden zorgvuldig gepland en uitgevoerd op basis van de eigen ervaring en kennis van Peter Thysebaardt en werd mede geïnspireerd door goede praktijken aan boord van andere schepen en uit de sector (bv. de aanbevelingen uit het handboek *Vissers vissen veilig* van Previs en kaartnummer A31 – let steeds op een goede houding). Thysebaardt nam ruim de tijd om de nodige investeringen in kaart te brengen en te plannen en ook met andere reders uit te wisselen.

Om de investeringen te realiseren werden naast de middelen van het EFMZV en de eigen middelen van de reder ook nog middelen van FIVA (25%) ingezet.

3. Resultaten, succesfactoren en beperkingen

Resultaten

De investeringen in de Z.19 Brigitte waren het resultaat van een combinatie van economische noodzaak, technologische vooruitgang, en de ambitie om ecologisch duurzamer en sociaal verantwoord te werken. Door strategisch te investeren in brandstofefficiëntie, vistechnieken en werkomstandigheden heeft de reder niet alleen zijn kosten kunnen drukken, maar ook bijgedragen aan een duurzamere toekomst voor de visserijsector.

Op het vlak van brandstofefficiëntie, een belangrijke doelstelling van de interventies, heeft het schip aanzienlijke besparingen gerealiseerd. De zuinigere motoren, in combinatie met de hydrodynamische romp en de netrollen die minder weerstand ondervinden, hebben geleid tot een lager brandstofverbruik. Dit resulteerde niet alleen in lagere operationele kosten voor de reder, maar ook in een kleinere CO₂-uitstoot, wat past in de bredere doelstellingen van ecologische duurzaamheid.

De vistechnieken, zoals de nieuwe netrollen voor selectief vissen, hebben de flexibiliteit van het schip vergroot, waardoor het mogelijk is om seizoensgebonden en marktgericht te vissen. Dit betekent dat de reder beter kan inspelen op fluctuaties in de beschikbaarheid van vissoorten en marktomstandigheden, wat de winstgevendheid verhoogt. Bovendien dragen deze nieuwe technieken bij aan het behoud van de vispopulaties en de bescherming van de zeebodem, doordat selectiever wordt gevist en de bodemberoering wordt verminderd.

Op sociaal vlak hebben de verbeterde werkomstandigheden een positieve impact gehad op de bemanning. Het comfort en de ergonomie aan boord werden aanzienlijk verbeterd, wat heeft geleid tot een verhoogde tevredenheid en gezondheid van de bemanning. Een opvallende, bijkomende voordeel in deze context, dat behaald werd uit de installatie van nieuwe motoren is de aanzienlijke afname van geluidsoverlast. Dit vertaalt zich niet alleen in betere prestaties, maar ook in een lagere mate van ziekteverzuim en een positievere werkdynamiek.

Algemeen kan dus vastgesteld worden dat de beoogde resultaten verwezenlijkt werden en dat de interventies bijgedragen hebben tot het verwezenlijken van SD1 (vermindering van de effecten van de visserij op het mariene milieu, SD4 (versterking van het concurrentievermogen en de rendabiliteit van visserijondernemingen en verbetering van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden) en SD5 (de intensivering van technologische ontwikkeling en innovatie in de sector) onder UP1

Succesfactoren

Een belangrijke succesfactor van deze investeringen is het persoonlijke engagement van reder Peter Thysebaert. Hij nam de tijd om grondige studies uit te voeren, waaronder een hydrodynamische rompstudie, en inspireerde zich op de ervaringen van andere reders en goede praktijken aan boord van andere schepen. De mogelijkheid om een schip volledig zelf in te richten bood bovendien de vrijheid om innovatieve oplossingen te implementeren die de operationele efficiëntie en het welzijn van de bemanning ten goede kwamen.

Daarnaast was kennisuitwisseling met Nederlandse collega's cruciaal om nieuwe vistechnieken toe te passen en te implementeren aan boord. Hoewel de mogelijkheden afhankelijk zijn van het schip zelf, en niet perse van de leeftijd van het schip, bood het investeren in een jong wel de nodige flexibiliteit om nieuwe technologieën en innovaties gemakkelijker te integreren.

Beperkingen

Ondanks de successen van de interventies, kwamen ook enkele beperkingen naar voor, waaronder uitdagingen op het gebied van opleiding, regelgeving, leeftijd van het schip en alternatieve energie en elektrificatie.

Opleiding

Een belangrijk aandachtspunt is de nood aan opleiding en begeleiding van de bemanning. Het gebruik van nieuwe technologieën en werkwijzen vereist specifieke vaardigheden bij de bemanning die vaak ontbreken in de traditionele visserijopleidingen en bijscholingen. Hoewel veel scholing aan boord gebeurt via duale leermodellen, blijft er een kloof tussen het onderwijs en de realiteit op zee. Het is daarom cruciaal dat opleidingen regelmatig worden geactualiseerd om de integratie van nieuwe technologieën te ondersteunen. Europese en Vlaamse steun voor verdere scholing is in dit opzicht zeer nuttig.

Regelgeving

De regelgeving op Europees, federaal en Vlaams niveau vormt een andere belemmering. Het rigide karakter van de bestaande voorschriften maakt het moeilijk om snel in te spelen op technologische veranderingen en kan de implementatie van duurzame oplossingen vertragen. Dat dit nog steeds als een probleem ervaren wordt, toont dat de regelgeving in de praktijk niet de gewenste resultaten opleveren.

Leeftijd van het schip

Hoewel bepaalde innovaties en interventies ook toepasbaar zijn op oudere schepen, bieden nieuwe schepen veel meer flexibiliteit en vrijheid bij de implementatie van technologieën. Oudere schepen stuiten vaak op technische beperkingen, zoals het niet kunnen installeren van zuinigere, grotere, maar dus ook zwaardere schroeven.

Investeren aan boord van een blank schip, zoals de Z.19 Brigitte, stelt de reder in staat om de inrichting en apparatuur volledig te optimaliseren en alle componenten op elkaar af te stemmen voor maximale prestaties.

Alternatieve energie en elektrificatie

De overgang naar alternatieve energie en elektrificatie biedt een groot potentieel om de duurzaamheid van de visserijsector te verhogen, maar kent vandaag ook nog aanzienlijke praktische beperkingen.

De technologie voor volledige elektrificatie is nog in ontwikkeling en bij het testen van elektrische motoren op andere schepen, stelt men soms een hoger gasolieverbruik vast. Daarnaast vereist de vervanging van de motoren, maar ook van de generatoren en aandrijfsystemen aanzienlijke investeringen.

Daarnaast bemoeilijken logistieke problemen, zoals de beschikbaarheid van geschikte brandstoffen in havens, de adoptie van alternatieve energiebronnen.

B.4 Casestudie 2: Z.39 Zuiderzee (oud vaarttuig)

1. Feitelijke informatie over het vaartuig en de investeringen

1 Investeringsen aan boord 1 (2016)

Code EFMZV: 16/up1/07/Z.39

Totaal bedrag: € 49 930,00

Bedrag EFMZV (25%): € 9 986,00

Maatregel: art. 38 mariene impact

Onder deze maatregel werden RVS Visopvangbakken geplaatst.

2 Investeringsen aan boord 2 (2016)

Code EFMZV: 16/up1/08/Z.39

Totaal bedrag: € 38 698,14

Bedrag EFMZV (25%): € 9 674,54

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden volgende zaken gerealiseerd:

- Aanpassen scharnierpunten gieken
- LEDphares
- Achterdek
- Satelliet TV antenne

3 Investeringsen aan boord 3 (2017 2018)

Code EFMZV: 17/up1/07/Z.39

Totaal bedrag: € 206 860,00

Bedrag EFMZV (25%): € 51 715,00

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden volgende aanpassingen doorgevoerd:

- Vislier ombouwen naar 8 trommels
- Plaatsen schommelassen
- Plaatsen dekbediening

4 Verbeteren Veiligheid stockageruimte (2017 2019)

Code EFMZV: 17/up1/20/Z.39

Totaal bedrag: € 111 127,69

Bedrag EFMZV (25%): € 27 781,92

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden volgende zaken aangepast:

- Stockageruimte
- Zoetwatermaker
- Tankmeting

5 Aanpassen Slaapruimtes (2018 2019)

Code EFMZV: 17/up1/19/Z.39

Totaal bedrag: € 130 570,00

Bedrag EFMZV (25%): € 32 642,50

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden het comfort van de slaapruimtes aangepast verhoogt

6 Investerings aan boord 4 (2018 2019)

Code EFMZV: 18/up1/18/Z.39

Totaal bedrag: € 237 550,00

Bedrag EFMZV (25%): € 59 387,50

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden volgende zaken aangepast:

- Renovatie kombuis en messroom
- Keukentoestellen
- Kledijverwarmers
- Anti-slip rond viserwerkingsband en op houten dek
- Veilige toegang voormachinekamer, nettenruim

7 Modernisering achterpiek (2018 2020)

Code EFMZV: 17/up1/18/Z.39

Totaal bedrag: € 43 522,00

Bedrag EFMZV (25%): € 10 880,50

Maatregel: art. 32 comfort & veiligheid

Onder deze maatregel werden twee zaken gerealiseerd:

- Achterpiek verbeteren
- Plaatsen bewakingscamera's

2. Interventiologica

De interventies aan boord van Z.39 Brigitte hebben elk hun eigen doelstellingen, maar zijn nauw met elkaar verbonden door de overkoepelende ambitie om de werkomstandigheden aan boord en de overleving van de vis en kwaliteit van de visverwerking te verbeteren. Hieronder zetten we de interventiologica voor de investeringen uiteen. De interventiologica omvat de reden voor de interventies, de gewenste resultaten en de ondernomen acties en input.

Reden voor de interventies

De belangrijkste reden voor de investeringen aan boord van het oude vaartuig was de noodzaak om te investeren en te vernieuwen, gecombineerd met de beschikbaarheid van financiële middelen doorheen de tijd.

Deze factoren speelden ook een rol bij de beslissing om in 2021 zelf in een nieuw vaartuig te investeren. Het besluit om de Z.39 te verkopen werd ingegeven door overwegingen van duurzaamheid en lagere brandstofkosten. Een moderner vaartuig met grotere schroef heeft een lager brandstofverbruik en bijkomend ook minder geluidsoverlast. De verkoop aan Britse kopers ging echter niet door vanwege Brexit, waardoor het oude schip opnieuw in de vaart werd gebracht.

Gewenste resultaten en specifieke doelstellingen

De gewenste resultaten omvatten zowel economische, ecologische als sociale aspecten:

- **Verbeterde verwerking van vis:** Een snellere en betere verwerking vergroot de overleving van de vis en vermindert de impact op het mariene milieu. Een vlottere verwerking draagt ook bij aan betere werkomstandigheden en een hogere kwaliteit van de vis.
- **Veiligheid en infrastructuur:** Verbetering van infrastructuur en gemakkelijkere bediening verhogen de veiligheid van het schip en van de bemanning wanneer zij aan het werk zijn. Dit omvat aanpassingen zoals de scharnierpunten van de gieken, de vislier met 8 trommels, en het monitoren van gevoelige zones op het schip.
- **Comfort voor de bemanning:** Aangename leefruimtes zijn fundamenteel voor de bemanning wanneer zij niet aan het werk zijn en dragen bij aan het comfort en het welzijn van de bemanning.
- **Energie-efficiëntie:** Hoewel de investeringen vooral gericht waren op comfort en veiligheid, werd ook bijkomende winst geboekt op het vlak van energie-efficiëntie door de installatie van LED-verlichting en nauwgezette opvolging van de brandstof aan de hand van elektronische tankmetingen.

Acties en input

Reder Karl Ackx ondernam doorgaans actie tot investeringen op basis van de noden van zijn schip en de bemanning. Voor de beslissingen over het soort infrastructuur waarin geïnvesteerd werd, steunde hij hoofdzakelijk op zijn eigen ervaring als visser. De investering van RVS visopvangbakken werd in het kader van het label "Visserij Verduurzaamt" gerealiseerd, op basis van het begeleidingstraject van ILVO

Om de investeringen te realiseren werden naast de middelen van het EFMZV en de eigen middelen van de reder ook nog middelen van FIVA (25%) ingezet.

3. Resultaten, succesfactoren en beperkingen

Resultaten

De investeringen aan boord van de Z.39 Zuiderzee hebben geleid tot de verwachte resultaten, die zowel op economisch, ecologisch als sociaal vlak bijdragen aan de doelstellingen:

- **Veiligheid aan boord:** Door de verbeterde infrastructuur en het makkelijker bedienen van de apparatuur, zoals de aangepaste bediening vanop het dek en de brug, is de veiligheid voor de bemanning aanzienlijk toegenomen. Onder meer de scharnierpunten van de gieken en de aanpassing van de vislier naar 8 trommels maken het werk veiliger en efficiënter. De investeringen zorgen ook voor een verbetering van de algehele veiligheid van het schip.
- **Verhoogd comfort voor de bemanning:** De aanpassingen aan de leefruimtes, zoals verbeterde slaapaccommodaties en moderne voorzieningen, hebben bijgedragen aan een comfortabelere leefomgeving naast de werkomgeving. De verbeteringen in de leefruimtes hebben het comfort en bijgevolg de tevredenheid van de bemanning duidelijk verhoogd.
- **Efficiëntere visverwerking:** Door aanpassingen in de visverwerking, zoals de RVS visopvangbakken en een efficiëntere infrastructuur, is de efficiëntie van de visverwerking toegenomen. Dit zorgt voor een betere overleving van de vis en dus minder impact op het mariene milieu, wat bijdraagt aan een verantwoorde en duurzame visvangst, en ook aan een hogere kwaliteit van de producten.
- **Efficiënter energieverbruik en lagere brandstofkosten:** Hoewel een efficiënter energieverbruik niet het hoofddoel was van de investeringen aan boord van de Z.39 onder het EFMZV, dragen sommige investeringen, zoals de installatie van LED-verlichting en elektronische tankmetingen, hier wel toe bij. Hoewel deze energiebesparing beperkt is, draagt het bij aan de algehele duurzaamheid van het vaartuig. De kleine, maar doeltreffende verbeteringen die het brandstofverbruik hebben verminderd, dragen ook bij aan lagere operationele kosten en een verminderde ecologische voetafdruk.

Succesfactoren

Gunstige economische omstandigheden en beschikbaarheid van financiering waren de twee voornaamste factoren die de beslissing om te investeren beïnvloedden. De meeste investeringen aan boord van de Z.39 werden voor de COVID-crisis uitgevoerd, toen de visserijsector in het algemeen zich in eerder gunstige economische omstandigheden bevond en de reder over voldoende middelen beschikte. Ook de beschikbaarheid van middelen uit overheidsmiddelen speelt mee in de mogelijkheid om de gewenste aanpassingen door te voeren.

Doordat de reder door onvoorziene omstandigheden twee schepen bezat, gaf dit de rederij bovendien de flexibiliteit om, indien nodig, het oude schip tijdelijk stil te leggen wanneer de energiekosten te hoog opliepen, en enkel met zijn jonger, moderner en energiezuiniger vaartuig te vissen.

Hoewel het schip oud is, bood de bestaande structuur voldoende flexibiliteit om nog significante verbeteringen door te voeren. De keuze om te blijven investeren in het oude vaartuig maakte het mogelijk om de levensduur van het schip te verlengen en tegelijkertijd nog in te zetten op betere werkomstandigheden en duurzaamheid.

Beperkingen

Rendement van toekomstige investeringen

Hoewel het momenteel nog mogelijk is om het oude schip te vernieuwen, is het de vraag of dit in de toekomst nog economisch rendabel zal zijn. Naarmate de return on investment daalt, zullen de kosten van verdere renovaties mogelijk niet meer opwegen tegen de baten. Dit kan de bereidheid om verder te investeren in oudere

schepen verminderen, zeker wanneer nieuwe technologieën beschikbaar komen die niet geïmplementeerd kunnen worden vanwege technische beperkingen, ook al speelt dit nu nog geen significante rol. Op termijn zullen oudere vaartuigen in sommige opzichten achterblijven bij moderne nieuwbouwschepen, wat de effectiviteit van de investeringen op lange termijn beperkt.

Uitdagingen met duurzame innovaties

De implementatie van duurzame innovaties, zoals nieuwe technologieën voor de visvangst, stuit vaak op economische en technische uitdagingen. De kosten, de technische complexiteit en de veilige toepassing aan boord van bijvoorbeeld alternatieve energiebronnen maken dat sommige innovaties voorlopig buiten bereik blijven. Daarnaast heeft de bereidheid van de bemanning een belangrijke invloed op de beslissing over te stappen op nieuwe technologieën, wat kan leiden tot vertragingen bij de implementatie van innovatieve, duurzamere oplossingen.

Beschikbare informatie en voorlichting in verband met innovatieve technologieën

Hoewel ervaring en toepassing in de praktijk de beste leermeester is volgens reder, zien we mogelijkheden om innovaties aan te moedigen door middel van het uitwisselen van informatie en opleiding.

Nieuwe technologieën vereisen gespecialiseerde kennis en vaardigheden. Reders krijgen op dit vlak echter relatief weinig omkadering en voorlichting. Zij zoeken zelf uit hoe nieuwe apparatuur functioneert en bedient moeten worden en geven dit door aan de bemanning. Bijkomende informatie en omkadering kan echter helpen om drempels voor het innovatieve technologieën aan boord te implementeren.

